

Možnosti prevence trestné činnosti mladistvých ve vybraném území

Bc. Petra Čechová

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Čechová
Osobní číslo:	L22427
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace:	Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Možnosti prevence trestné činnosti mladistvých ve vybraném území

Zásady pro vypracování

- Vymezte přehled faktorů ovlivňující trestnou činnost mladistvých.
- Zpracujte současné možnosti prevence trestné činnosti mladistvých v České republice i zahraničí.
- Posudte a zanalyzujte zkoumanou problematiku ve vybraném území.
- Navrhnete preventivní opatření pro redukci páčání závažné trestné činnosti mladistvých.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. CUTÁK, Luděk. *Policie ve škole: Jak správně postupovat a spolupracovat s Policií ČR při šetření protiprávní činnosti mládeže*. 2. vydání. Bystřice pod Hostýnem: Luděk Cuták, 2022. ISBN 978-80-98451-0-7.
2. ČESKO. *Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. In: Sbíрка zákonů Česká republika. Ročník 2003, částka 79, číslo 218.
3. MALLETT, Christopher A. and Miyuki Fukushima TEDOR. *Juvenile Delinquency: Pathways and Prevention*. Los Angeles: SAGE Publications, Inc, 2018. ISBN 978-1506361024.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D. et Ph.D.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2024**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 26. 4. 2024

Jméno a příjmení studenta: Bc. Petra Čechová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou prevence kriminality mladistvých ve vybraném území. Teoretická část práce se zaměřuje na vymezení trestné činnosti mladistvých, na faktory, které ji ovlivňují, a následně se váže na dostupné možnosti prevence trestné činnosti mladistvých v České republice, ale i na trendy v prevenci v zahraničí. Praktická část je nejdříve rozdělena na analytickou, zkoumající aktuální stav delikvence mládeže ve vybraném území a současně i preventivní činnosti pro mladistvé, následně je proveden průzkum na základě vlastního hodnocení analýzy příčin a následků zvoleného druhu delikvence pomocí Ishikawa diagramu, následuje na to vícekriteriální rozhodování jednotlivých příčin a následků prostřednictvím Analytického hierarchického procesu, doplněné vlastním šetřením formou dotazníku na nejaktuálnější rostoucí trend v delikvenci. V poslední části jsou prezentovány návrhová opatření na aktuálně rostoucí trend delikvence a vytvořen návrh na účinný preventivní program pro minimalizaci rostoucího trendu.

Klíčová slova: delikvence, děti, mladiství, prevence, projekt, provinění, průzkum

ABSTRACT

The thesis deals with the issue of juvenile crime prevention in the selected area. The theoretical part of the thesis focuses on the definition of juvenile crime, on the factors that influence it, and then it relates to the available possibilities of juvenile crime prevention in the Czech Republic, but also to trends in prevention abroad. The practical part is first divided into an analytical part, examining the current state of juvenile delinquency in the selected area and at the same time the prevention activities for juveniles, followed by a survey based on the self-assessment of the analysis of the causes and consequences of the selected type of delinquency using the Ishikawa diagram, followed by a multi-criteria decision-making of individual causes and consequences through the Analytical Hierarchy Process, supplemented by a self-assessment in the form of a questionnaire on the most current growing trend in delinquency. In the last section, design measures for the current rising trend in delinquency are presented and a proposal for an effective prevention program to minimize the rising trend is developed.

Keywords: children, delinquency, juvenile, offense, prevention, project, survey

Ráda bych vyjádřila srdečné poděkování a vděčnost mému váženému vedoucímu práce panu doc. Mgr. Tomáši Zemanovi, Ph.D. et Ph.D., za neocenitelnou pomoc, podporu a profesionální přístup během psaní diplomové práce. Odborné vedení nejenže poskytlo strukturu a směr, ale také mě motivovalo k dosažení vyšších standardů. Angažovanost, ochota věnovat čas a energii mi posílilo mé akademické znalosti. Nemohu opomenout poděkovat také své rodině a přátelům, kteří mi byli oporou po celou dobu mého studia. Jejich láska a podpora byla pro mě jako přístav v bouři, jejich rady a povzbuzení mi ukázaly cestu a pomohly mi najít světlo i v temnějších chvílích studijních výzev.

„Vzdělání je ta nejsilnější zbraň, kterou lze změnit svět.“ – Nelson Mandela

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VYMEZENÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH	14
1.1 CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY KRIMINALITY MLÁDEŽE	16
1.2 PRÁVNÍ REGULACE KRIMINALITY MLÁDEŽE V ČESKÉ REPUBLICE	18
1.3 VÝVOJ TRESTNÉ ČINNOSTI MLÁDEŽE V ČESKÉ REPUBLICE	20
1.4 KYBERNETICKÁ KRIMINALITA MLADISTVÝMI PACHATELI	24
2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRESTNOU ČINNOST MLADISTVÝCH	29
2.1 VNITŘNÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRESTNOU ČINNOST MLADISTVÝCH	30
2.1.1 Vliv období dospívání	30
2.1.2 Vliv biologických faktorů	31
2.1.3 Vliv pohlaví.....	32
2.1.4 Vliv psychosociálních faktorů.....	32
2.2 VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PROVINĚNÍ MLADISTVÝCH.....	33
2.2.1 Vliv rodinného prostředí	33
2.2.2 Vliv školy a školského prostředí	34
2.2.3 Vliv vrstevníků a společnosti	38
2.2.4 Vliv médií.....	39
3 MOŽNOSTI PREVENCE TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH	42
3.1 VYMEZENÍ PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE	42
3.2 ROLE STÁTU PŘI PREVENCI KRIMINALITY MLADISTVÝCH V ČESKÉ REPUBLICE.....	44
3.3 VÝVOJ TRESTNÍ POLITIKY MLADISTVÝCH ZA OBDOBÍ 2012–2022 VE VĚKU 15–17 LET	50
3.4 TRENDY V PREVENCI KRIMINALITY MLADISTVÝCH V ZAHRANIČÍ	52
3.4.1 Soudnictví ve věcech mládeže v Norsku	55
3.4.2 Přístup k prevenci trestné činnosti mladistvých ve Spojených státech amerických	57
4 ZÁVĚREČNÁ KAPITOLA TEORETICKÉ ČÁSTI	60
II PRAKTICKÁ ČÁST	63
5 PREVENCE KRIMINALITY NA ÚZEMÍ MĚSTA HRANICE	64
5.1 SOUČASNÝ STAV TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH V HRANICÍCH.....	68
5.2 ROLE MĚSTA HRANICE V PREVENCI TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH.....	74
6 POSOUZENÍ RIZIK INTERNETOVÉ KRIMINALITY MEZI MLADISTVÝMI	82
6.1 APLIKACE METODY ISHIKAWA DIAGRAM	82
6.2 APLIKACE METODY ANALYTICKÝ HIERARCHICKÝ PROCES.....	91

7	PRŮZKUM AKTUÁLNÍHO TRENDU DELIKVENCE V HRANICÍCH	106
9	NÁVRH PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „NEBUŽ TICHŮ!“	120
9.1	ORGANIZAČNÍ PLÁN PROGRAMU „NEBUŽ TICHŮ!“	121
9.2	IDENTIFIKACE RIZIK PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „NEBUŽ TICHŮ!“	123
9.3	FINANČNÍ PLÁN PROGRAMU „NEBUŽ TICHŮ!“	124
	ZÁVĚR	126
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	129
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	138
	SEZNAM TABULEK.....	139
	SEZNAM GRAFŮ	141
	SEZNAM PŘÍLOH.....	142

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá tématem prevence trestné činnosti mladistvých. Úspěšná prevence kriminality mládeže často spočívá v kombinaci přístupů a spolupráci mezi různými sektory, včetně vládních organizací, neziskových organizací, škol a bezprostředně rodin. Jedná se o komplexní proces, který vyžaduje trvalé úsilí a angažovanost různých aktérů společnosti.

Potlačování a eliminace trestné činnosti u mladistvých je důležitým tématem, zejména kvůli včasnému zastavení kriminálního způsobu života. Existuje několik přístupů k prevenci trestné činnosti mezi mládeží. Jeden z přístupů je vzdělávání a osvěta, která poskytuje informace o právech a zákonech, školení v řešení konfliktů a rozvoj sociálních dovedností, které mohou pomoci mladým lidem porozumět důsledkům trestné činnosti, naučit je efektivně komunikovat a jednat v obtížných situacích. Druhý preventivní přístup tkví především v podpoře rodiny a komunity, zejména v posilování rodinných vazeb a poskytování podpory ze strany komunit, která může vytvořit prostředí, zajišťující zdravý vývoj mládeže a snižující pravděpodobnost zapojení do kriminálních aktivit. Třetím preventivním přístupem mohou být alternativní programy, které nabízejí alternativy k rizikovému chování, jako jsou sportovní aktivity, umělecké programy nebo dobrovolnická činnost, jež může poskytnout mladým lidem zábavné a konstruktivní možnosti trávení času a odvádění pozornosti od trestného chování. Dalším preventivním přístupem je pak samotné zlepšení právního systému a poskytování rehabilitace a vzdělávání pro mladistvé pachatele, v důsledku čehož lze očekávat zmírnění opakované trestné činnosti, a prevence prostřednictvím školního prostředí; školy mohou hrát klíčovou roli v prevenci trestné činnosti mládeže tím, že poskytují podporu, vzdělání a nabídku pozitivních aktivit.

Hlavním cílem diplomové práce je zaměřit se na prevenci při redukci trestné činnosti mladistvých ve vybraném území a vytvořit účinný návrh preventivních opatření pro mladistvé na vybraném území města Hranice. Dílčími cíli je vymezení faktorů ovlivňující trestnou činnost mladistvých, zpracovat současné možnosti prevence trestné činnosti mladistvých v České republice i v zahraničí, posoudit a zanalyzovat zkoumanou problematiku na vybraném území Hranice a navrhnout preventivní opatření pro redukci páchaní závažné trestné činnosti mladistvých.

CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Cílem diplomové práce je provést srovnávací analýzu kriminality mezi mládeží ve městě Hranice v průběhu uplynulých let. Tato analýza bude porovnávat získaná data s údaji z okresu Přerov a dále se pak zaměří na město Hranice, aby zjistila, zda je tendence kriminality mezi mládeží vzrůstající, či klesající, jaké jsou její hlavní složky a jaký druh delikvence je u dané skupiny nejčastější či nejzásadnější.

Základní informace o spáchání kriminality a pachatelích jsou dostupné v ročních hodnoceních kriminality, která každoročně zpracovávají všechny útvary Policie České republiky působící v daných lokalitách. Policejní statistika zaznamenává veškerou trestnou činnost, která byla policií vyšetřována, a dále udává, zda byla tato trestná činnost objasněna, přičemž je do tohoto hodnocení zahrnuta i identita pachatelů. Kriminalita je také statisticky dokumentována Státními zastupitelstvími v jednotlivých okresech, kde jsou evidovány trestné činy, u nichž byl Státním zastupitelstvím podán návrh na projednání. Soudy pak evidují skutky, které byly pravomocně odsouzeny. Hlavním zdrojem pro analýzu kriminality spáchané dětmi a mladistvými v České republice je statistika zpracovaná Policií České republiky. Tato statistika zaznamenává veškeré trestné činy, které byly posouzeny jako spáchané dětmi či mladistvými. Policie ČR je jediným orgánem, který se zabývá trestním řízením a zjišťuje, vyšetřuje a eviduje, zda pachatelem trestného činu bylo dítě nebo mladistvý. V případě, že je zjištěno, že pachatelem je osoba mladší 15 let, není trestní stíhání možné a případ je odkládán. Orgány jako např. Okresní státní zastupitelství poté nemohou vést statistiku o trestných činech spáchaných dětmi do 15 let věku. Na základě údajů z policejních statistik týkajících se kriminality dětí a mladistvých v Olomouckém kraji bude podroben analogickému rozboru okres Přerov a město Hranice.

Následně po analýze kriminality mladistvých bude vytvořen vlastní průzkum na podkladě předešlé analýzy. Pearsonovým korelačním koeficientem bude proveden sběr dat o vzrůstajícím trendu v páchaní trestné činnosti mladistvými, jenž pomůže určit vztahy mezi vybranými proměnnými. Je třeba podotknout, že Pearsonův korelační koeficient sám o sobě neukazuje na příčinný vztah mezi dvěma proměnnými, ale pouze na jejich statistickou souvislost. Z výsledků budou vyvozeny obecné závěry, které umožní k formulaci relevantních doporučení.

Po analýze současného stavu delikvence mládeže na území města Hranice a sběru dat dle korelačních koeficientů bude provedena analýza příčin a následků prostřednictvím

Ishikawa diagramu. Metoda Ishikawa diagramu, známá též jako metoda příčin a následků či rybí kost, má původně své kořeny v oblasti řízení kvality. Postupem času se však stala užitečnou i pro řešení problémů a rozhodování v různých oblastech. Její hlavní předností je její univerzální použitelnost a snadná srozumitelnost. Dokáže jednoduše dekonstruovat složité problémy, čímž pomáhá identifikovat různá řešení a intervence, které mohou být aplikovány k prevenci či řešení daného problému. Diagram začíná na pravé straně, kde je umístěn pozorovatelný efekt nebo problém, na který je zaměřena pozornost managementu, a hledá se jeho příčinná souvislost. Hlavní příčiny jsou pak zaznamenány na koncích jednotlivých větví, které vyplývají z hlavní páteře diagramu, symbolizujícího spojení s příslušným problémem (Fishbone Diagram Tutorial, © 2024).

Cílem této metody je prozkoumat a identifikovat hlavní příčiny nejaktuálnějšího rostoucího trendu spáchaného činu. Na základě této metody bude zvolen konkrétní problém pro možnost preventivně působit v určité oblasti, se kterým se bude dále pracovat.

Na diagram bude navazovat vícekriteriální rozhodování pomocí Analytického hierarchického procesu (dále jen „AHP“), který je často označován jako Saatyho metoda a je jednou z nejužívanějších a nejčastěji používaných metod pro vícekriteriální rozhodování. Tato metoda umožňuje rozdělit složité problémy na menší části a přiřadit k nim relevantní kritéria, čímž se vytváří hierarchie problémů. To poskytuje rozhodovateli lepší přehled o situaci a usnadňuje mu přidělení vah jednotlivým kritériím. Jedním z hlavních důvodů popularity této metody je její schopnost pracovat s kritérii, u kterých jsou důsledky variant vyjádřeny kvantitativně, stejně jako s těmi, jejichž důsledky jsou popsány kvalitativně. AHP není pouze o určování preference mezi kritérii, ale také o stanovení intenzity těchto preferencí. Metoda AHP spadá do kategorie metod párového srovnání, avšak její aplikace přesahuje pouhé porovnání preferencí, zahrnuje také určování síly těchto preferencí (The Analytic Hierarchy Process (AHP), © 2024).

Pro párové porovnávání preferencí AHP je potřebná následující párová srovnávací škála, která bude použita při tvorbě AHP v praktické části práce. Metodu vytvořil Saaty a nachází se v Tabulce 1.

Tabulka 1 Párová srovnávací škála pro preference AHP

Číselné hodnocení	Verbální posuzování preferencí
1	Kritéria jsou rovnocenná.
3	Mírně preferované kritérium o 3x.
5	Silně preferované kritérium o 5x.
7	Velmi silně preferované kritérium o 7x.
9	Absolutně preferované kritérium o 9x.
Převrácené hodnoty	Je-li aktivitě přiřazeno jedno z výše uvedených čísel, pak je aktivitě ve srovnání s druhým kritériem přiřazena její převrácená hodnota.

Zdroj: Vlastní zpracování dle předlohy SAATY, 2004

Následně po odkrytí a identifikování problému v prevenci delikvence mládeže konkrétního činu bude vytvořen doplňkový vlastní průzkum prostřednictvím dotazníkového šetření, který se týká v šetření respondentů dětí a mladistvých ve věku 12–18 let. Tím bude získán přehled a vhled pro aktuální zjištění dostupných preventivních opatření na řešení aktuálního vzrůstajícího trendu mladistvé kriminality na území města Hranice.

Na základě přechozích analýz bude sestaveno návrhové preventivní opatření a účinný preventivní program zaměřený na zvolený problém v prevenci delikvence mládeže určitého druhu trestného činu na vybraném území města Hranice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH

Trestná činnost mladistvých, také známá jako delikvence mládeže, se vyznačuje spácháním trestného činu osobami, které nepřesahují věkovou hranici pro plnou trestněprávní odpovědnost v dané zemi. Tato věková hranice se liší v závislosti na právním systému dané země, ale obvykle se jedná o osoby mladší osmnácti let (CUTÁK, 2021).

Problematika delikvence mládeže historicky představuje klíčový bod zájmu, jak kriminologů, tak celé společnosti. Na jedné straně existuje tendence k vyšší toleranci, pokud pachatelem trestného činu jsou děti. Na druhé straně jsou však patrné obavy ve společnosti ohledně kriminality mládeže, zejména v případech mediálně zviditelněných vážných trestných činů, často spojených s morálními panikami. Tyto obavy vedou k tlaku na tvrdší postup vůči mladistvým pachatelům (VÁLKOVÁ, 2019).

V průběhu historie lze sledovat změny v přístupu k trestné činnosti dětí v trestním právu. Od doby, kdy se s dětmi zacházelo jako s dospělými, přes období, kdy se dětství vnímalo jako období omezené duševní zralosti, což vedlo k mírnějším trestům nebo dokonce k vyloučení trestní odpovědnosti. Postupně se vyvíjely reformy, které respektovaly specifika spojená s dětstvím a dospíváním, což vedlo k odlišnému zacházení s delikvencí mládeže. Tyto změny se projevíly, jak ve zvláštních právních předpisech týkajících se mládeže, tak i v obecném trestním právu (VÁLKOVÁ, 2019).

V mezinárodním měřítku definuje Úmluva o právech dítěte, že **dítě** je jako každá lidská bytost mladší osmnácti let. V českém právním systému se většinou uplatňuje trestněprávní vymezení pojmu dítěte, především ze zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který používá termín „dítě mladší patnácti let“, tedy jedinec, který ještě nedosáhl patnáctého roku věku v době, kdy došlo k činu, který by jinak byl trestný. Toto ustanovení vytváří rozpor s § 126 trestního zákoníku, kde je dítětem označována osoba mladší osmnácti let (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016).

Jednání, které vykazuje charakteristické znaky trestného činu u dítěte mladšího patnácti let, jež není trestně odpovědné, se kvalifikuje jako čin jinak trestný (ČESKO, 2003).

Dle českého zákona o soudnictví ve věcech mládeže, se **mladistvým** rozumí jedinec, který v době, kdy spáchá provinění, je starší než patnáct let a mladší než osmnáct let. Je klíčové si uvědomit, že dovršení věku znamená čas po dni narození, to má praktický význam zejména pro orgány činné v trestním řízení, neboť odpadá potřeba zjišťovat přesný čas narození dotyčného jedince. Dále platí, že osoba je považována za mladistvého, pokud

v době spáchání přestupku dosáhla patnácti let, ale nelze s jistotou prokázat, že v tu chvíli překročila osmnáctý rok svého věku. V rámci českého trestního práva se pro trestný čin spáchaný mladistvým používá termín provinění (ČESKO, 2003).

Trestný čin spáchaný mladistvým je nazýván **proviněním**. Použití termínu trestný čin v případě mladistvých pachatelů nevystihuje přesně povahu jejich jednání. Společnost je totiž částečně spoluzodpovědná za jejich chování, zejména v případech, kdy mladistvý vyrůstá v problematickém rodinném prostředí nebo v ústavním zařízení, které samo často přispívá k jeho delikventnímu chování, případně došlo k absenci vhodných a včasných výchovných zásahů do jeho narušeného sociálního prostředí. Ze strany mladistvého je proto jednání pouhým proviněním, které neneso tak výrazné odsouzení jako termín trestný čin a nemá tak stigmatizující charakter (CUTÁK, 2022).

Termín **osoba blízka věku mladistvého** není explicitně v českém právním systému definován, avšak je zmíněn v trestním zákoníku jako faktor, který může snížit trest. Z judikatury je patrné, že obvykle se jedná o jedince starší osmnácti let, ale mladší než devatenácti let. Dolní hranice je stanovena na osmnáct let, zatímco horní hranice je posouzena soudem (v některých vzácných případech až 21 let), protože proces dospívání probíhá individuálně a má různou dynamiku (ŠÁMAL, 2023).

Tímto se odlišuje české právo od právních předpisů v zahraničí. Například slovenské trestní právo explicitně definuje, že osoba blízka věku mladistvých je ta, která dosáhla osmnácti let a nenaplnila dvacet jedna let (ŠÁMAL, 2023).

Podle ustanovení § 4 zákona č. 218/2003 Sb., týkajícího se soudnictví v případech mládeže a posuzování nezletilých osob mladších patnácti let, jsou pravomocné soudy vykonávající soudní řízení v této oblasti označovány jako **soudy pro mládež**. Tato specializovaná soudní instituce se věnuje výlučně případům mládeže a neprovádí soudní řízení u dospělých osob. V případě mladistvých pachatelů mají soudy pro mládež možnost nařizovat výchovná, ochranná a trestní opatření. Při rozhodování o vhodných opatřeních se přednostně uplatňují výchovná a ochranná opatření, a teprve v případě, kdy tato opatření nejsou dostatečná nebo účinná, může být uloženo trestní opatření mladistvým pachatelům (CUTÁK, 2022).

Výchovnými opatřeními jsou: „*dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti např. usilovat o vyrovnání se s poškozeným, výchovná omezení např. aby se nestýkal s určitými osobami, napomenutí s výstrahou.*“ (ČESKO, 2003).

Ochrannými opatřeními jsou: „*ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranná výchova.*“ (ČESKO, 2003).

Trestními opatřeními jsou: „*obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz držení a chovu zvířat, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněně.*“ (ČESKO, 2003).

U mladistvých pachatelů jsou trestní sazby odnětí svobody redukovány na polovinu, přičemž horní mez trestní sazby nesmí přesáhnout pět let a dolní mez nesmí být kratší než jeden rok. V situaci, kdy mladistvý pachatel spáchá trestný čin, který by mohl být podle trestního zákoníku potrestán výjimečným trestem, a kdy povaha a závažnost provinění jsou mimořádně vysoké z důvodu zvláště zavrženíhodného způsobu provedení činu, zvláště zavrženíhodné pohnutky nebo zvláště závažných a těžko napravitelných následků, může soud pro mládež uložit mladistvému pachateli trest odnětí svobody v rozmezí pěti až deseti let. Odsouzení mladiství pachatelé vykonávají svůj trest ve věznici pro mladistvé osoby (CUTÁK, 2022).

Například ve Spojených státech amerických existuje systém mladistvých soudů a zvláštní postupy pro mladistvé pachatele, které se snaží o výchovu a resocializaci. Ve Švédsku a Norsku se uplatňuje zásada, že mladiství nemohou být stíháni nebo trestáni stejným způsobem jako dospělí, a preferuje se rehabilitační přístup. V některých zemích se však uplatňuje tvrdší postoj k mladistvým pachatelům, a tito mohou být postaveni před soudní systém podobně jako dospělí. Obecně platí, že mezinárodní právo a dohody chrání práva dětí a mladistvých pachatelů a kladou důraz na jejich zvláštní potřeby a rehabilitaci, bez ohledu na to, v jaké zemi jsou (VÁLKOVÁ, 2019).

1.1 Charakteristické znaky kriminality mládeže

Kriminalita mládeže vykazuje určité specifické charakteristiky, v nichž se projevuje její jedinečnost. Kriminalita mladistvých má tendenci raketově stoupat mezi 15. a 19. hodinou, kdy jsou děti často ponechány bez dozoru dospělých. To je obvykle časový rámec, kdy děti nejsou ve škole a rodiče jsou stále v práci. I ti nejslušnější vychovaní adolescenti se mohou

dostat do problémů se zákonem, pokud jsou ponechání svému osudu. Je to proto, že mladší, nevyvinuté mozky jsou obzvláště citlivé na tlak vrstevníků a často jsou náchylné k unáhleným a neuváženým rozhodnutím. Mladiství jsou schopni spáchat jakýkoli trestný čin, který spáchají dospělí, ale mezi typy trestných činů, které jsou nejčastěji spojovaných s nezletilými, bývá několik výjimečných případů. Patří mezi ně obvinění mladistvých z drog, krádeže v obchodech, alkoholové trestné činy, vandalismus, neoprávněné vniknutí na cizí pozemek a napadení. Kromě toho jsou běžné také trestné činy související se sexuálním podtextem, např. sexting, sexuální napadení nebo znásilnění. Zdánlivě nekontrolovatelné hormony, které zuří v těle dospívajících, smíchané s jejich naivním pocitem neporazitelnosti, činí tyto zločiny obzvláště výraznými u teenagerů (Common Juvenile Crimes, © 2021).

Jednou z výrazných vlastností mládežnické kriminality je její tendence k formování skupin. Mladiství často vykonávají deliktní aktivity v kolektivech svých vrstevníků. Vrstevníci hrají klíčovou roli v životě mladého jedince, zejména co se týká budování pevných sociálních vazeb a vztahů. Vrstevnická skupina se stává pro dospívajícího svého druhu referenční skupinou, jež silně ovlivňuje formování jeho hodnotového systému. Uvnitř této skupiny dochází k výměně názorů, postojů a vzorců chování, což může hrát významnou roli v rozvoji deliktního jednání mezi mládeží. Skupina také nabízí určitou míru anonymity. Mladiství často páchají deliktní činy v kolektivu, ačkoli by sami zřejmě takové kroky neudělali. Skupina tak plní funkci iniciátora deliktního jednání a má jasná pravidla, jejichž porušení má za následek sankce. Paradoxně se stává, že kriminální chování se stává normou, což může mládeži otevřít dveře k dalšímu zapojení do aktivit podobného typu. Zajímavým je také moment odhalení deliktní skupiny mládeže, kdy ne všichni viníci jsou obvykle potrestáni, ale často jen ti, kteří jsou považováni za nejzranitelnější členy v rámci hierarchie skupiny. Vůdce skupiny, jež často organizuje a plánuje deliktní činnost, zůstává v pozadí a vyšetřovacím orgánům uniká trestu. To ještě více posiluje jeho postavení u svých vrstevníků, normalizuje nežádoucí chování a v mnoha případech vede ke závažnějším projevům antisociálního jednání (FIRSTOVÁ, 2014).

Charakteristickými rysy kriminality mladých jedinců jsou nevhodnost jednání, nedostatek schopnosti odložit uspokojení svých potřeb a nadměrná brutalita. Mladí lidé často usilují o dosažení svých životních cílů za každou cenu a co nejrychleji, s minimálním úsilím a námahou. Například, pro ně může být touhou získat nejnovější telekomunikační zařízení, i když na ně nemají dostatek finančních prostředků. Modernost a atraktivnost věcí mají

pro současnou mladou generaci klíčový význam. Někteří z nich, kvůli obtížím při shromažďování peněz, volí sociálně deviantní metody, jako například loupežné přepadení, což může způsobit vážné škody na zdraví oběti. V porovnání s fyzickým poškozením oběti je však hodnota odcizeného majetku neúměrně nízká (FIRSTOVÁ, 2014).

Někteří odborníci rovněž zdůrazňují nedostatečnou přípravu a plánování při těchto činech. To se projevuje náhodným výběrem místa a času činu, nevhodným výběrem nástrojů a následným zanecháním mnoha stop. Mladí lidé často potřebují sdílet své činy a chlubit se jimi. Někdy podléhají pokušení k delikventním činnostem, aniž by předem zvážili následky svých činů. V nich se často objevuje touha po vzrušení a dobrodružství. Mladistvá kriminalita je také charakterizována tím, že společnost často toleruje méně závažné delikty, pokud jsou páčány dětmi, a považuje tyto delikty za součást vývoje (FIRSTOVÁ, 2014).

1.2 Právní regulace kriminality mládeže v České republice

V právních předpisech jsou ukotveny právní postihy za trestnou činnost mladistvých v rámci mezinárodních i národních norem. V oblasti soudnictví nad mladistvými byly zaznamenány čtyři významné snahy Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) o vytvoření mezinárodních norem týkajících se kriminality mladistvých. Jednalo se nejdříve o vytvoření univerzální úmluvy, která chrání práva a spravedlnost mladistvých delikventů. Ochranné opatření zejména proti krutým, nelidským a smrtelným trestům na osobách mladších osmnácti let je ošetřeno Úmluvou o právech dítěte z roku 2016. Dále se touto úmluvou stanovuje, že každé dítě zbavené svobody má nárok na rychlý přístup k právní či jiné vhodné pomoci a že s dětmi obviněnými z porušení zákona se zachází způsobem, který je v souladu s podporou důstojnosti a hodnoty dítěte. Rovněž je podporováno žádoucí opětovné začlenění dítěte do společnosti a obnovení jeho konstruktivní role ve společnosti. Úmluvou je chráněno také to, že děti jsou považovány za nevinné, dokud jim není prokázána vina v souladu se zákonem, nesmí být nuceny k výpovědi nebo přiznání viny a musí jim být poskytnout odpovídající pomoc při přípravě a předkládání své obhajoby. Úmluva o právech dítěte je závazným dokumentem OSN, který vyžaduje, aby všechny signatářské země dodržovaly její normy ve svých národních zákonech. Dohled nad dodržováním úmluvy provádí Výbor pro práva dítěte OSN (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016).

Při plánování politiky státu v oblasti delikvence mládeže je nutné klást důraz na vytvoření efektivnějšího a spravedlivějšího systému poskytování nezbytných služeb jako

např. podpora humánního zacházení s mladistvými, důraz na jejich blaho, význam rehabilitace mladých lidí a pravidelně hodnotit účinnost existujících programů a opatření, které zohlední širší kontext celkového rozvoje při přijímání nových politik. Tyto nástroje jsou ošetřeny mezinárodní normou Standardní minimální pravidla pro výkon soudnictví nad mladistvými, známé také jako Pekingská pravidla. Právní nástroj zbavení svobody dětí musí být použito pouze jako krajní prostředek, na co nejkratší dobu a omezeno pouze na výjimečné případy a zároveň se stanovují pravidla pro školení pracovníků justice pro mladistvé a inspekce pro mladistvé. Tyto aspekty jsou ukotveny v mezinárodní normě v Pravidlech pro ochranu mladistvých zbavených svobody, taky známé také pod názvem Havanská pravidla. Proaktivní přístup k prevenci kriminality zahrnující roli rodiny, školy, komunity, médií, sociální politiky, legislativy a správy soudnictví pro mladistvé představuje Směrnice pro prevenci kriminality, tj. Rijádská směrnice. Směrnice zároveň ošetřuje prevenci o úsilí celé společnosti o zajištění harmonického vývoje dospívajících a země jsou vybízeny k tomu, aby rozvíjely komunitní intervence, které by zabránily tomu, aby se děti dostaly do konfliktu se zákonem (REICHEL et al., 2016).

Pravidla pro trestní odpovědnost mládeže, a to včetně výchovných opatření a soudnictví ve vztahu k mladistvým na národní úrovni je uplatněno v zákoně č. 218/2003., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. Součástí zákona je, že soudy mají k dispozici různé formy opatření, které mohou aplikovat na mladistvého pachatele, což zahrnuje to odstoupení věci od výchovného zařízení, podmíněné odsouzení, závazný dohled nebo jiná vhodná opatření, která nejsou typickými tresty u dospělých. Tímto zákonem je také ošetřeno, že soudní proces vůči mladistvým pachatelům probíhá s ohledem na jejich věk a zvláštní potřeby a mladistvým je poskytnuta ochrana, která bere v úvahu jejich zralost a schopnost porozumět právním procesům. Mimo to se zákon také zaměřuje na prevenci a resocializaci mladistvých pachatelů. Cílem je předejít dalšímu páčání trestné činnosti tím, že se aktivně podporuje jejich reintegrace do společnosti a poskytují se jim možnosti ke změně jejich chování a návratu k legálním činnostem (ČESKO, 2003).

Základní principy ochrany dětí, které zahrnují zájem dítěte o vhodnou výchovu a rozvoj, ochranu před zneužíváním a bezpečnost v rodině i ve společnosti. Zajištění komplexní podpory a preventivních opatření, která zahrnují zejména specifické programy a opatření, snažící se o resocializaci a integraci mladistvých pachatelů zpět do společnosti, ochranu práv a zájmů mladistvých pachatelů v rámci soudního řízení, které kladou důraz

na respektování jejich věku, rozvojové fáze a potřeb při rozhodování soudů. Tento komplexní rámec na ochranu a podporu mladistvých pachatelů je opatřeno zákonem č. 363/2021 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (ČESKO, 2021).

Opatření probační a mediační služby, zejména poskytnutí aspektů práce s mladistvými pachateli trestných činů, stanovení možností probačního dohledu pro mladistvé pachatele v poskytnutí resocializační programů a zajištění prevence opakování trestné činnosti, je opatřeno zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě (ČESKO, 2000).

1.3 Vývoj trestné činnosti mládeže v České republice

Trendy v kriminalitě mládeže se mění spolu se společností. Kriminální statistiky, sbírané orgány činnými v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), poskytují určitý vhled do rozsahu a povahy tohoto problému. I když tyto statistiky nemohou zachytit veškerou kriminalitu a jsou omezené, jsou důležitým zdrojem informací. V České republice se tyto informace čerpají především z dat Policejního prezidia, Ministerstva spravedlnosti a Generálního ředitelství Vězeňské služby. Nejvíce údajů je obsaženo ve statistikách policejního prezidia z důvodu jejich časové relevance k datu spáchání trestného činu a zahrnutí údajů o všech registrovaných trestných činech a bez ohledu na to, zda byl pachatel identifikován a stíhán, či nikoli. Policejní statistiky obsahují také informace o objasněných trestných činech a údaje o osobách, které byly stíhány a vyšetřovány (VÁLKOVÁ, 2019).

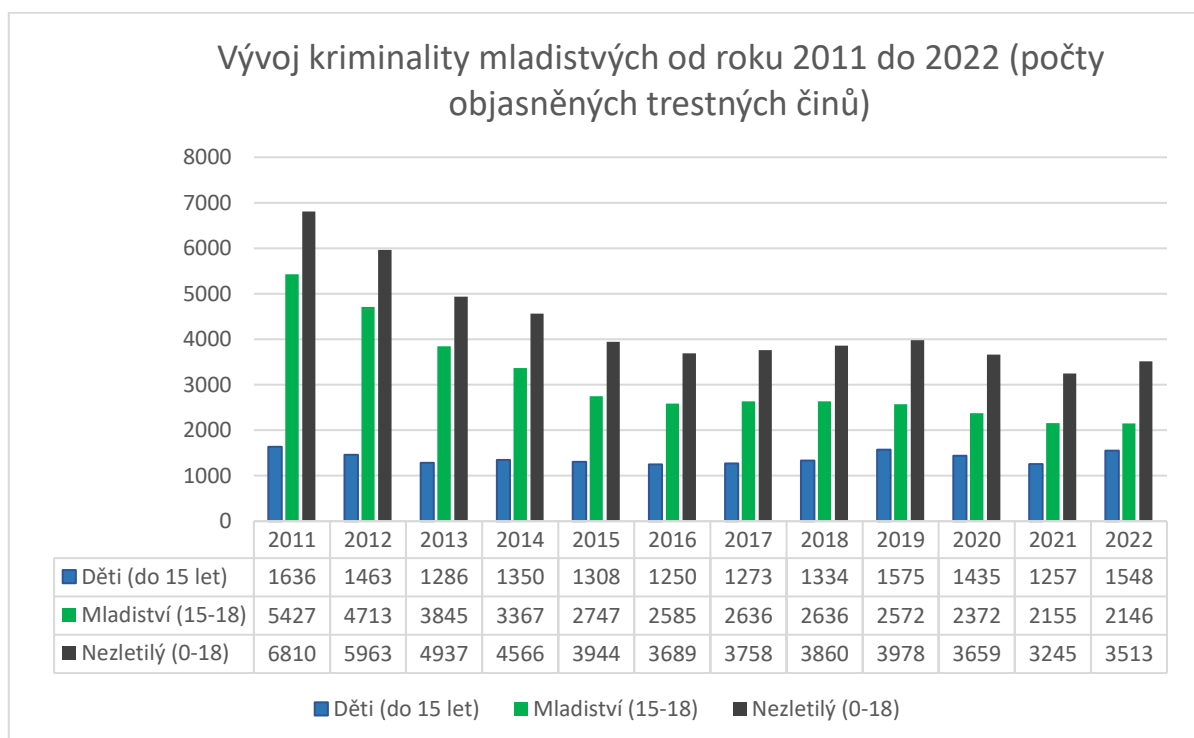
V minulosti došlo k významným změnám v trestné činnosti mladistvých, především jako odpověď na události a společenskou situaci po roce 1989. Tato období přinesla zásadní společenské proměny, které ovlivnily různé oblasti života. V 80. letech byl průměrný roční počet stíhaných mladistvých pachatelů přibližně 6 000, z nichž 4 000 byly osoby mladší patnácti let. Po roce 1989 se tento počet více než zdvojnásobil. Tento trend nárůstu kriminality mládeže pokračoval až do roku 1996, kdy bylo zaznamenáno více než 23 000 pachatelů ve věku do osmnácti let. Zejména u dětí mladších patnácti let tento nárůst vyvrcholil v roce 1999 (GRIVNA a kolektiv, 2019).

V období mezi 1996 a 2001 docházelo postupně k ústupu trestné činnosti mladistvých, což bylo patrné i v následujících letech. V roce 2004 se počet známých mladistvých

pachatelů snížil na 9 931. Od roku 2004 statistiky ukazují na dlouhodobý pokles, s výjimkou let 2007-2008, kdy byly viditelné určité odchylky (VÁLKOVÁ, 2019).

V roce 2016 došlo ke změně způsobu sběru statistických dat, což způsobilo, že počty trestných činů podle věku nejsou přímo srovnatelné s předchozími obdobími. Tato změna se dotkla především mladších věkových skupin, protože bylo opuštěno počítání věku od data narození k datu obvinění a zároveň byl zaveden nový způsob počítání od data narození do data spáchání trestného činu. Tím došlo k umělému nárůstu trestné činnosti mezi mladistvými. Přestože existuje, že je snaha o porovnání s předchozími roky, nedošlo k větším statistickým výkyvům (GRIVNA a kolektiv, 2019).

V Grafu 1 jsou zpracovaná data o vývoji kriminality mladistvých od roku 2011 do roku 2022 zpracovaná z jednotlivých dokumentů Statistických přehledů kriminality za uplynulé roky, vytvořených Policií ČR.

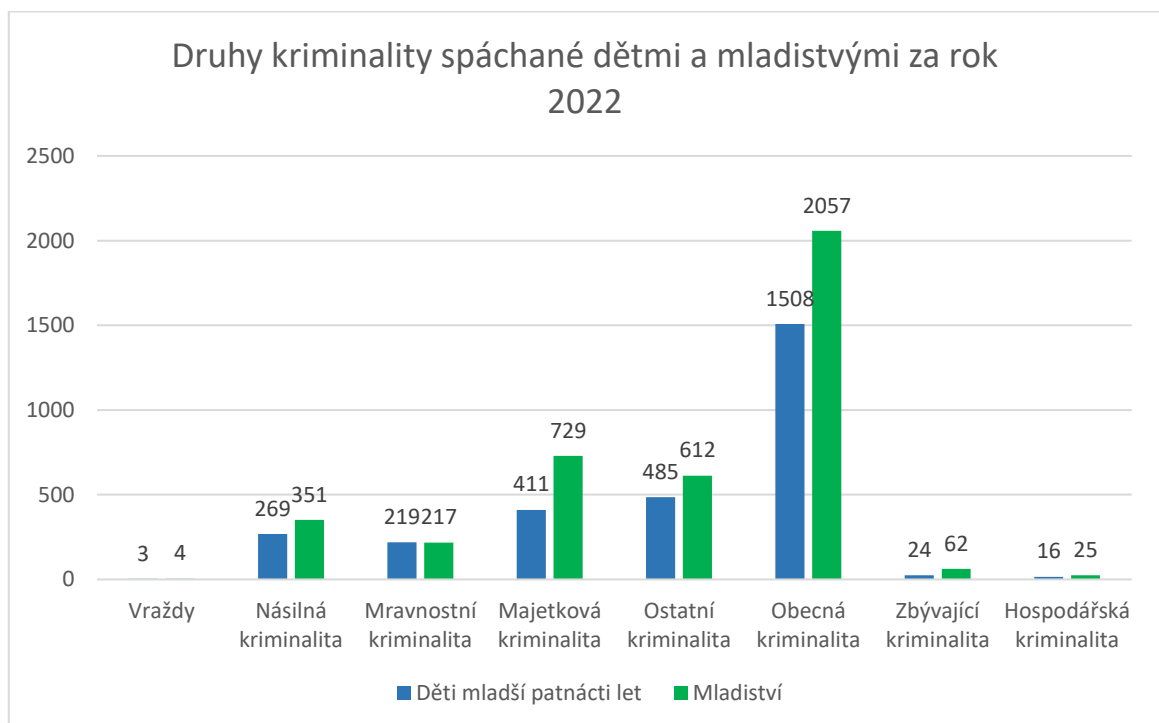

Graf 1 Vývoj kriminality mladistvých od roku 2011 do roku 2022

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdrojů Statistické přehledy kriminality od roku 2011 do roku 2022

V roce 2022 bylo spácháno mládeží 3513 trestných činů, z toho 3385 skutků v oblasti obecné kriminality. Mezi často páchané trestné činy v oblasti obecné kriminality patří podávání alkoholu dítěti, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy pro jiného, výtržnictví, poškození cizí věci – sprejerství, maření výkonu úředního rozhodnutí. V rámci majetkové kriminality bylo spácháno 1 060 trestných činů. V oblasti mravnostní kriminality bylo spácháno 564 skutků. Mezi nejčastější delikty mravnostní kriminality patřilo znásilnění, pohlavní zneužití, dětská pornografie a zneužití dítěte k ní. V rámci ostatní kriminality bylo spácháno 1 060 skutků. Násilné kriminality bylo spácháno 701. Mezi nejčastější spáchané trestné činy v oblasti násilné kriminality je loupež, vydírání, úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování, porušování domovní svobody. Mladiství pachatelé v roce 2022 spáchali celkem 7 vražd, z toho tři děti a čtyři mladistvé osoby (Policie České republiky, 2022).

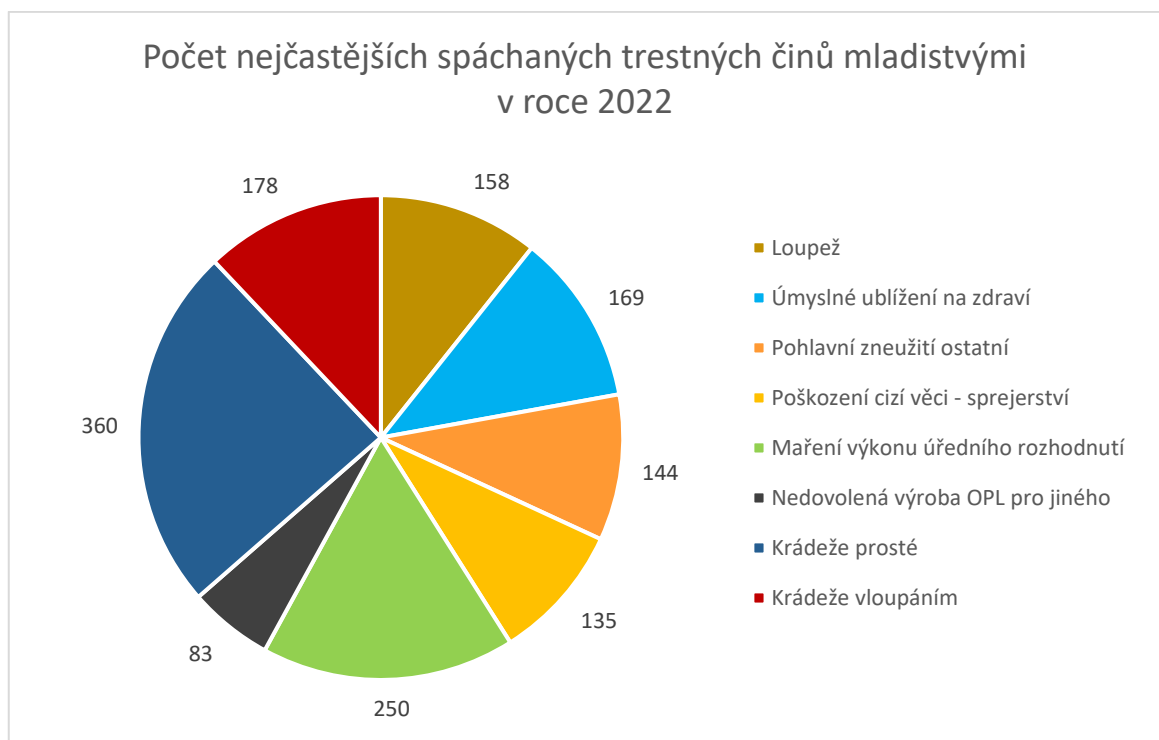
V Grafu 2 jsou zpracovaná data o spáchaných druzích trestné činnosti dětí a mladistvých za uplynulý rok 2022, získaná ze Statistických přehledů kriminality, vypracovaných Policií ČR.

Graf 2 Druhy kriminality spáchané dětmi mladšími patnácti let a mladistvými za rok 2022

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdrojů Statistické přehledy kriminality za rok 2022

V Grafu 3 nejsou uvedeny všechny trestné činy, kterých se mladiství v roce 2022 dopustili, ale bylo vybráno pouze osm nejpočetnějších provinění za uplynulý rok 2022. Nejčastěji páchané trestné činy mladistvých v uplynulém roce 2022 jsou tedy: krádeže prosté v počtu 360 případů, maření výkonu úředního rozhodnutí v počtu 250 případů, krádeže vloupáním v počtu 178 případů, úmyslné ublížení na zdraví v počtu 169 případů, loupež v počtu 158 případů, pohlavní zneužití v počtu 144 případů, poškození cizí věci – sprejerství v počtu 135 případů a nedovolená výroba omamných či psychotropních látek pro jiného v počtu 83 případů.

Graf 3 Nejčastější spáchané trestné činy mladistvými za rok 2022

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdrojů Statistické přehledy kriminality za rok 2022

V posledních letech došlo k významnému poklesu kriminality mladistvých v mnoha zemích, což může být důsledkem různých preventivních opatření a programů zaměřených na mládež. Nicméně v některých oblastech a vlivem sociálních změn může docházet i k mírnému nárůstu kriminality mezi mladými lidmi. Důkladné studie a analýzy jsou nezbytné k porozumění těmto změnám a navrhování efektivních strategií pro snižování kriminality mladistvých.

1.4 Kybernetická kriminalita mladistvými pachateli

Následující kapitola se zaměřuje na kybernetickou kriminalitu spáchanou mladistvými pachateli, neboť se s tímto druhem kriminality bude zabývat praktická část diplomové práce.

Některé typické vlastnosti internetu a jeho technické možnosti mají velký vliv na mladé lidi. Jejich účinek musí brát v úvahu technické charakteristiky i emocionální potřeby uživatelů, což podporuje přitažlivost internetu. Internet nabízí unikátní možnosti pro online deviace skrze snadnou dostupnost a značnou oblibu mezi mladými lidmi. Studie mladých Australanů ukázala, že 90 % z nich pravidelně používá vyhledávač Google. Díky běžnému používání internetu, který je již nedílnou součástí každodenního života mladých lidí, a dostupnosti mobilních zařízení, zejména chytrých telefonů, je přístup k internetu snadný. Komunikace s ostatními lidmi prostřednictvím sociálních médií a e-mailu, stejně jako prohlížení webových stránek po celém světě, poskytuje mocný nástroj pro komunikaci a získávání informací. Tyto vlastnosti také podporují opakované zapojení a vytváření návyků. Dalším aspektem je možnost rozvoje technických dovedností, což může vést k dalšímu rozvoji online schopností. Snadná použitelnost internetu často motivuje lidi k dalšímu online zapojení, což je vnímáno jako odměna. Rychlost přispívá k intenzifikaci zážitků a vzrušení, což je atraktivní pro mnoho mladých lidí. Internet také umožňuje anonymitu, což může vést k nekontrolovatelnému chování, které by mimo online prostředí bylo obtížné. Tato anonymita může vést k nedostatečnému uvědomění si následků chování. Internet rovněž poskytuje prostředí pro bezpečné experimentování, což může vést k testování bezpečných hranic. Tato schopnost může ovlivnit online chování v důsledku emočního stavu. Význam internetu v životě dětí a mladistvých vyvolal obavy o kybernetickou bezpečnost a strach z negativních účinků online her a sociálních médií na mládež (GOLDSMITH, WALL, 2019).

Pro mnoho rodičů a pedagogů představuje online prostředí, kde děti i mladiství tráví většinu svého volného času, často velkou neznámou. Kybernetická kriminalita spáchaná mladistvými zahrnuje nezákonné aktivity prováděné ve virtuálním světě. Patří sem např. šíření šikanujících zpráv nebo fotografií, podvodné aktivity jako je phishing, vytváření falešných profilů na sociálních sítích za účelem získání osobních údajů, nelegální stahování, závislost na internetu a hraní her, šíření dezinformací a také útoky na webové stránky či sítě. Tyto činy mohou mít vážné důsledky jak pro oběti, tak pro samotné pachatele, a je důležité, aby byla přijímána opatření pro prevenci a výchovu k bezpečnému chování online.

Kyberšikana představuje ovšem největší podíl v páčání kybernetické kriminality mladými lidmi (WISSINK et al., 2023).

V českém trestním právu není kyberšikana specificky právně kvalifikovaná jako trestný čin, nicméně jsou různé činy, které mohou být spojeny s kyberšikanou. Dle Trestního zákoníku se jedná zejména o „*pomluvu, hanobení, útisk, vydírání, vydírání na sexuální účely, neoprávněné nakládání s osobními údaji, poškození cizích práv, poškozování cizí věci, nebezpečné pronásledování, nebezpečné vyhrožování, omezování osobní svobody, pohlavní zneužití, znásilnění, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, ohrožování výchovy dítěte, násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci, ublížení na zdraví, poškození počítačového systému a může vést až k účasti na sebevraždě*“ (ČESKO, 2009). Těmto činům je podrobena trestní odpovědnost a mohou být postihovány pokutou, ve vyšší míře i odnětím svobody (ČESKO, 2009).

Kyberšikana je forma agresivního chování, která využívá informační a komunikační technologie, např. počítače, tablety, mobilní telefony a další moderní prostředky komunikace, k napadení jednotlivce nebo skupiny osob. Tato forma agresivního chování je charakterizována opakovanými útoky, které mohou pocházet jak od původního agresora, tak i od dalších osob, známých jako sekundární útočníci. Mezi tyto útoky patří opakované sdílení nevhodného obsahu nebo opakované komentování. I když se kyberšikana obvykle považuje za úmyslnou činnost, může v některých případech vzniknout i neúmyslně, například v podobě nevhodného vtipu, který se nachází v online prostředí. Je důležité rozlišovat mezi kyberšikanou a online obtěžováním. Online obtěžování zahrnuje jednorázové útoky, jejichž dopad je obvykle pouze dočasný. Naopak, aby se jednalo o skutečnou kyberšikanu, musí být útoky opakované, dlouhodobé a vnímané jako ubližující. Oběť v takovém případě nemusí být schopna se útokům účinně bránit, a vzniká tak mocenská nerovnováha (KOPECKÝ, 2016).

Na rozdíl od tradiční šikany, odehrávající se přímo před očima, má kyberšikana mnohem širší dosah díky své specifické povaze, což zvyšuje traumatické zkušenosti oběti. Zatímco v případě šikany ve škole může být oběť vystavena pomluvám, nadávkám, posměškům a ponižování pouze před několika desítkami lidí, v online prostředí může být svědkem (i útočníkem) i několik desítek tisíc lidí. Tito lidé se mohou zapojit do kyberšikany nebo ji dokonce šířit mezi dalšími uživateli internetu. Na rozdíl od tradiční šikany, kde je možné předpokládat, kdy a kde k útoku dojde, např. škola, hřiště nebo cesta ze školy, může být útok kyberšikany prováděn kdykoli a kdekoli. Pachatel kyberšikany může zůstat anonymní

a ukrýt se za pseudonymem nebo jiným neurčitým identifikátorem, což oběti často znemožňuje identifikaci agresora. I když je identifikace anonymního pachatele kyberšikany obtížná, výzkum ukázal, že v 78 % případů byla totožnost útočníka odhalena. V některých případech jsou pachatelé dokonce veřejně známí, zejména pokud se kyberšikana odehrává veřejně na sociálních sítích. Jak v anonymních, tak v neanonymních případech pachatel často nevnímá dopad svého jednání. Nevidí přímou reakci oběti a nerozumí celkové intenzitě útoku, což může mít větší negativní dopad, než si původně představoval. Anonymní povaha útoku navíc může podněcovat pachatele k ještě drsnějším projevům, což přispívá k dalšímu rozvoji kyberšikany (KOPECKÝ, 2016).

Kyberšikana může mít následující podoby:

- **pomlouvání** – jednou z nejběžnějších forem kyberšikany je šíření pomluv a hanlivých zpráv prostřednictvím sociálních médií, textových zpráv nebo e-mailů. Tato forma zahrnuje urážky, výsměchy a zpochybňování osobnosti oběti,
- **pořizování záznamů za účelem poškodit oběť** – mladiství mohou pořizovat fotografie nebo videa oběti bez jejího souhlasu a s cílem jí poškodit reputaci nebo zesměšnit,
- **happy slapping** – jedná se o plánované fyzické násilí, které je natáčeno a poté sdíleno na sociálních sítích nebo internetu za účelem vystavení a zesměšnění oběti,
- **krádež identity** – mladiství mohou krást hesla nebo osobní údaje oběti a poté vystupovat pod cizí identitou na sociálních sítích nebo internetu, čímž mohou způsobit škodu oběti,
- **flaming** – vyhrocené hádky a konflikty na internetu, během nichž mladiství používají agresivní a urážlivý projev, často s cílem poškodit reputaci nebo zesměšnit druhou stranu,
- **odhalení cizího tajemství** – mladiství mohou záměrně odhalovat soukromé informace nebo tajemství druhých osob na internetu, což může vést k nepříjemnostem a emočnímu traumatu oběti,
- **vydírání pomocí informačních a komunikačních technologií** – zneužívání informačních a komunikačních technologií k vydírání jiných mladistvých, například hrozbami šíření kompromitujících informací nebo fotografií,

- **kyberstalking** – neustálé sledování online aktivity a soukromých informací oběti s cílem vyvolat strach a úzkost,
- **sexting** – posílání sexuálně explicitních zpráv, fotografií nebo videí mezi mladistvými, což může mít negativní dopady na jejich duševní zdraví a bezpečnost,
- **kybergrooming** – tato forma je nejnebezpečnější v získávání důvěry a vztahů s mladistvými na internetu s cílem je manipulovat a zneužít, často za účelem sexuálního vykořisťování (KOPECKÝ, 2016).

Tyto formy kyberšikany mezi mladistvými jsou vážnými problémy a vyžadují pozornost dospělých, aby byla ochráněna bezpečnost a duševní zdraví mladých lidí. Způsoby, jak získat důvěrné materiály mají různé podoby. Často se stává, že oběť poskytne útočníkovi citlivé materiály dobrovolně, zejména mezi blízkými přáteli, partnery nebo bývalými partnery. Tento trend může vést k situacím, kdy např. po rozchodu materiály zneužijí k poškození pověsti bývalého partnera. Tento vzorec chování může přerůst do patologického pronásledování, a to včetně kyberprostoru. V jiných případech může útočník získat důvěrné informace a materiály od oběti pomocí kyberšikany nebo jiných strategií, jako je kybergrooming. Pachatel může zneužít nedostatků online komunikace, aby manipuloval s obětí a získal intimní materiály. Další možností je, že útočník získá materiály prostřednictvím jiných osob, jako jsou třeba spolužáci. Pachatelé také mohou získat důvěrné materiály technickými prostředky, jako je průnik do e-mailových schránek nebo účtů na sociálních sítích. V některých případech pachatelé vyhrožují obětem zveřejněním jejich materiálů, pokud neuposlechnou jejich požadavkům (KOPECKÝ, 2016).

Zajímavostí je podoba kyberšikany v prostředí online her. S nástupem internetu a jeho rozšířením začala stále větší část dětí a mladistvých trávit čas hraním online her. Tyto hry, zejména ty s velkým počtem hráčů, jsou pro ně oblíbenou formou zábavy a často také příležitostí k sociální interakci. Hráči v online hrách investují svůj čas s cílem dosáhnout herních úspěchů, zlepšit své herní postavy a získat prestiž v komunitě. Virtuální předměty a postavy, které hráči ve hrách získávají, mají pro ně skutečnou hodnotu, často jsou obchodovatelné za reálné peníze. S rostoucí popularitou online her se zvyšuje i počet případů krádeží a zneužití herních postav a virtuálních předmětů. Kyberšikana v online hrách se projevuje verbálními útoky, vylučováním hráčů ze hry a ničením jejich virtuálních výtvorů. Toxické chování v online hrách se stává stále větším problémem, který může mít negativní dopad na hráče i vývojářské společnosti. Spolu s rostoucím výskytem kyberšikany

v online hrách se zvyšuje i riziko netolismu, tedy nekontrolované závislosti na internetových službách a počítačových hrách (KOPECKÝ, 2016).

2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRESTNOU ČINNOST MLADISTVÝCH

Kriminalita mladistvých je ve společnosti rostoucím problémem. Dospívání je klíčovou fází, ve které si mladí lidé utvářejí své vlastní chování, a delikventi obvykle páchají své první trestné činy v raném věku. Mladí lidé často trpí problémy s chováním a emocemi, které mohou později vyvolat antisociální chování nebo poruchy chování (MOLINEDO-QUÍLEZ, 2020).

Ačkoliv panuje shoda v tom, že delikvence je multikauzální sociální jev, v němž jsou vzájemně propojeny socioekonomické a sociokulturní, rodinné a individuální faktory, ve studiích existuje tendence k homogenizaci, generalizaci a redukcionistickému pohledu na tuto realitu, přičemž je zdůrazněn přístup, který je často dekontextualizován (MOLINEDO-QUÍLEZ, 2020).

Kriminalita mladistvých je způsobena širokou škálou faktorů, jako jsou konflikty v rodině, nedostatek řádné kontroly rodiny, vlivy na životní prostředí a vliv filmu, spolu s dalšími faktory, které jsou zodpovědné za delikventní chování. Rodinné a enviromentální faktory, jmenovitě restriktivní chování, nesprávný dohled, nedbalost, kriminální činnost rodičů, nesprávná motivace vrstevníky, strach z odmítnutí vrstevníky, chudoba, negramotnost, špatné vzdělávací výsledky ve škole či nedostatek morální výchovy, mohou z osobnosti jedinců udělat delikventy. Navíc v životním prostředí, zhoršeném susedství, přímém vystavení násilí či rvačkám nebo vystavení násilí prostřednictvím médií jsou filmy založené na násilí považovány za hlavní rizikové faktory. Děti, které patří do nižší střední ekonomické třídy a jsou společností odmítány, vykazují agresivnější chování (GUPTA et al., 2022).

Mladiství členové gangů vykazují výrazně vyšší míru problémů s duševním zdravím, jako jsou poruchy chování, poruchy osobnosti, posttraumatické stresové poruchy a úzkostné poruchy. Stejně jako intelektuální úroveň mladých pachatelů se výrazně liší od nepachatelů. Emoční problémy u dospívajících souvisejí s delikventním chováním a impulzivitou přímo spojenou s antisociálním chováním dospívajících. Špatná sebekontrola dospívajících je vede k užívání návykových látek, škodlivě je ovlivňuje a zvyšuje jejich zapojení do protispolečenských aktivit (GUPTA et al., 2022).

2.1 Vnitřní faktory ovlivňující trestnou činnost mladistvých

Vnitřní faktory kriminality mladistvých se vážou k psychickým i fyzickým vlastnostem jednotlivce a rozdělují jedince ve světě kriminality na aktivní účastníky, kteří přímo podporují vznik a rozšíření kriminálních jevů, a na ty, kteří pasivitou umožňují existenci těchto jevů. Aktivní účastníci často patří do mladšího věkového spektra a trpí různými poruchami chování, individuálními a geneticky podmíněnými zvláštnostmi osobnosti, chorobami, duševními poruchami, mentální retardací nebo poruchami socializace. Mnohdy se mezi ně řadí i drogově závislí jedinci.

2.1.1 Vliv období dospívání

Období dospívání lze rozčlenit do několika časových etap: prepuberta, puberta a adolescence.

Prepuberta představuje období turbulentních proměn a stresů, během kterého se dospívající snaží přizpůsobit se normám chování dospělých a současně emancipovat se od rodičů. Toto období je charakterizováno intenzivními fyzickými a psychickými změnami. U dívek se prepuberta projevuje obvykle kolem desátého roku, u chlapců okolo jedenácti let. V tomto období je patrný rychlý růst a vývoj druhotných pohlavních znaků. Dochází ke krátkodobé motorické neohrabanosti a nekoordinovanosti, a také křehkosti a pocitu únavy v jemné motorice. Vnímání se zdokonaluje v rozlišování podnětů, ale současně trpí emocionální nestabilitou. Sociálně se mladiství osamostatňují od svých rodin a uvolňují se citové vazby na své rodiče, přičemž navazují blízké vztahy s vrstevníky. Toto období je pro dospívající osobu výzvou, protože se nachází mezi dětstvím a dospělostí (POLIŠENSKÁ, 2019).

Poté následuje období puberty, kdy dochází k vyrovnání mezi somatickým a psychickým vývojem. Růst tělesného vzrůstu se zpomaluje a začíná pohlavní dospívání. Motorický vývoj se zlepšuje a stává se pohybová koordinace a fyzická výkonnost lepší. Kognitivní dovednosti, jako je vnímání, logické myšlení a fantazie, se také zvyšují. Myslet se začíná abstraktně a hypoteticky. Vývoj inteligence končí kolem šestnácti let, což znamená, že rozumová kapacita je dostatečná, ale stále dospívajícímu však stále chybí životní zkušenosti, což může vést k rychlým úsudkům a častému měnění názorů. Emoční stránka se stabilizuje a mladiství usilují o nezávislost, vyjádření svého názoru v diskusích a navazování nových vztahů (POLIŠENSKÁ, 2019).

Nakonec nastupuje období adolescence, kdy dětství definitivně končí a dospělost začíná. Toto období je charakterizováno snahou o vytvoření vlastní identity. Kognitivní myšlení je v období kritického realismu, kdy mladiství přezkoumávají své znalosti, ale stále chápou svět velmi jednostranně kvůli nedostatečnému množství životních zkušeností. Myšlení je v tomto období introspektivní, analytické a sebekritické. Dospívající vytvářejí svůj hodnotový systém a formují vlastní názory (POLIŠENSKÁ, 2019).

Podle vývojových kriminologů se počátek kriminální dráhy mladistvých delikventů obvykle datuje ve věku mezi 12. až 15. rokem, což spadá do období puberty. Během tohoto období se jedinci stávají méně ovladatelnými, porušují sociální a někdy i právní normy. Toto chování může vést k vytvoření typického obrazu mladistvého delikventa (FIRSTOVÁ, 2014).

2.1.2 Vliv biologických faktorů

Biologické faktory spojené s kriminálním chováním nelze automaticky označit za rizikové, ale je rozumné předpokládat, že některé z nich mohou mít větší potenciál vést k problémovému jednání než ostatní. Mezi tyto faktory patří různé poruchy a poškození mozku, poruchy autonomního nervového systému a poruchy vrozených osobnostních dispozic. Dále zde mohou spadat vrozené anomálie a odlišnosti, které ovlivňují zdravotní stav nebo vzhled jedince. Toto může zahrnovat formy invalidity, tělesných handicapů nebo mírných fyzických odlišností, jako jsou například výrazné rysy a antropologické rozdíly mezi etnickými skupinami (GŘIVNA a kolektiv, 2019).

Jedinec s těmito vrozenými odlišnostmi může mít ztížené začlenění do společnosti a často čelí zesměšňování, šikaně nebo dokonce vyloučení z kolektivu kvůli své odlišnosti. Nedostatek uspokojení jejich potřeb může vést k frustraci, která se může projevit neadekvátním chováním. Tyto projevy mohou nakonec eskalovat až do podoby kriminálních aktivit (GŘIVNA a kolektiv, 2019).

Dalším biologickým faktorem, který může být spojen s kriminalitou, je reakce organismu na alkohol a drogy. Tato reakce je silně individuální a závisí na genetickém predispozici organismu. Lidé se odlišně chovají a mají různou toleranci vůči alkoholu při intoxikaci. Mladí lidé často konzumují alkohol impulzivně a nemají úplné povědomí o tom, jak jejich tělo na něj zareaguje, což může ovlivnit jejich schopnost kontrolovat vlastní chování a vyvolat agresi. Výzkumy adopce a dvojčat ukázaly, že genetika a biologické faktory hrají

roli v rozvoji závislosti na alkoholu a drogách. Tyto studie naznačují, že genetické faktory ovlivňují vznik závislosti na alkoholu a drogách přibližně z 40-60 %, což je podobně významné jako prostředí, ve kterém jedinec žije (GRÍVNA a kolektiv, 2019).

2.1.3 Vliv pohlaví

I když se společnost zaměřuje na genderovou rovnost, policejní statistiky jednoznačně ukazují, že muži častěji páchají trestné činy než ženy. Tento rozdíl je částečně spojen s vyšší agresivitou mužů a je do jisté míry determinována vyšší hladinou hormonu testosteronu ovlivňující mozek a tělesnou stavbu (KENNEDY et al., 2020).

Různé způsoby výchovy dívek a chlapců také hrají významnou roli v rozdílech ve spáchání trestných činů. Dívky jsou často více kontrolovány a sledovány než chlapci, což se promítá jak ve výchově rodičů, tak i učitelů. Chlapci jsou vychovávaní volněji a jsou často mírněji trestáni za případné pochybení ve srovnání s dívkami (KENNEDY et al., 2020).

Rozdíly jsou patrné v agresivním chování dětí a přístupu rodičů k nim. Chlapcům jsou tolerovány agresivní projevy více než dívkám, což může vést k odlišným formám agresivity v dospělosti – muži častěji projevují fyzickou agresivitu, zatímco ženy se častěji podílejí na majetkových trestných činech (KENNEDY et al., 2020).

2.1.4 Vliv psychosociálních faktorů

Poruchy chování postihují asi 10-15 % dětí ve školním věku, přičemž chlapci jsou postiženi poruchami chování častěji než dívky, a to ve výrazném poměru 4:1 až 12:1. Rizikové faktory pro tyto poruchy zahrnují nízký socioekonomický status a problémy v rodině, zejména antisociální chování rodičů (HUTYROVÁ, 2019).

Mezinárodní klasifikace nemocí charakterizuje poruchy chování jako opakované agresivní, asociální nebo vzdorovité chování, které trvá alespoň šest měsíců. Tyto poruchy mohou zahrnovat krutost vůči lidem a zvířatům, účast na rvačkách, ničení majetku, lhaní, záškoláctví a výbuchy vzteku (HUTYROVÁ, 2019).

Děti s poruchami chování čelí většímu riziku týrání, zneužívání a zanedbávání, mají horší školní výsledky a častěji se dopouštějí záškoláctví. Tyto poruchy v dětství mohou předpovídat rizikové chování v adolescenci a dospělosti, přičemž jejich přítomnost

u chlapců do 15 let může zvýšit pravděpodobnost rozvoje poruch osobnosti na 49 %, u dívek na 33 %. Poruchy osobnosti jsou také častější u dospělých ve výkonu trestu odnětí svobody a u těch, kteří byli alespoň jednou ve vězení (HUTYROVÁ, 2019).

2.2 Vnější faktory ovlivňující provinění mladistvých

Vnější faktory ovlivňující provinění mladistvých lze vyznačit jako určité rizikové předpoklady, které jsou uvnitř společenského systému a napomáhají k šíření kriminality. Stupeň rizika společnosti v oblasti kriminality je především závislý na účinnosti normativního systému, který by měl být v souladu s potřebami společnosti. Dále hraje roli funkčnost politického prostředí, ekonomiky, státní správy i samosprávy, sociální struktury a kultury. Je nutné poznamenat, že i když se snažíme oddělit tyto oblasti společenského života, stále dochází k jejich vzájemnému prolínání a ovlivňování.

2.2.1 Vliv rodinného prostředí

Rodina hraje klíčovou roli v primární socializaci dítěte a formování jeho osobnosti. Skrze ni dítě přijímá hodnoty, morální principy a společenské normy. Nedostatečná funkce rodiny nebo její nestabilita může být hlavním faktorem přispívajícím k možnému vzniku kriminální dráhy u dítěte (MATĚJČEK, 2017).

Často se delikventní chování mládeže spojuje s rozvrácenými a sociálně znevýhodněnými rodinami, kde se vyskytují sociálně patologické jevy jako je alkoholismus, nezaměstnanost nebo trestná činnost. Dokonce i děti z výchovných ústavů mají výrazný podíl trestné činnosti, jak během pobytu v ústavu, tak i po jeho opuštění (GŘIVNA a kolektiv, 2019).

V poslední době se objevuje nárůst delikventů tzv. „zlaté mládeže“, kteří dospívají ve značném bohatství, avšak často trpí nedostatkem dohledu rodičů kvůli jejich pracovní vytíženosti. Tyto děti se zapojují do kriminálních aktivit kvůli nudě a potřebě financí na svůj luxusní životní styl (GŘIVNA a kolektiv, 2019).

Výchova v rodině může ovlivnit delikventní chování. Chlapci mohou mít problémy s autoritou, zatímco dívky utvářejí své názory na muže skrze svůj vztah k otci. Pokud je otec nepřítomný, vztah k autoritě může být narušen. Příchod nového partnera do rodiny může být zdrojem výchovných problémů pro dítě (MATĚJČEK, 2017).

Rodiny mladých pachatelů často trpí výchovným zanedbáváním a mají nízkou úroveň vzdělání. Tato rodinná prostředí předávají dětem špatné vzorce chování a hodnot, což může ovlivnit jejich budoucnost a vést k možné kriminální dráze (GRIVNA a kolektiv, 2019).

Podle Ministerstva vnitra ČR dle Rozboru situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy může být problém kybernetických útoků spáchaných mladistvými zapříčiněn tím, že generace X měla již první zkušenosti s pokročilou technologií prostřednictvím kabelové televize. Jejich výchova probíhala v období, kdy oba rodiče často pracovali, což vedlo k tomu, že tato generace byla často ponechána bez dozoru a musela brzy získat svoji nezávislost. (Ministerstvo vnitra, 2016)

Podle Seemilera má generace X význam i v současnosti, protože formuje dvě další generace – generaci Z (děti narozené mezi lety 1997–2010) a generaci Alfa (děti narozené mezi lety 2010–2020). Rodiče z generace X jsou známí svou otevřeností a přehnanou péčí o své potomky, což může vysvětlovat bližší vztah, který 88 % studentů generace Z sdílí se svými rodiči. Problémem může být skutečnost, že až 90 % rodičů generace Z důvěřuje svým dětem v používání sociálních sítí nadměrně. Generace Z a generace Alfa se narodily do digitálního světa plného možností a online života. Už od dětství jsou propojeni s technologiemi a jsou prvními dvěma generacemi, které se pohybují jak v reálném, tak i virtuálním světě (SEEMILLER, 2016).

2.2.2 Vliv školy a školského prostředí

Škola hraje klíčovou roli ve vzdělávání mladých lidí a zároveň formuje jejich názory a postoje, usměrňuje je k začlenění do společnosti. Děti, které přicházejí z již známého rodinného prostředí, se ve škole setkávají s novými pravidly a normami, které je třeba dodržovat. Školní prostředí přináší spojení naučených vzorců chování mezi vrstevníky, které si děti přinesly z rodiny. Avšak, když nedochází k dostatečné výchově a přípravě pro školu, může mezi dětmi docházet k šíření negativních vlivů, špatných postojů a nevhodných vzorců chování (KENNEDY et al., 2020).

Podle České školní inspekce dochází k rizikovému chování už u dětí v předškolním věku. Důležitý důsledek na chování dětí má rodinné prostředí a způsob výchovy, sociokulturní rozdíly, zvýšený výskyt dětí s výchovnými problémy nebo děti s poruchami chování. Ředitelé škol nejčastěji identifikovali ojedinělé případy agresivního chování a násilí (10 % škol) a nevhodné verbální projevy vůči pedagogům (6 % škol). Komunikace

a spolupráce mezi rodinou a pedagogy rovněž představuje problematický faktor (ZATLOUKAL a kolektiv, 2023).

V Tabulce 2 jsou obsažené nejčastější typy rizikového chování v mateřských školách ČR, které byly získané z Výročních zpráv České školní inspekce.

Tabulka 2 Nejčastější typy rizikového chování v mateřských školách ČR

Podíl škol s výskytem rizikového chování	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Agrese, násilí, ublížení na zdraví	9,3 %	12,5 %	10,0 %
Nevhodné verbální chování vůči pedagogům	6,3 %	5,2 %	5,8 %
Poškození majetku, vandalismus	2,3 %	5,2 %	3,6 %
Šikana	2,3 %	3,2 %	2,9 %
Jiné	1,5 %	1,8 %	1,6 %
Nadměrné/nehodné/problémové užívání technologií (internet, hry, mobil)	-	2,6 %	1,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdroje ZATLOUKAL a kolektiv, 2023

Dle výroční zprávy České školní inspekce základní školy zaznamenaly téměř u všech sledovaných forem rizikového chování velký nárůst. Více než polovina škol se zabývala problémem záškoláctví. Ve školním roce 2021/2022 dosáhla průměrná neúčast žáků vysoké úrovně, konkrétně činila 126 hodin na jednoho žáka. Výrazný nárůst výskytu je patrný při kouření a užívání návykových látek. Kromě toho školy identifikovaly dlouhodobé trendy v různých formách rizikového chování, jako je šikana, verbální agrese vůči učitelům, poškození majetku, kyberšikana, vandalismus a různé formy agrese, násilí a újmy na zdraví (ZATLOUKAL a kolektiv, 2023).

V Tabulce 3 jsou vypsané nejčastější typy rizikových faktorů na základních školách v ČR z Výročních zpráv České školní inspekce.

Tabulka 3 Nejčastější typy rizikových faktorů na základních školách v ČR

Podíl škol s výskytem rizikového chování	2018/2019	2020/2021	2021/2022
Záškoláctví	51,4 %	42,1 %	50,4 %
Šikana	41,4 %	28,4 %	44,3 %
Kouření	31,8 %	26,4 %	41,1 %
Poškozování majetku, vandalismus	31,8 %	27,2 %	39,1 %
Verbální agrese vůči učiteli	35,2 %	25,3 %	37,4 %
Agrese, násilí, ublížení na zdraví	39,1 %	20,7 %	35,8 %
Kyberšikana	32,9 %	28,6 %	33,8 %
Krádeže	26,1 %	10,2 %	23,3 %
Užívání návykových látek	14 %	8,1 %	22,8 %
Fyzická agrese vůči učiteli	5,7 %	2,7 %	6,7 %
Jiné	11,9 %	7,7 %	17,1 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdroje ZATLOUKAL a kolektiv, 2023

Dítě, které zažívá frustraci v náročném školním prostředí, má špatné vztahy s učiteli nebo spolužáky a nedosahuje dobrých výsledků, často tak upadá do záškoláctví. Záškoláctví, tedy záměrné vynechávání školní docházky, patří mezi hlavní důvody nedostatečného absolvování povinné školní docházky a podle kriminologických studií často souvisí se začátkem kriminálního chování. V ČR je záškoláctví dlouhodobě nejčastějším projevem rizikového chování ve školách. Během školního roku 2019/2020 každý desátý žák střední školy evidoval neomluvené absence (GŘIVNA a kolektiv, 2019).

U studentů středních škol ve školní roce 2021/2022 zaznamenaly především záškoláctví a kouření. Mnohem více zaznamenaly kyberšikanu, šikanu a verbální agresi vůči učiteli. Po srovnávání s předchozím rokem, kdy byl školní rok před vstupem do pandemických opatření s COVID-19, se podíl delikventního chování ve školách snížil. Jedna třetina škol uvádí problémy s nadměrným a problematickým užíváním technologií. Růst používání digitálních prostředků je pravděpodobně spojen s distanční výukou (ZATLOUKAL a kolektiv, 2023).

V Tabulce 4 jsou uvedeny nejčastější typy projevů rizikového chování u studentů středních škol v ČR z Výroční zprávy České školní inspekce.

Tabulka 4 Nejčastější typy projevů rizikového chování u studentů středních škol v ČR

Podíl škol s výskytem rizikového chování	2018/2019	2020/2021	2021/2022
Záškoláctví	59,4 %	45,9 %	55,0 %
Kouření	41,7 %	31,2 %	44,6 %
Šikana	36,7 %	16,5 %	33,9 %
Kyberšikana	38,3 %	18,3 %	33,5 %
Poškozování majetku, vandalismus	30,0 %	17,4 %	31,5 %
Nadměrné, nevhodné, problémové užívání technologií	-	-	30,3 %
Užívání návykových látek	29,4 %	13,3 %	28,7 %
Verbální agrese vůči učitelům	28,3 %	17,9 %	25,5 %
Krádeže	20,6 %	8,7 %	20,3 %
Agrese, násilí, ublížení na zdraví	18,3 %	4,6 %	16,7 %
Fyzická agrese vůči učitelům	2,8 %	0,9 %	2,8 %
Jiné	11,7 %	6,4 %	11,6 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdroje ZATLOUKAL a kolektiv, 2023

Školy v České republice často mají obtíže identifikovat šikana v raných fázích, a když se projeví, obvykle se tento problém bagatelizuje. V současné době se výrazně rozrostla šikana v kyberprostoru. V extrémních podmínkách se šikana dokonce utajuje, aby škola udržela dobré jméno. ČR se řadí mezi země s vysokou mírou šikany ve školách v Evropě, před ČR je už jen Rusko s Lotyšskem. Šikana na českých školách zažil každý čtvrtý žák. Přestože je toto známé, 60 % pedagogů nemá dostatečné školení v této oblasti, což brání v přípravě většiny českých škol na takové situace. Důsledky šikany pro oběti zahrnují nízké sebevědomí, negativní vztah ke škole, poruchy spánku nebo špatné školní výsledky

a v extrémních případech mohou vést až k psychosomatickým a kardiovaskulárním onemocněním nebo k sebevraždě. U agresorů se v dospělosti častěji objevují problémy s právem, prohlubují se špatné charakterové vlastnosti a projevuje se asociální chování. Ženy, které byly agresorkami, vykazují větší tvrdost vůči svým vlastním dětem (HRONOVÁ, © 1999–2024).

2.2.3 Vliv vrstevníků a společnosti

Mezi hlavní faktory trestné činnosti mladistvých patří tlak vrstevníků. Vrstevníci hrají v životě dospívajících důležitou roli, jejich chování a slova mají velký dopad na mysl a chování mladých lidí. Přátelé a vrstevníci mají podle psychologů významný vliv na rozhodnutí mladých lidí. Mladiství jsou více náchylní k ovlivnění kriminálním chováním vrstevníků. Vrstevnické skupiny hrají klíčovou roli v sociálním vývoji a mohou buď pozitivně podporovat, nebo vést ke společensky nepřijatelnému chování (REETA, 2021).

Odborníci zastávají postoj, že vztah mezi sociálními vrstvami, slabé sociální vazby a zároveň i zapojení do kriminálního života charakterizuje nízká sebekontrolu. Lidé, kteří postrádají sebekontrolu, jsou impulzivní, necitliví, fyzicky zdatní, riskující, krátkozrací a neverbální. Důkazy o nízké sebekontrolě jako rizikovém faktoru delikvence jsou silné. Dvě metaanalýzy dospěly k závěru, že existuje silný vztah mezi nízkou sebekontrolou a deviací nebo kriminalitou. Špatný rozvoj sebekontroly má důležité důsledky pro kvalitu vztahů a příslušnost k vrstevnickým skupinám dospívajících. Účinky sociálních vlivů se budou v průběhu dospívání měnit, přičemž účinky rodičovské vazby jsou nejsilnější v rané adolescenci a účinky vrstevníků jsou nejsilnější ve střední až pozdní adolescenci (HUIJSMANS et al., 2019).

Členství v delikventní skupině je častější u jedinců pocházejících z rodin s problémy. To je hlavně z důvodu, že vstup do pozitivní vrstevnické skupiny vyžaduje více nároků na osobnost a sociální dovednosti. Členové delikventní skupiny mají typicky společný styl vyjadřování, chování a sdílejí podobné postoje ke škole, rodině i životu obecně. Zatímco pro zařazení do pozitivně orientované vrstevnické skupiny je potřeba osobnostní a sociální vybavenost, kdež to pro členství v delikventní skupině stačí, aby jedinec trpěl sociálními problémy a byl ochotný akceptovat hierarchii a odlišný, nekonformní způsob chování této skupiny (KENNEDY et al., 2020).

Současná generace mládeže více času tráví se svými vrstevníky než ve svém rodinném prostředí. Statistiky ukazují, že zatímco v roce 2007 dvě pětiny dětí trávily čas s rodinou, v roce 2013 to byla už jen jedna pětina. Výzkum v České republice ukázal, že děti, které si udržují volný čas s rodinou, projevují menší sklon k delikventnímu chování. Jedinci, kteří tráví čas s jedním až třemi kamarády nebo dokonce sami, mají tendenci získávat více zkušeností s delikventním chováním. Avšak s nárůstem počtu kamarádů roste i pravděpodobnost individuální delikvence (KRULICHOVÁ, 2015).

2.2.4 Vliv médií

V širším kontextu mohou média působit na veřejnost jak pozitivně, tak negativně. Zatímco některá média prezentují násilí a špatné vzory chování, na druhé straně mohou hrát významnou úlohu v boji proti kriminalitě, ať už prostřednictvím prevence nebo odhalování pochybných aktivit, kauz politiků a známých osobností. Média zasahují do mimoškolních aktivit dnešních dětí a silně ovlivňují jejich hodnoty, názory a postoje. Vzhledem k nedostatečně vyvinutému psychosociálnímu vývoji se děti stávají rizikovou skupinou, jež je médii jednodušeji ovlivnitelná oproti zbytku populace. Dokonce i v dětských pořadech jsou dětem prezentovány různé formy násilí, což u nich může vyvolat dojem, že násilné chování je legitimní a funkční (FIRSTOVÁ, 2014).

Některé výzkumy naznačují, že i roční děti dokážou napodobovat situace a chování, které viděly v televizi, například v kreslených pořadech, kde se postavy chovají agresivně. Toto zvýšení fyzické aktivity a agresivity bylo zaznamenáno i u dětí z mateřských škol. Existuje známý jev označovaný jako „pondělní syndrom“, kdy se děti ve školách a školkách vypořádávají s agresivitou, kterou získaly během víkendu, kdy sledovaly televizi a používaly internet (FIRSTOVÁ, 2014).

V současné době se násilí objevuje v různých mediálních formách, jako jsou příběhy, internetové hry, dětské filmy a pohádky, což může ovlivnit vztah mládeže k násilí. Dokonce i příběhy s pozitivními hrdiny, kteří brání bezbranné, často zahrnují použití násilí a agresivity. Malé děti mohou napodobovat scény z médií, a pokud jim není poskytnuta správná interpretace nebo vysvětlení, mohou považovat násilí za normální formu chování a projevovat ho vůči ostatním dětem. Média nejen, že zobrazují agresivitu, ale také představují různé životní styly, ve kterých figuruje užívání alkoholu či jiných návykových látek, což může ovlivnit chování mládeže. Podobný vliv mají i počítačové hry, protože děti

se ztotožňují s hlavními postavami, které často vykazují agresivní chování, což může normalizovat násilné jednání. I když média mohou mít pozitivní dopad, představují pro určité věkové skupiny, zejména pro děti, významné riziko manipulace s jejich myšlením a chováním (MARTÍNEK, 2015).

Dnešní mládež tráví s médii znepokojivě dlouhou dobu. Projekt EU Kids Online porovnával čas strávený dětmi na internetu mezi lety 2010 a 2020 a zjistil zdvojnásobnění času online v některých zemích. Většina dětí vlastní mobilní telefon, což jim umožňuje být online téměř neustále. Studie, která zahrnovala i české děti, zjistila, že 84 % dětí ve věku 9-17 let používá mobilní telefon jako hlavní přístup k internetu. Téměř třetina českých dětí byla vystavena škodlivému obsahu online každý měsíc, zahrnující nenávistné zprávy (27 %), násilné snímky (19 %) a stránky podporující poruchy příjmu potravy (17 %). Různé typy aktivit na internetu ovlivňují chlapce a dívky odlišně – chlapci jsou častěji vystaveni počítačovým virům a sexuálně laděným zprávám, zatímco dívky se setkávají s obsahem glorifikujícím extrémně hubená těla, přičemž je požadováno sdílení takových zpráv. Tato studie také ukázala, že mezi chlapci ve věku 13-17 let je vyšší podíl agresorů při kyberšikaně (SMAHEL et al., 2020).

Podle Ministerstva vnitra je současná mládež více spojována s kybernetickou kriminalitou, která často začíná jako první projev kriminální aktivity. Kriminalita prostřednictvím sociálních sítí, včetně sdílení intimních fotografií (sextingu) a kyberšikanery stále roste. Mladí lidé se v kyberprostoru cítí anonymně a mají menší obavu z odhalení a následného trestu. Tento trend dramaticky vzrostl v roce 2020 kvůli pandemii COVID-19, jež omezila sociální interakce mládeže a vedla k častějšímu trávení volného času online bez přísnější kontroly ze stran škol a rodičů. Kyberprostor může negativně formovat sociální chování mladých i v reálném životě. Virtuální svět rozšiřuje hranice běžně považovaného chování a umožňuje neomezené projevy, které by jinak byly potlačeny. Mladí lidé jsou vystaveni fake news, nebezpečným návodům, agresivitě (např. ve formě rasismu, xenofobie či šikany) a obsahu se sexuální tematikou více než kdy jindy (Ministerstvo vnitra, 2016).

Dopady pandemie COVID-19 a s ní spojená omezení vedla k tomu, že děti trávily více času s moderními technologiemi nejen ve svém volném čase, ale i během vzdělávání na dálku. To zvýšilo riziko, že mládež bude terčem útoků ze strany online predátorů. Podle zprávy nadace Internet Watch Foundation se počet případů zneužívání dětí na internetu zdvojnásobil. Linka bezpečí hlásila během pandemie o 30 % více hovorů týkajících se internetové bezpečnosti, zahrnující situace sexuálního zneužívání. V případě kyberšikanery

Linka bezpečí evidovala v roce 2020 o 67 % více případů než v předchozím roce (INTERNET WATCH FOUNDATION, 2022).

3 MOŽNOSTI PREVENCE TRESTNÉ ČINNOSTI MLADISTVÝCH

Pro řešení prevence kriminality mládeže je k dispozici celá řada nejrůznějších názorů a přístupů od jednoduchých návodů až po programy prevence realizované v rámci systému prevence kriminality až po legislativní opatření. Nezanedbatelný vliv má sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního systému a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží (DIANIŠKA et al., 2022).

3.1 Vymezení prevence kriminality mládeže

Trestní politika se v rámci veřejné politiky státu zabývá trestním právem a kriminalitou a zaměřuje se na potírání zločinnosti a prevenci sociálně patologických jevů.

Preventivní politika je ofenzivní strategie kontroly kriminality, kladoucí důraz především na nerepresivní prostředky. Jejím cílem je odstraňování sociálně patologických jevů a snižování motivace a příležitostí k páchání trestných činů (DIANIŠKA et al., 2022).

S cílem předcházet nežádoucímu chování mládeže je klíčový důraz kladen na sociální prevenci, která spočívá především ve výchově dětí v rodinách a ve školách. Kromě toho se také uplatňují opatření orientovaná na tzv. situační prevenci s cílem komplikovat kriminální chování mladistvých. Tyto opatření mohou být implementována na místní, regionální nebo celostátní úrovni v souladu se zamyšleným cílem a potenciální efektivitou konkrétního opatření. Pokud jde o zaměření na cílovou skupinu, prevence kriminálního chování mladistvých se rozlišuje na primární, sekundární a terciální úroveň (JELÍNEK a kolektiv, 2021).

Typologie prevence kriminality

Sociální prevence je součástí sociální politiky a její podstatou je vytváření příznivých společenských podmínek v oblasti ekonomiky, sociální, kulturní a výchovo-vzdělávací, v oblasti zaměstnanosti, podmínek na využití volného času, růstu životní úrovně, duchovního rozvoje, humanizace a zkvalitnění způsobu života společnosti jako celku, jak na té sociální, resociální, tak i sociální integraci jednotlivce. Z hlediska prevence kriminality mládeže jde o prevence recidivity kriminality, prevence násilné trestné činnosti,

s osobitým důrazem na násilí v rodinách, prevence masové rasově motivované trestné činnosti, dále prevence mravnostní kriminality s důrazem na dětskou pornografii, ale i prevence kriminality související s drogami (DIANIŠKA et al., 2022).

Situační prevence je specificky orientovaná na kriminalitu a má ochraňovat veřejný pořádek, bezpečnost, život, zdraví a majetek občanů. Opatření situační prevence jsou převážně zaměřena na technické, organizační a administrativní aspekty, např. zvýšení viditelnosti určitého prostředí a určitého objektu, zdokonalení sledovací a pořádkové policie. Tato opatření snižují kriminalitu tím způsobem, že zabezpečují prostředky k znemožnění, k těžšímu provedení nebo minimalizaci provedení kriminální aktivity. Situační prevence kriminality mládeže se orientuje nejméně na prevenci majetkové kriminality s osobitým zřetelem na krádeže vloupáním do rodinných domů, bytů a rekreačních objektů, prevence krádeže motorových vozidel a věcí z nich, jako i prevence ostatních krádeží ve veřejných objektech a prostranství (DIANIŠKA et al., 2022).

Viktimologická prevence je speciální druh prevence kriminality, která je orientovaná na oběti trestných činů. Těžiště prevence viktimizace se soustřeďuje na nejrůznější formy osvěty, na informování veřejnosti o mezinárodních a národních právních normách a dokumentech týkajících se ochrany a práv obětí, na informování občanů o prostředcích ochrany svého majetku, života a zdraví, dále na vštěpování zásad preventivního chování ve skupinách a s jednotlivci, kteří jsou ve zvýšené míře potenciálními oběťmi kriminality, ale i na podporu občanských sdružení. Osoby a skupiny s vyšším rizikem viktimizace jsou seznámeny s vhodnými prostředky sebeobrany, popřípadě je jim poskytnout výcvik v příslušných sebeobraných technikách a v psychologickém působení na útočníka v čase hrozícího nebezpečí (DIANIŠKA et al., 2022).

Primární prevence představuje klíčový aspekt celkové prevence, zaměřený na podporu zdravého sociálního rozvoje dětí a mladistvých a jejich integrování do společnosti s cílem předejít vzniku rizikových faktorů pro delikventní chování. Rodina, prostředí, v němž mladistvý vyrůstá, škola a celkový rámec státní politiky ve vzdělávání a podpoře rodiny a výchovy mládeže hrají v této oblasti zásadní roli. Primární prevence se nejen snaží předejít sociálnímu selhání mladistvého a eliminovat sociálně patologické jevy v jeho chování, ale zároveň ho aktivně směřuje k přijatelnému společenskému chování. I přesto, že je primární prevence zaměřena na děti a mladistvé, u nichž není jasně identifikováno riziko nežádoucího chování, není vyloučená možnost účasti policejních složek na těchto preventivních programech, které jsou vytvářeny Policií ČR (JELÍNEK a kolektiv, 2021).

Sekundární prevence se soustředí na identifikaci rizikového chování nebo problematického prostředí mladistvých a následně se zaměřuje na práci s jedinci, u nichž je vyšší pravděpodobnost detekce těchto rizik. Toto odhalení může vycházet z pozorování chování mladistvého ve škole nebo z poznání sociálního prostředí, ve kterém vyrůstá. Narušené rodinné a výchovné podmínky, nedostatečná péče rodičů a absence emocionální nebo finanční podpory mohou vést k nežádoucímu chování. Přestože sekundární prevence identifikuje možná rizika a uplatňuje nástroje k jejich prevenci, je důležité, aby nedošlo k označení mladistvého jako potenciálního delikventa, neboť by mohlo iniciovat kriminální cestu. Cílem této prevence je především eliminovat sociálně patologické jevy a rizikové chování, které sice nejsou v rozporu s trestněprávními normami, ale mohou vést k vážnějšímu delikventnímu chování. Mezi rizikové chování patří alkoholismus, užívání marihuany, záškoláctví, útoky z domova, agresivní chování, poruchy chování, vandalismu a kyberšikana (JELÍNEK a kolektiv, 2021).

Terciální prevence se zaměřuje na mladistvé, kteří již spáchali trestněprávní čin. Tento způsob prevence je věnována péči o mladistvé delikventy a jejich resocializaci. Nástroje této prevence lze najít v unikátním přístupu k mladistvým pachatelům, specifickém trestním řízení, a systému sankcí, které mohou být uloženy za jejich jednání. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže obsahuje komplexní opatření založená na restorativní justice, s důrazem na psychický a sociální rozvoj mladistvého. Správně zvolená opatření by měla fungovat jako prostředek ke správnému směřování mladistvého v jeho dalším životě a prevenci opakování trestné činnosti. Tato opatření vytvářejí právní rámec pro použití dalších nástrojů terciální prevence, včetně diagnostických a terapeutických postupů v práci s mladistvými delikventy. Resocializační nástroje jsou klíčovou součástí této prevence, s cílem motivovat mladistvého k nápravě a zabránit opakování kriminálního chování (JELÍNEK a kolektiv, 2021).

3.2 Role státu při prevenci kriminality mladistvých v České republice

Enormní nárůst kriminality mládeže po roce 1990 rozpoutalo debatu o možných, a především účinných možnostech působit na kriminalitu. Vláda ČR v roce 1993 vytvořila Republikový výbor pro prevenci kriminality. Republikový výbor pro prevenci kriminality je mezioborový orgán zřízený u Ministerstva vnitra, který plní funkci iniciace, koordinace a metodického vedení. Jeho činnost je regulována statutem a jednacím řádem schváleným vládou České republiky. Hlavním úkolem je vytváření koncepce preventivní politiky vlády

ČR na meziresortní úrovni a konkrétní implementace této politiky na lokální úrovni. Zároveň má odpovědnost za přípravu materiálů pro jednání Vlády ČR v oblasti prevence kriminality. Schvaluje také žádosti o dotace na projekty prevence kriminality, které předloží města, včetně stanovení finančních prostředků z kapitoly státního rozpočtu Ministerstva vnitra. (REPUBLIKOVÝ VÝBOR PRO PREVENCI KRIMINALITY, © 2024).

Republikový výbor má 28 členů, předsedou je ministr vnitra, výkonný předseda je 1. náměstek ministra vnitra a dalšími členy jsou zástupci Ministerstva vnitra, Ministerstva financí, Ministerstva obrany, Ministerstva práce a sociálních věcí – oblast rodinné politiky a ochrany práv dětí a oblast sociálních služeb a sociální práce, Ministerstva pro místní rozvoj – odbor pro sociální začleňování, Ministerstva spravedlnosti – oblast trestní politiky a oblast trestní legislativy, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví, Nejvyššího státního zastupitelství, Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Policejního prezidia ČR, Probační a mediační služba ČR, Úřadu vlády ČR - Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, Svazu měst a obcí ČR, Asociace krajů ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Soudcovské unie ČR (REPUBLIKOVÝ VÝBOR PRO PREVENCI KRIMINALITY, © 2024).

Komise pro výběr projektů Městského programu prevence kriminality byla zřízena jako poradní orgán Republikového výboru, s cílem poskytovat dotace ze státního rozpočtu. V důsledku meziresortní spolupráce byl vytvořen systém prevence kriminality ČR, který integruje resortní preventivní programy, místní programy prevence kriminality, aktivity Policie ČR, nestátních neziskových organizací a podnikatelských subjektů. Při vzniku Republikového výboru byla strukturována prevence kriminality a sociální prevence, s jasným rozdělením úkolů pro stát, jednotlivé resorty, obce a občany. Koncepce preventivních aktivit je zaměřena na jednotlivce – pachatele a oběti trestného činu. Respektive resorty státní správy mají za úkol vytvořit legislativní a koncepční rámec preventivních aktivit ve své oblasti, a obce hrají klíčovou roli při aktivním zapojení občanů do jednotlivých opatření (REPUBLIKOVÝ VÝBOR PRO PREVENCI KRIMINALITY, © 2024).

Po založení Republikového výboru byly vytvořeny další meziresortní orgány, specializované na konkrétní otázky týkající se prevence sociálně patologických jevů. Mezi nejvýznamnější z nich patří Protidrogová komise. Resortní programy sociálně patologických

jevů jsou navrženy v souladu s kompetencemi jednotlivých ministerstev, a na základě těchto kompetencí jsou stanoveny priority a rozsah opatření (VÁLKOVÁ, 2019).

Optimální situace vzniká, když se programy situační a sociální prevence vzájemně prolínají v rámci všech sfér – primární, sekundární a terciární a navzájem se doplňují. Tento ideální stav je však v současné hospodářské a vnitropolitické situaci stále obtížněji dosažitelný. Tento fakt zejména souvisí s nákladovostí ekonomických opatření a s tím, že výsledky primárních preventivních opatření nejsou ihned patrné, jedná se o dlouhodobé procesy ve společnosti (VÁLKOVÁ, 2019).

V rámci Republikového výboru pro prevenci kriminality je vytvořena Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027. Jedná se o základní strategické dokumenty zabývající se prevencí kriminality. Jeden ze strategických cílů Strategie prevence kriminality je zaměřen na kriminalitu páchanou dětmi a na dětech. Česká republika sleduje vývoj kriminality spáchané na dětech i páchané dětmi a aktivně reaguje prostřednictvím vhodných opatření. Zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími rizikovými kriminálními jevy, včasně identifikuje ohrožené děti a provádí nezbytné zásahy. Taktéž rozvíjí efektivní systém pro pátrání po pohřešovaných dětech. Republikový výbor pro prevenci kriminality v období 2016–2020 aktivně sledoval stav dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou. Nárůst stíhaných osob do 18 let v tomto období vzrostl o 867, což představuje zvýšení o 25,4 %, dosahující hodnoty byly k 4 279 stíhaných dětí. Stále trvající problém je zmiňován rostoucí počet kriminálních činů, spáchaných prostřednictvím internetu a sociálních sítí. To je spojeno s životním stylem současných dětí a mladistvých v daném věkovém rozmezí, jejich otevřeností, důvěrou a sdílením informací s neznámými osobami, často bez uvážení možných následků. Důraz je kladen na boj proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí, a to jak online, tak i off-line. Tato strategie zdůrazňuje, že děti z výchovných ústavů páchají tyto trestné činy nejčastěji nejen během svého pobytu v zařízení, ale i po jeho opuštění. Sociálně vyloučené lokality a ubytovny jsou uvedeny jako stále existující problém, jež může být spojen s delikventním chováním mladých lidí, kde drogy často představují výchozí bod jejich nelegálního jednání. Je důležité nalézt způsob, jak chránit děti před vstupem do světa kriminality, ale také poskytnut pomoc těm, kteří se již ocitli v této situaci, a podpořit je při návratu do běžného života ve společnosti. Je nutné se soustředit na minimalizaci rizika, že se násilné chování přenesou do dalších generací (ODBOR PREVENCE KRIMINALITY, 2022).

Dosavadní zkušenosti s uskutečňováním programů prevence kriminality ukazují nutnost přizpůsobit se cílové skupině, prostředí a okruhu jednotlivců, u nichž má být prevence vztahující se k dětem implementována. Je nezbytné jasně definovat cílovou skupinu, specifika jednotlivců a stanovit konkrétní úkoly směřující k požadovanému zlepšení. Úspěšnost preventivních opatření silně závisí na prostředí, v němž se daný jedinec nebo cílová skupina nachází (VÁLKOVÁ, 2019).

Cílové skupiny mohou zahrnovat:

- děti s hyperaktivitou,
- žáky nesplňující požadavky ve škole,
- děti s poruchami chování,
- děti, které jsou v rodinách vystaveny zneužívání a týrání,
- děti vycházející z dysfunkčních rodin,
- děti žijící v čtvrtích s vysokou kriminalitou,
- děti pocházející z rodin žijící pod hranicí životního minima,
- děti, jejichž rodiny nemají přítomného otce,
- děti s delikventním chováním,
- celková populace rodičů ve společenství (VÁLKOVÁ, 2019).

Jakékoliv preventivní opatření by mělo být pečlivě organizováno a koncipováno tak, aby byla zjevná jejich efektivita při hodnocení preventivních aktivit. Jejich forma těchto aktivit by měla odpovídat cílové skupině, např. strohé informace o kriminalitě a hrozících trestech možná nezaujmou mnoho přemýšlivých studentů gymnázií, zatímco pro děti na prvním stupni základní školy by byl vhodnější interaktivní program, strukturovaný do časově omezených bloků, umožňující udržet jejich pozornost a je obohacený např. o ukázky práce psůvodů. Důležité je, že nejen děti, ale i mládež bere v úvahu, kdo tyto informace poskytuje a jakým způsobem (REPUBLIKOVÝ VÝBOR PRO PREVENCI KRIMINALITY, © 2024).

Stát se aktivně zapojuje do intervencí směřujících k potírání protispolečenského chování, zejména prostřednictvím kurátorů pro mládež, kteří působí v rámci sociálních odborů obecních úřadů s rozšířenou působností. Ty jsou veřejnosti známe pod zkratkou OSPOD neboli Orgán sociálně-právní ochrany dětí a mládeže. Jejich hlavním záměrem je péče o děti

mladší 15 let, které se dopustily činů, které jsou jinak trestné. Zabývají se rovněž mladistvými pachateli přestupků a provinění a také dětmi a mladistvými trpícími vážnými poruchami chování, jako jsou úteky, alkoholismus, drogová závislost atd. V případě trestního nebo přestupkového řízení spolupracuje OSPOD s orgány činnými v trestním řízení, poskytuje informace o dítěti/mladistvém a rodinných poměrech, může se účastnit soudních líčení a navrhnout opatření, jako je ústavní a ochranná výchova atd. Zároveň má možnost vytvářet a koordinovat preventivní programy na místní úrovni (MACELA et al., 2019).

Důležitým orgán působící v prevenci kriminality mladistvých jednoznačně patří jednotlivá střediska Probační a mediační služby, kde působí odborníci specializující se na práci s mládeží. Jejich práce je definována zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který jim ukládá povinnost dohlížet na plnění trestních opatření a výchovných opatření. To zahrnuje dohled probačního úředníka, probační programy a často vykonávané výchovné povinnosti, jako je například vykonání společensky prospěšné činnosti (Probační a mediační služba, 2024).

Během přípravného řízení nabízejí pracovníci probačního úřadu možnost spolupráce mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným. Tato spolupráce zahrnuje mimosoudní řešení konfliktů (mediaci), nabídku vhodných programů a výchovných opatření, jež lze s mladistvým dohodnout již během přípravného řízení. Výsledky této spolupráce mohou být brány v úvahu i v dalším průběhu řízení. Jak samotní mladiství, tak jejich zákonní zástupci či poškození se mohou obrátit na jednotlivá střediska Probační a mediační služby, a to bezplatně (Probační a mediační služba, 2024).

Probační a mediační služba vytváří probační programy pro mladistvé, které jsou zaměřeny na poskytování různých služeb a podporu, a tak mladým jedincům pomáhá rozvíjet sociální dovednosti a osobnostní růst. Tento program zahrnuje sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutické programy a obecně prospěšné aktivity. Jeho cílem je navést mladé lidi k tomu, aby se vyhnuli nezákonnému chování a aby se posílilo jejich sociální zázemí a vztahy s ostatními, včetně poškozených stran. Program nabízí různé režimy a přístupy, které se přizpůsobují individuálním potřebám a situacím mladých lidí (Probační a mediační služba, 2024).

Ústavní výchovu nařizuje soud na návrh státního orgánu. Bohužel se stává, že z různých důvodů ani jeden z rodičů nemůže poskytnout péči a výchovu buďto čerstvě narozenému

dítěti, nebo dítěti ve staršího věku. V těchto situacích je nezbytné, aby stát zajistil alternativní formu péče a výchovy. Alternativní péči o dítě lze rozdělit do dvou hlavních kategorií:

1. Náhradní rodinná péče: V této formě se dítě dostává do péče jiné fyzické osoby, která má za úkol nahradit roli biologických rodičů. Do této kategorie patří pěstounská péče, osvojení a poručenství s péčí (PULGRETOVÁ, 2019).
2. Ústavní péče: Tato forma péče zahrnuje umístění dítěte do kolektivního zařízení, zejména v případech, kdy se z různých důvodů dosud nepodařilo nalézt vhodnou náhradní rodinu (PULGRETOVÁ, 2019).

V případě, že se bude jednat o závažné ohrožení výchovy dítěte, může soud uložit ústavní péči i bez návrhu (PULGRETOVÁ, 2019).

Soud může nařídit ochrannou výchovu dětem starším 15 let, která spáchala trestný čin. Výjimečně může být tato forma výchovy nařízena i dětem starším 12 let, kterým byl udělen výjimečný trest za spáchání trestného činu. V těchto případech slouží ochranná výchova jako alternativa k trestu odnětí svobody a může trvat maximálně do věku 18 let dítěte (v případě potřeby lze tuto dobu prodloužit až do 19 let). Ochrannou výchovu vždy stanoví soud (PULGRETOVÁ, 2019).

Vězení jako trest za překročení zákona představuje tradiční koncept spravedlnosti a sankce za protispolečenské jednání. Odvíjí se od historické tradice moci a slouží jako symbol represe. Moderní debaty ohledně vězení, kde nejenom zkoumají jeho funkce trestu a izolace jednotlivce od společnosti, ale také se zaměřují na otázky týkající se smyslu a efektivity tohoto druhu trestu. Zároveň roste povědomí o ekonomických nákladech spojených s vězením. Trest odnětí svobody prováděný ve věznicích má dvojí účinky. Zatímco státní orgány se snaží o pozitivní vliv na odsouzeného a jeho resocializaci, vězeňské prostředí vykazuje řadu vedlejších účinků, které posilují asociální chování (GOLDSON et al., 2021).

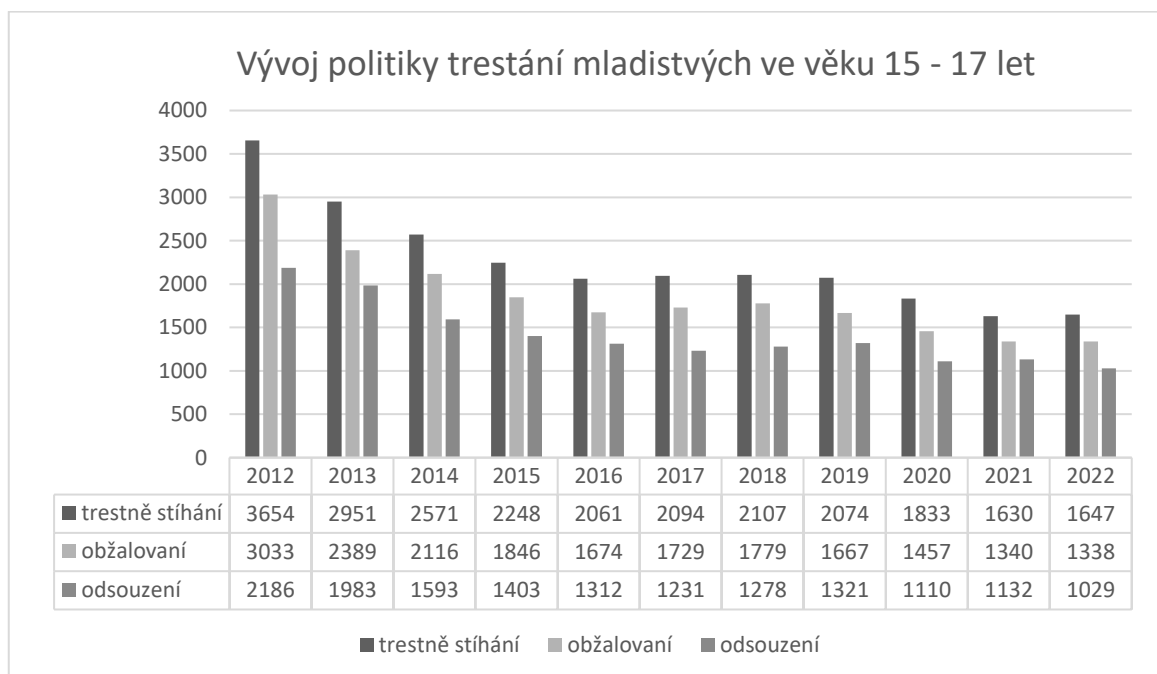
V nedávné minulosti bylo využívání trestu odnětí svobody běžné, zejména u mladistvých odsouzených, kteří byli umístěni v nápravných zařízeních pro mladistvé. V delších trestech odnětí svobody pro mladistvé ve věznicích se klíčovou možností stává příprava na budoucí zaměstnání prostřednictvím učebních programů a kvalifikačních kurzů. Trend „zcivilňování“ personálního obsazení věznic přináší více příležitostí pro resocializaci osob vykonávajících trest odnětí svobody, s rostoucím počtem civilních specialistů, jako jsou vychovatelé, psychologové a terapeutičtí pracovníci, ve vězeňství. Zvláštní pozornost je věnována situaci mladistvých vazebně zadržených pachatelů, kteří se náhle ocitají

ve vazební věznici s přísnými disciplinárními pravidly, což pro ně představuje vysoký stupeň stresu (GOLDSOON et al., 2021).

3.3 Vývoj trestní politiky mladistvých za období 2012–2022 ve věku 15–17 let

Při analýze statistik trestní politiky vůči mladistvým pachatelům je nutné vzít v úvahu různé faktory. V posledních letech došlo k ustálení trendu poklesu mladistvých v systému trestní spravedlnosti, avšak výraznější snížení počtu mladistvých pachatelů bylo zaznamenáno v letech 2020 a 2021. Pokud jde o počty stíhaných, obžalovaných a odsouzených mladistvých, ve srovnání s rokem 2022 se počty stíhaných téměř nezměnily, zatímco počet obžalovaných klesl. Nicméně počet odsouzených mladistvých výrazně poklesl (SCHEINOST a kolektiv, 2023).

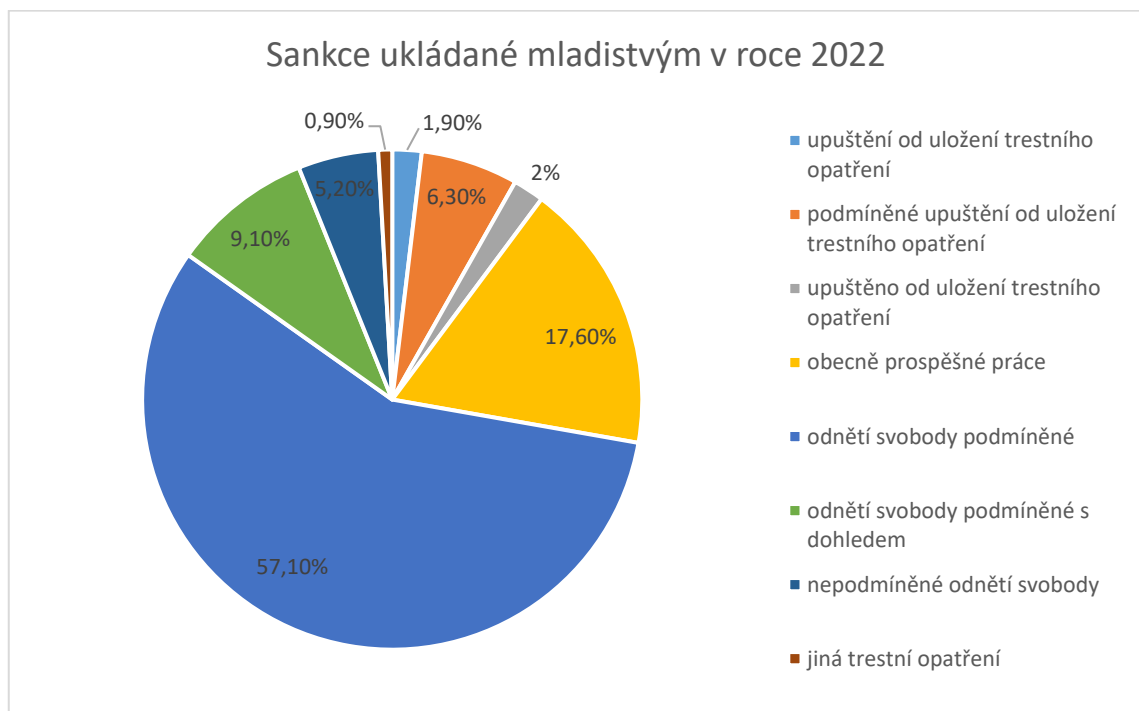
V Grafu 4 jsou zobrazena data o vývoji politiky trestání mladistvých od věku 15 do věku 17 let za uplynulé roky 2012 až 2022.

Graf 4 Vývoj politiky trestání mladistvých ve věku 15–17 let

Zdroj: Zpracování dle zdroje SCHEINOST a kolektiv, 2023

V Grafu 5 jsou vypsány sankce, které byly ukládané mladistvých v roce 2022. Peněžní pokuty jsou u mladistvých používány výjimečně, což může být způsobeno nejen jejich finanční situací, ale také specifickými cíli trestání mládeže, které se zaměřují na reintegraci a prevenci recidivy. V roce 2022 byly peněžní pokuty uloženy jako hlavní sankce pouze ve dvou případech. Jiná trestní opatření, jako je domácí vězení nebo zákaz účasti na kulturních a společenských akcích, jsou využívána jen zřídka. V roce 2022 nebyla žádnému mladistvému uložena jako hlavní sankce (SCHEINOST a kolektiv, 2023).

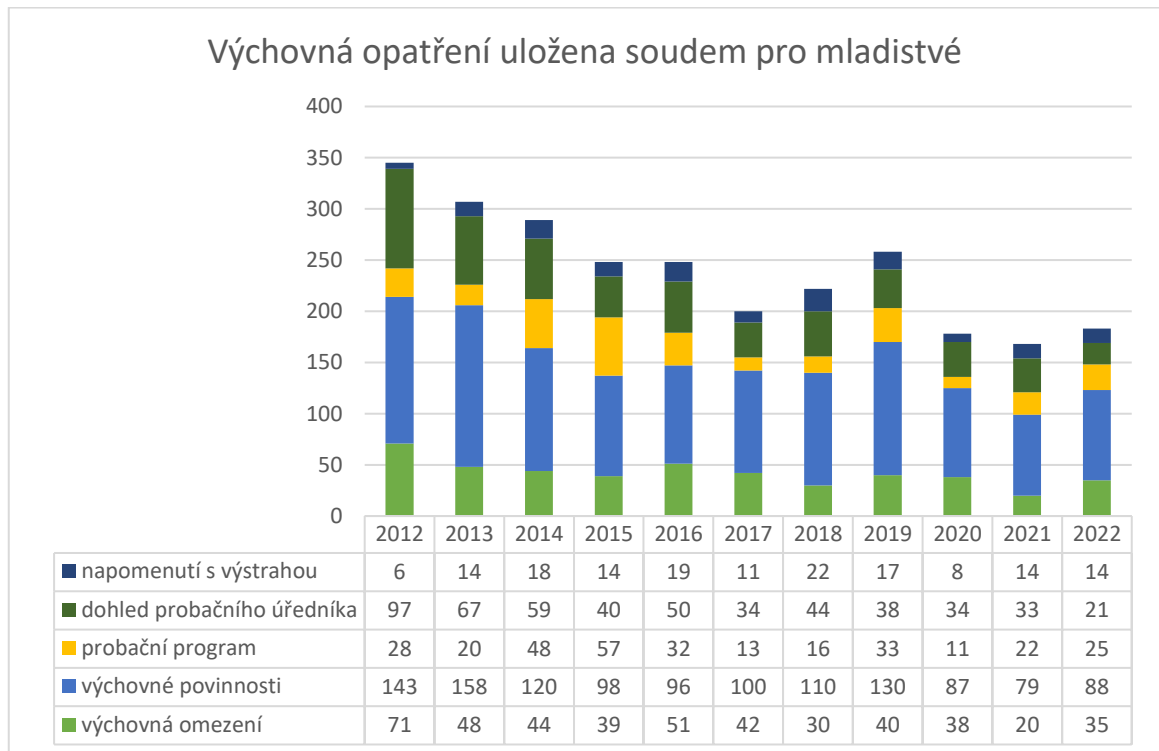

Graf 5 Struktura ukládání soudy sankce mladistvým za rok 2022

Zdroj: Zpracování dle zdroje SCHEINOST a kolektiv, 2023

Výchovná opatření jsou klíčová pro dosažení cílů, jelikož umožňují individuální přístup a zaměření na konkrétní rizikové faktory mladistvých. Na rozdíl od dospělých pachatelů je možné tato opatření rychle aplikovat po spáchání činu. Nicméně státní zástupci často tuto možnost nevyužívají, ačkoli v posledních letech se zvyšuje používání dohledu (SCHEINOST a kolektiv, 2023).

V Grafu 6 jsou sepsána výchovná opatření uložená soudem pro mladistvé za uplynulé roky 2012 až 2022.

Graf 6 Výchovná opatření uložena soudem pro mladistvé za období 2012-2022

Zdroj: Zpracování dle zdroje SCHEINOST a kolektiv, 2023

Podle policejních statistik z roku 2022 se počet mladistvých osob stíhaných za trestné činy v zásadě neliší od stabilního trendu posledních několika let. I když je o něco vyšší než v předchozím roce, stále se drží klesajícího trendu. Mladiství tvoří přibližně polovinu všech stíhaných osob ve věku do 18 let, s tím, že u žen je podíl mladistvých mírně nižší než u mužů, přičemž nejčastěji jsou stíhány osoby ve věku 12-14 let (SCHEINOST a kolektiv, 2023).

3.4 Trendy v prevenci kriminality mladistvých v zahraničí

Vývoj soudnictví pro mladistvé v západní Evropě prošel třemi hlavními etapami. Začalo to zdůrazňováním blaha dítěte a jeho léčby, ale poté, v polovině dvacátého století, došlo ke zklamání z rehabilitační filozofie, když vláda selhala v úsilí působit jako náhradní rodič.

To vedlo k přesunu směrem k systému juvenilní justice, který se zaměřoval na ochranu zákonných práv mladých lidí. Tento model se prosadil v 50. až 70. letech 20. století a zajistil spravedlnost pro mladistvé prostřednictvím zákonných procesů. V osmdesátých letech došlo k dalšímu posunu kvůli všeobecnému nárůstu kriminality, což vedlo k zaměření se na trest jako hlavní cíl soudnictví mladistvých. Tyto změny v politice a právním přístupu odrazily prioritizaci veřejné bezpečnosti nad blahem mládeže. Tento vývoj vedl k systému soudnictví pro mladistvé, který se stále více podobá systému pro dospělé (REICHEL, 2016).

Proběhlo hodnocení zkušeností v 15 zemích v provádění mezinárodních norem, ze kterých vyplynulo, že celosvětový pokrok dosažený v oblasti soudnictví pro mladistvé je velmi nerovnoměrný. Největší obavy vzbuzovaly nadměrné využívání vyšetřovací vazby a podmínky, v nichž byly děti často drženy, včetně neoddělování dětí a dospělých, špatných hygienických podmínek a dlouhé doby vyšetřovací vazby. Rovněž bylo zjištěno, že chybí vládní údaje a statistiky o délce trestu odnětí svobody a vazby. Mnoho zemí nesledovalo, jak dlouho děti skutečně zůstávají ve vazbě, a údaje o tom, v jaké míře jsou využívány alternativy k vazbě, byly omezené. Násilí na dětech v justičních systémech pro mladistvé se vyskytovalo ve všech sledovaných zemích. V neposlední řadě byl zjištěn nedostatek zdrojů věnovaných na zavádění lepších postupů v oblasti soudnictví pro mladistvé, a to i v případech, kdy se zdálo, že rétorika ukazuje odhodlání tak učinit. Zpráva obsahuje řadu doporučení pro vládu i občanskou společnost (REICHEL, 2016).

Mezi doporučeními pro vládu je možné nalézt, že by měla:

- pečlivěji sledovat podmínky a délku vyšetřovací vazby v souladu s mezinárodními standardy,
- zavést účinné mechanismy podávání stížností v rámci systémů soudnictví pro mladistvé a provádět výstupní pohovory s dětmi, aby bylo možné posoudit dodržování práv dětí zbavených svobody, a zavázat se k vyšetřování a postihování osob odpovědných za porušování práv,
- rozvíjet odkloněné postupy a alternativy k odnětí svobody a sledovat jejich využívání a účinnost,
- rozvíjet programy prevence kriminality mladistvých, které nebudou stigmatizovat určité skupiny nebo děti a mládež obecně,
- vypracovat národní akční plán pro soudnictví ve věcech mladistvých, pokud ještě neexistuje,

- spolupracovat s nevládními organizacemi při vývoji a provádění strategií v oblasti soudnictví pro mladistvé,
- smysluplně spolupracovat s dětmi v průběhu vývoje a implementace všech strategií pro soudnictví ve věcech mladistvých (REICHEL, 2016).

Mezi doporučeními pro občanskou společnost jsou následující kroky:

- lobbovat u svých vlád za dodržování práv dětí v systémech soudnictví pro mladistvé a zvyšovat povědomí,
- monitorovat podmínky ve vazebních věznicích a vazebních věznicích a informovat o jejich zneužívání, pokud to je možné, a tam, kde to není možné, vytvářet viditelnou přítomnost a vyvíjet nátlak,
- mluvit s dětmi a mladými lidmi a zaznamenávat jejich příběhy,
- vzdělávat a informovat děti o jejich právech v systémech soudnictví pro mladistvé a poskytnout jim místo, kam se mohou obrátit, když jsou jejich práva porušována,
- pracovat na změně negativního vnímání dětí a mladých lidí ze strany veřejnosti,
- vzdělávat a školit vězeňský personál, policisty a soudce v oblasti násilí na dětech v systémech soudnictví pro mladistvé a alternativních formách kázně (REICHEL, 2016).

Dle zprávy OSN z roku 2013 bylo zjištěno mnoho případů, kde došlo k porušování mezinárodních zásad při zacházení s mladistvými, které přetrvávají dodnes, a to navzdory úmluvám, dřívějším průzkumům jejich dodržování a pozornosti (REICHEL, 2016).

Možnosti, jak preventivně působit na mladistvé pachatele, jsou v mnoha státech na dost obdobném systému jako v ČR, přičemž základ v řešení problematiky tkví na stejném principu, avšak existují nepatrné rozdíly v nahlížení. Každá země má svůj vlastní přístup a strategie, které jsou utvářeny podle vlastních potřeb a podmínek. Např. ve Spojených státech byl zaveden oddělený právní systém pro mládež před více než 100 lety na základě přesvědčení, že děti jsou odlišné od dospělých a mělo by s nimi být rovněž jinak zacházeno. Systém pro spravedlnost mládeže v USA není koherentním rámcem, a i když existují podobnosti v zákonech, politikách a postupech jednotlivých států, každý stát má svůj vlastní systém. I když je běžné se zaměřovat na soud, systém pro spravedlnost mládeže zahrnuje několik pod-systémů, jako jsou policie, probace a nápravné zařízení, které všechny spolupracují na procesu, který se nazývá systém pro spravedlnost mládeže. Existují také

vedlejší systémy, které jsou specifické pro systém pro spravedlnost mládeže, do nichž systém péče o děti, školy a systém pro chování zejména v dušení zdraví a zneužívání látek. Tyto vedlejší systémy jsou složitě zapojeny do systému kvůli mnoha obtížím a problémům, kterým mladí lidé a jejich rodiny čelí před a během zapojení do systému pro spravedlnost mládeže. Vedlejší systémy významně ovlivňují proces a výsledky (MALLETT et al., 2018).

Investice do účinných programů prevence kriminality snižuje riziko, že se mladí lidé zapojí do řízení soudů pro mladistvé. Během posledních dvaceti let, kdy byly zkoumány a vyvíjeny modely rizik kriminality, byly navrženy intervence tak, aby se rizika řešila a důsledně se snižovala pravděpodobnost, že k delikvenci dojde. Delikvence jsou statické i dynamické. Statická rizika se obtížně mění, proto se prevence kriminality zaměřuje na dynamická rizika a zaměřuje se mimo jiné na kvalitu rodičovství, školní problémy, nedostatky v dovednostech dospívajících, jako je zvládání hněvu, a vrstevnické vztahy. Prevence kriminality může být účinná napříč různými programovými přístupy a v různých vývojových fázích dětství a dospívání. Existují silné důkazy podporující určité strategie a několik desítek vysoce účinných programů a intervencí. Strategie prevence kriminality zahrnují zejména školení rodičů, zvyšování dovedností rodičů při zvládání chování a emocí, jakož i zvyšování životních dovedností rodičů a dospívajících a využívání vzájemné podpory. Kromě toho mezi specifické programy, které také předcházejí kriminalitě, patří partnerství mezi sestrou a rodinou pro mladé matky, mentoringové programy založené na modelu Big Brother/Big Sisters of America, stavitelé domů a multidimenzionální pěstounská péče pro mladé lidi, kteří jsou zapojeni do systému péče o děti a potřebují vysoce strukturované umístění mimo domov. Kromě toho se u soudů pro mladistvé často používají dva programy, mezi které patří funkční rodinná terapie a multisystémová terapie (MALLETT et al., 2018).

3.4.1 Soudnictví ve věcech mládeže v Norsku

V roce 2014 provedlo Norsko reformu zvanou „Dohled nad mládeží“ a „Ukládání trestů mladistvým“, která byla inspirována zásadami restorativní justice. Restorativní justice je koncept trestní politiky, který má povzbuzovat jednotlivce, kteří spáchali trestný čin, aby převzali odpovědnost za svůj trestný čin, a posiluje postavení oběti, aby vyjádřila své myšlenky o dopadu trestného činu. Restorativní justice se snaží napravit škody způsobené trestným činem a obnovit vztahy mezi všemi zúčastněnými stranami. Norsko je často označováno za průkopníka, pokud jde o reformy trestní politiky. Počet vězňů

je poměrně nízký, tresty jsou nízké (existují výjimky) a podmínky ve věznicích jsou obecně dobré. Prvky principů restorativní justice jsou v Norsku již dlouho v platnosti. Norsko jde proti nesnášenlivosti a represivním trendům v mnoha zemích. V souladu s tím se zdá příhodné, ne-li nezbytné, aby soudci ve věcech mládeže a právní vědci podrobněji prozkoumali norský model a zjistili, jaké ponaučení z toho lze vyvodit. Počet uvězněných pachatelů v Norsku od roku 2002 neustále klesá, v roce 2017 bylo trestně stíháno 22 osob ve věku 15-17 let (LEONARDBSEN, 2022).

Reforma jasně stanovila, že mladí lidé ve věku od 15 do 18 let by neměli být vězněni s výjimkou případů závažných trestných činů, jako je vražda nebo závažné sexuální trestné činy. Reforma zahrnuje dva různé způsoby reakce na trestnou činnost. V případě trestu pro mladistvé, který se uplatňuje za poměrně závažné trestné činy, rozhodne soud o časovém rámci doby výkonu trestu. Tato doba se může pohybovat od 6 měsíců do 2 let, ve výjimečných případech do 3 let. Soud také rozhodne o vedlejším trestu odnětí svobody, pokud jsou podmínky porušeny. Trest odnětí svobody je alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a k nejdelším trestům odnětí svobody maximálně na 420 hodin. V dohledu nad mládeží se jedná o mírnější sankci uplatňovanou za méně závažné trestné činy; rozhoduje o ní sankci státní zastupitelství nebo soud a doba trvání nesmí být delší než 1 rok. Podmínkou je, aby pachatel dal souhlas s použitím těchto reakcí. Zahrnuje to tyto tři prvky: setkání mladistvých pachatelů a obětí, plán následných opatření a následný tým. Vzhledem k tomu, že tyto reakce vycházejí ze zásady restorativní justice, je za výkon sankce odpovědná Národní mediační služba. Koordinátor mládeže organizuje a koordinuje následný režim. Plán následných opatření je přizpůsoben každému jednotlivci a může zahrnovat činnosti, jako je poradenství, účast na programech zaměřených na snižování kriminality (školení v oblasti nahrazování agrese, komunitní práce, každodenní činnost, navštěvování školy, práce nebo účast na kurzech pro uchazeče o zaměstnání, vyhýbání se drogám, akceptace testů na drogy, zůstat v noci doma, vyhýbat se kontaktu s určitými osobami a setkávat se v určitých intervalech s následným týmem). Pachatel je vyzván, aby se podílel na přípravě svého plánu následných opatření. Na setkání mladistvých pachatelů s obětí, jde o opatření, kdy se pachatel setká s obětí, pokud oběť existuje a pokud se chce oběť zúčastnit. Účelem tohoto opatření je, aby si pachatel uvědomil, jakou škodu napáchal oběti. Dalšími zúčastněnými mohou být členové následného týmu např. policie, nápravná zařízení, škola, služby na ochranu dětí, zdravotní služby, rodiče nebo jiné příslušné orgány. V případě výkonu trestu odnětí svobody pro mladistvé musí být přítomen

odsouzený, jeho opatrovník a zástupci policie a norské nápravné služby. Oběť, opatrovník oběti a obhájce mají právo se účastnit na jednání. V případě dohledu nad mládeží se setkání musí zúčastnit odsouzený a jeho opatrovník. V případě potřeby může být na tomto setkání přítomna i policie. Reforma lze shrnout jako koncept trestu na míru bez využívání trestu odnětí svobody. Získala si širokou politickou podporu, což naznačuje, že rozum převládá nad očekávaným represivním postojem voličů. Kriminologové upozornili, že veřejný smysl pro spravedlnost není tak represivní, jak by se mohlo zdát, a tendence k represivitě klesá s přibývajícými informacemi a blízkostí zúčastněných stran. Reforma zdůrazňuje důležitost zohledňování zájmů obětí a veřejné bezpečnosti, což umožňuje posunutí rehabilitace a reintegrace do středu pozornosti. V ohledu se reforma z roku 2014 zaměřuje na kombinaci konfrontace a rehabilitace (LEONARDBSEN et al., 2022).

3.4.2 Přístup k prevenci trestné činnosti mladistvých ve Spojených státech amerických

Kriminalita mladistvých obvykle sleduje trajektorii podobnou normálnímu vývoji dospívajících. Výzkumníci z USA poukazují, že existují pouze dva typy delikventů. Ti, u nichž nástup závažného antisociálního chování začíná v raném dětství, a ti, u kterých se tento nástup shoduje se vstupem do dospívání. U jedinců, jejichž antisociální chování začíná v raném dětství, je dvakrát až třikrát vyšší pravděpodobnost závažnějších a násilnějších opakovaných trestných činů oproti mládeži, jejíž delikventní chování začíná v dospívání (Youth.gov, © 2024).

Včasná intervence předchází nástupu delikventního chování a podporuje rozvoj aktivit a odolnosti mládeže. Snižuje také míru recidivy o významných 16 %, pokud se mladí lidé dostanou do soudního systému. Zatímco dřívější přístupy se zaměřovaly na nápravu viditelného anebo dlouhodobě rušivého chování, výzkum ukázal, že prevence a včasná intervence jsou účinnější. Kromě společenských a osobních výhod výzkum prokázal, že programy prevence kriminality jsou dobrou finanční investicí (Youth.gov, © 2024).

Výzkumníci prosazují pozitivní model rozvoje mládeže, který by řešil potřeby mladých lidí, kteří by mohli být ohroženi vstupem do systému soudnictví pro mladistvé. Jeden z pozitivních modelů rozvoje mládeže se zabývá šesti oblastmi života: prací, vzděláváním, vztahy, komunitou, zdravím a kreativitou. Agenturní pracovní skupina programů pro mládež definuje pozitivní rozvoj mládeže jako záměrný, prosociální přístup, jenž

zapojuje mládež do jejich komunit, škol, organizací, vrstevnických skupin a rodin způsobem, který je produktivní a konstruktivní, rozpoznává, využívá a posiluje silné stránky mladých lidí a podporuje pozitivní výsledky pro mladé lidi tím, že jim poskytuje příležitosti, podporuje pozitivní vztahy a poskytuje podporu potřebnou k tomu, aby mohli stavět na svých silných stránkách v oblasti vedení. V rámci této prevence a včasné intervence se provádí stále větší množství výzkumů, aby se zjistilo, které stávající programy jsou skutečně účinné. Účinné programy jsou ty, jejichž cílem je jednat co nejdříve a zaměřují se na známé rizikové faktory a vývoj chování mladistvých. Úřad pro justici pro mladistvé a prevenci kriminality obecně doporučuje, aby byly využívány následující typy školních a komunitních preventivních programů: programy pro řízení výuky a chování ve třídě, vícesložkové programy ve třídě, kurikulum podpory sociálních kompetencí, učební osnovy pro řešení konfliktů a prevenci násilí, programy prevence šikany, mimoškolní rekreační programy, mentoringové programy, programy organizace školy a komplexní komunitní intervence (Youth.gov, © 2024).

V USA mají vytvořený systém zvaný Systém sledování rizikového chování mládeže (dále také „YRBSS“), který je založen na souboru průzkumů, sledujících chování, které může vést ke špatnému zdraví u studentů 9. až 12. ročníků. Průzkumy jsou prováděny každé dva roky. V průzkumech se zaznamenávají zejména demografické údaje studentů jako je pohlaví, sexuální identita, etnická příslušnost a ročník. Dále monitorují chování a stavy týkající se zdraví mládeže jako je zejména sexuální, zranění a násilí, šikana, strava a fyzická aktivita, obezita a duševní zdraví, včetně sebevražd. Následně sledují chování při užívání návykových látek, a to například užívání elektronických výparů a tabákových výrobků, užívání alkoholu a jiných drog. Monitorují taktéž i zkušenosti studentů jako je rodičovské monitorování, propojení se školou, nestabilní bydlení a vystavení komunitnímu násilí. Průzkum je anonymní a neshromažďují se žádné identifikační údaje. Výsledky YRBSS pomáhají sledovat změny zdravotního chování dospívajících v průběhu času, identifikovat problémy a plánovat a vyhodnocovat programy na podporu mládeže. Data YRBSS používají zdravotnická oddělení, pedagogové, zákonodárci, lékaři a komunitní organizace k informování školních a komunitních programů a komunikačních kampaní a k dalším snahám po zlepšení v příslušné problematice. Nejaktuálnější výsledky průzkumu jsou z roku 2021 a poukazují, že chování, které se před pandemií ubíraly špatným směrem (v důsledku např. špatného duševního zdraví), se nadále zhoršovalo, a zdůrazňují na výzvy, kterým mladí lidé stále čelí. Celkově mladí lidé zažívají míru traumatu a úzkosti, že je třeba

jednat. Data ukazují, že zkušenosti s násilím včetně sexuálního násilí neklesají a v některých případech se zvyšují. Užívání návykových látek obecně klesá, ale stále je příliš vysoké, a naopak špatné duševní zdraví a sebevražedné myšlenky či sebevražedné chování se zvyšují. Míra šikany, sexuálního násilí, špatného duševního zdraví a sebevražedných myšlenek a chování naznačuje potřebu naléhavé intervence (Youth Risk Behavior Survey: Data Summary & Trends Report, 2022).

4 ZÁVĚREČNÁ KAPITOLA TEORETICKÉ ČÁSTI

Trestná činnost mladistvých, známá jako delikvence mládeže, je dlouhodobě zkoumaná kriminology a společností, jež vykazuje specifické charakteristiky. Historicky se přístup k této problematice vyvíjel od doby, kdy se s dětmi a mladistvými zacházelo jako s dospělými, až po reformy, respektující specifika dětství a vedoucí k odlišnému zacházení s mladistvými pachateli. Mladiství mají tendenci k páčání trestných činů odpoledne a večer, kdy jsou bez dozoru dospělých, a mohou být ovlivněni tlakem vrstevníků k neuváženým rozhodnutím. I dobře vychovaní adolescenti se mohou dostat do problémů, protože jejich mladistvá nerozvážnost a citlivost může spět od nátlaku vrstevníků, a tak podléhají neuváženým rozhodnutím. Mladiství delikventi jsou schopni spáchat širokou škálu trestných činů, ale nejčastěji se jedná o drogové obvinění, krádeže, alkoholové delikty, vandalismus, neoprávněné vniknutí a trestné činy související se sexuálním podtextem. Trestná činnost mladistvých je často spojena s touhou po vzrušení, dobrodružství a snahou dosáhnout svých cílů bez ohledu na následky. Navzdory společenské toleranci vůči menším deliktům spáchaným dětmi a mladistvými je důležité brát v úvahu jejich vážnost a včasné přijímání opatření k prevenci dalšího delikventního chování. V minulých desetiletích došlo k výrazným změnám ve vývoji trestné činnosti mladistvých v České republice. Po roce 1989 došlo k nárůstu počtu mladistvých pachatelů, ale od roku 1996 tendence postupně klesá. I přes změny ve sběru statistických dat nedošlo k větším výkyvům v počtech mladistvých pachatelů.

Kriminalita mladistvých je rostoucím problémem, jenž spojen s mnoha faktory, ať už se jedná o vnitřní aspekty či okolnosti vnějších faktorů, které vedou k ovlivnění spáčení trestné činnosti mladistvých. Dospívání je klíčovou fází, kde se formuje chování mladých lidí, a často je spojeno s prvními trestnými činy spáchanými v raném věku. Studie ukazují, že socioekonomické, rodinné a individuální faktory ovlivňují delikventní chování mládeže. Taktéž hrají velmi důležitou roli v tomto procesu média, a to zejména internet, počítačové hry, filmy a sociální sítě, které mohou posilovat či ovlivňovat agresivní chování a normalizovat, tak násilí. S tímto trendem se za poslední dobu projevuje nárůst kybernetické kriminality, jež zahrnuje různé formy online chování, jako je kyberšikana a sexuální zneužívání dětí na internetu. Pandemie COVID-19 zvýšila riziko kybernetických hrozeb mezi mladými lidmi, neboť děti i mladiství více času trávily online.

Prevence kriminality mládeže je komplexní záležitost, která zahrnuje různé přístupy a opatření od sociální politiky, trestní politiky, programů prevence až po legislativní

opatření. Klíčovou roli hraje sociální prevence, která se zaměřuje na výchovu v rodině a ve školách. Významným cílem je odstraňování sociálně-patologických jevů a snižování motivace k páčání trestných činů. V České republice hraje stěžejní roli Republikový výbor pro prevenci kriminality, který vytváří koncepci a koordinuje prevenci na úrovni státu. Strategie prevence kriminality na období 2022–2027 definuje směry pro boj proti kriminalitě mládeže. Tento boj se soustředí i na nové formy kriminality spojené s internetem a sociálními sítěmi. Důležitými aktéry je OSPOD, zabývající se péčí o ohrožené děti a mladistvé, a Probační a mediační služby poskytující odbornou pomoc mladým lidem, kteří se dopustili trestné činnosti, tím, že se je snaží začlenit zpět do společnosti. Vývoj soudnictví pro mladistvé prošel různými fázemi, s důrazem na rehabilitaci, důraz na trest a ochranu práv mládeže s cílem ochrany veřejné bezpečnosti. Mezinárodní hodnocení ukazuje nerovnoměrný pokrok v oblasti spravedlnosti pro mládež, s obavami o nadměrné využívání vyšetřovací vazby a nedostatek prostředků pro lepší postupy. Prevence kriminality mládeže může být účinná pomocí různých strategií a programů, jako jsou školení rodičů, mentoringové programy nebo terapie pro rodiny. Mezi nejpoužívanější intervence patří funkční rodinná terapie a multisystémová terapie. Výzkum a vývoj programů ukazuje, že investice do prevence kriminality mládeže má dlouhodobý vliv na snížení delikvence a ochranu mladých lidí a pomáhá jim úspěšně se reintegrovat do společnosti.

Reforma trestního systému mládeže v Norsku, inspirována restorativní spravedlností, zdůrazňuje odpovědnost pachatelů a podporu obětí. Norsko je považováno za průkopníka v oblasti trestní politiky, zaměřuje se na snižování trestnosti a posilování rehabilitace. Reforma zavádí individualizované reakce na trestnou činnost, včetně trestu pro mladistvé a dohledu, s důrazem na obnovu vztahů a napravení škod. Omezuje používání vězení pro mladé lidi a podporuje alternativy, jako jsou setkání pachatelů s oběťmi a individuální rehabilitační plány. Tato reforma, podpořená širokou politickou podporou, reflektuje trend k předcházení trestné činnosti a včasné intervence namísto represivních opatření. Výzkumy zdůrazňují účinnost prevence a intervence u mládeže, přičemž důraz kladou na posilování pozitivního rozvoje a snižování rizikových faktorů. Velkou zajímavostí teoretické práce je zjištění, že v USA mají systém nazvaný jako Systém sledování rizikového chování mládeže, jenž poskytuje data o zdravotním a sociálním chování mladých lidí, která jsou klíčová pro plánování a vyhodnocování programů podpory mládeže. Tento systém identifikuje výzvy, jako je nárůst duševních problémů, násilí, zneužívání návykových látek a sebevražedných myšlenek, a zdůrazňuje potřebu naléhavé intervence.

Na podkladu těchto poznatků je třeba zdůraznit, že prevence trestné činnosti mladistvých je důležitým prvkem v boji proti kriminalitě a posilování bezpečnosti a pohody mladých lidí. Je nutné věnovat dostatečnou pozornost této problematice a investovat do rozvoje a implementace efektivních preventivních opatření, která budou přinášet pozitivní výsledky pro mladé jedince i společnost jako celek.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PREVENCE KRIMINALITY NA ÚZEMÍ MĚSTA HRANICE

Hranice jsou město, nacházející se v okrese Přerov v Olomouckém kraji. Hranice, včetně území integrovaných obcí, zabírají celkovou rozlohu přes 52 km². Město Hranice se nachází v oblasti Moravské brány, převážně na pravém břehu řeky Bečvy, a leží v nadmořské výšce přibližně 260 m. Toto město je strategicky umístěno v oblasti, kde se stýkají hlavní dopravní a inženýrské trasy, jako je železniční a silniční spojení mezi Přerovem a Ostravou, s významnou odbočkou směrem na Valašské Meziříčí, Beskydy, Vsetín a Slovensko. Důležitým faktorem pro Hranice je také blízkost lázní v Teplicích nad Bečvou. V Hranicích se nachází přibližně 17 978 obyvatel dle statistických údajů k 31.12.2022. Počet dětí a mladistvých je v Hranicích přibližně 3 506 k 31.12.2021. Město Hranice je složeno z devíti místních částí. (MĚSTO HRANICE, 2024)

V následujících tabulkách jsou statistické údaje o populaci obyvatelstva dle pohlaví, úrovně vzdělanosti a národnosti, které mají vliv na prevenci kriminality na území města Hranic. Údaje jsou převzaty z roku 31.12.2021 z Plánu prevence kriminality na období 2024–2028 města Hranice. (MĚSTO HRANICE, 2024)

V Tabulce 5 jsou sepsány údaje a data o struktuře obyvatelstva podle pohlaví a rodinného stavu na území města Hranic. Tato tabulka poskytuje data pro porozumění sociálního složení města a dlouží jako základ sociodemografické analýzy. Detailní informace objasňují poznatky o rodinných strukturách a sociálních trendech na území města Hranice.

Tabulka 5 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a rodinného stavu

Obyvatelstvo celkem		Celkem	Muži	Ženy
			17 469	8 488
z toho rodinný stav	svobodní, svobodné	7169	3983	3215
	ženatí, vdané	6525	3267	3258
	rozvedení, rozvedené	2303	954	1349
	ovdovělí, ovdovělé	1362	234	1128
	registrované partnerství trvající	5	3	2

Obyvatelstvo celkem		Celkem	Muži	Ženy
			17 469	8 488
	nezjištěno	74	46	28

Zdroj: Zpracování dle zdroje MĚSTO HRANICE, 2024

Následně je uvedena Tabulka 6, která popisuje data o struktuře populace na území města Hranice podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Tabulka obsahuje konkrétní údaje, které detailně popisují vzdělanostní profil obyvatel města Hranice. Kvalitativní informace poskytují cenný přehled na vzdělávací potřeby a možnosti komunity ve městě Hranice.

Tabulka 6 Struktura obyvatelstva v Hranicích podle úrovně vzdělanosti

Obyvatelstvo ve věku 15 a více let		Celkem	Muži	Ženy
			14 815	7 147
v tom nejvyšší dosažené vzdělání	bez vzdělání	129	65	64
	základní včetně neukončeného	1 765	716	1 049
	střední vč. vyučení (bez maturity)	4 627	2 480	2 147
	úplné střední (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního	4 923	2 176	2 747
	vyšší odborné vzdělání, konzervatoř	163	61	102
	vysokoškolské	2 473	1 205	1 268
	nezjištěno	735	444	291

Zdroj: Zpracování dle zdroje MĚSTO HRANICE, 2024

V Tabulce 7 jsou poskytnuty statistické údaje o složení populace v Hranicích dle národnosti. Tyto informace jsou užitečné pro porozumění demografickému rozložení města a poskytuje jasný obraz o etnickém složení dané populace na území města Hranice.

Tabulka 7 Struktura v Hranicích podle národnosti

Obyvatelstvo celkem		Celkem	Muži	Ženy
			17 469	8 488
z toho národnost (osoby, které uvedly dvě národnosti, jsou započteny v obou národnostech)	česká	10 478	4 855	5 624
	moravská	2 182	1 153	1 029
	slezská	15	8	7
	slovenská	276	129	147
	polská	11	2	9
	německá	9	5	4
	romská	97	52	45
	ruská	11	4	7
	ukrajinská	63	40	23
	vietnamská	55	27	28
neuvedeno	5 216	2 672	2 544	

Zdroj: Zpracování dle zdroje MĚSTO HRANICE, 2024

V následující analýze kriminality jsou prezentovány statistické údaje, které poskytuje Krajské ředitelství Policie České republiky v Olomouckém kraj prostřednictvím Územního odboru Přerov. Tento územní odbor má jasně vymezenou působnost a sestává z pěti obvodních oddělení, umístěných v lokalitách Hranice, Lipník nad Bečvou, Kojetín a dvě v samotném městě Přerov. Nejvíce zatíženými obvodními odděleními jsou právě poslední dvě v Přerově, která řeší více než 50 % celkového počtu případů v okrese Přerov. Hned za obvodními odděleními v Přerově je následně vytížený region Hranice. Kriminogenní faktory v této oblasti jsou stabilní a konstantní. Významným prvkem je nadále

významná vysoká míra nezaměstnanosti. Konkrétně v Hranicích je 724 nezaměstnaných lidí. V Tabulce 8 je vyobrazen vývoj nezaměstnanosti v Olomouckém kraji a jednotlivých okresech.

Tabulka 8 Vývoj nezaměstnanosti v Olomouckém kraji a jeho okresech od roku 2015 do roku 2022

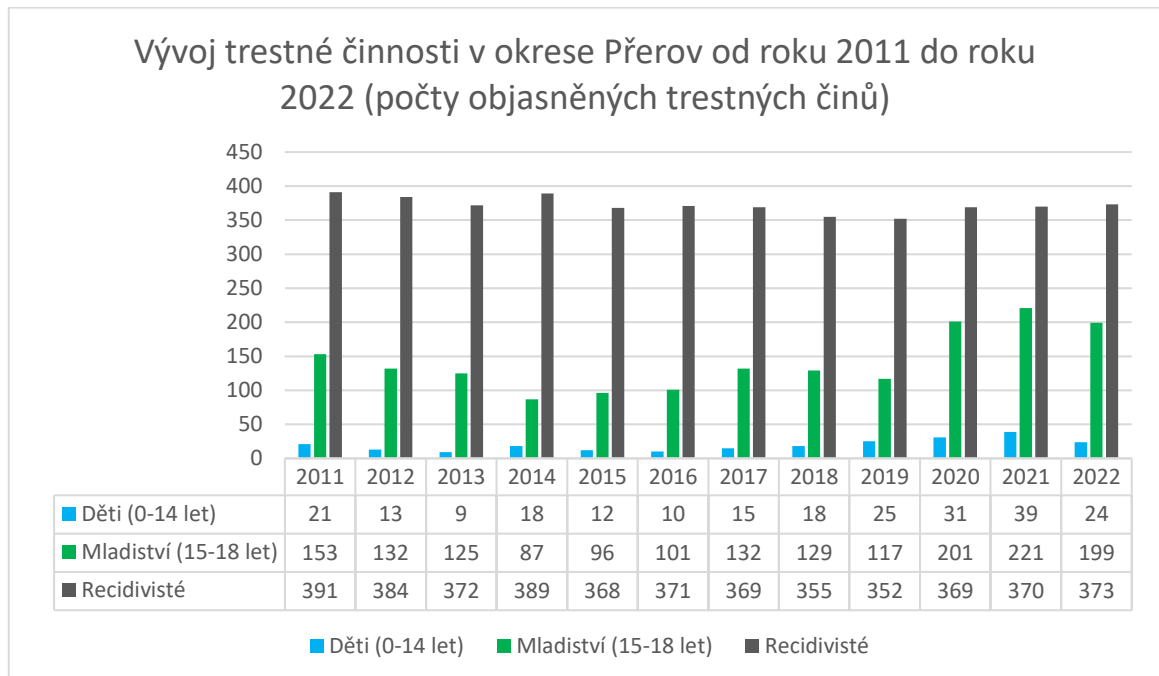
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Olomoucký kraj	7,4	6,1	4,8	3,8	2,8	3,5	3,7	3,2
Jeseník	9,1	7,7	6,8	5,3	4,1	5,2	5,0	4,5
Olomouc	7,4	6,1	4,5	3,1	2,5	3,2	3,4	2,9
Přerov	8,7	7,1	5,8	4,4	3,3	4,1	4,6	4,2
Prostějov	5,5	4,2	3,1	2,5	2,0	2,5	2,6	2,3
Šumperk	7,4	6,2	5,0	3,8	3,2	3,8	3,9	3,3

Zdroj: Zpracování dle zdroje Plánu prevence kriminality na období 2024-2028 na území měst Hranic

Dosažitelní uchazeči ve věkovém rozmezí 15-64 jsou jedinci schopní okamžitě nastoupit do pracovního procesu při vhodné pracovní nabídce. Tito uchazeči jsou typicky evidováni v registru nezaměstnaných a nemají žádné objektivní překážky bránící jim v přijetí zaměstnání. Mezi nedosažitelné uchazeče patří jedinci ve vazbě nebo ve výkonu trestu, osoby se zdravotní nezpůsobilostí k práci, účastníci rekvalifikačních kurzů a osoby vykonávající krátkodobé zaměstnání. Toto kritérium též neplatí pro osoby pobírající rodičovský příspěvek nebo poskytovanou podporu v nezaměstnanosti po dobu mateřské dovolené. (MĚSTO HRANICE, 2024)

Celkový počet zjištěných trestných činů mladistvých v okrese Přerov během roku 2022 činilo 223 případů. Kriminalita v obvodech města Přerov tvoří průměrně 57,12 % celkového počtu trestných činů v okrese Přerov. Podíl kriminality v oblasti Hranic dosahuje k 25,16 %, v Lipníku nad Bečvou 12,17 % a v Kojetíně 5,55 %. (Policie ČR, 2023)

V Grafu 7 je na základě získaných dat vytvořen graf, který ukazuje vývoj trestné činnosti v okrese Přerov od roku 2011 do roku 2022.

Graf 7 Vývoj trestné činnosti mladistvých v okrese Přerov od roku 2011 do roku 2022

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních dokumentů Policie ČR

Recidivisté hrají významnou roli v páchání trestných činů, zejména v oblastech jako jsou krádeže vloupáním, podvody a násilné trestné činy. Kriminalita dětí a mládeže na území Přerovska zůstává relativně stabilní, s celkovým poklesem trestných činů a snížením počtu skutků spáchaných touto věkovou skupinou. Nicméně je patrný nárůst agresivity u těchto mladých pachatelů. Významnou roli hraje úzká spolupráce s pracovníky specializujícími se na problematiku mládeže a sociálně vyloučených lokalit na Magistrátu města Přerova, s pracovníky Probační a mediační služby ČR pobočkou v Přerově, a také s neziskovými organizacemi.

5.1 Současný stav trestné činnosti mladistvých v Hranicích

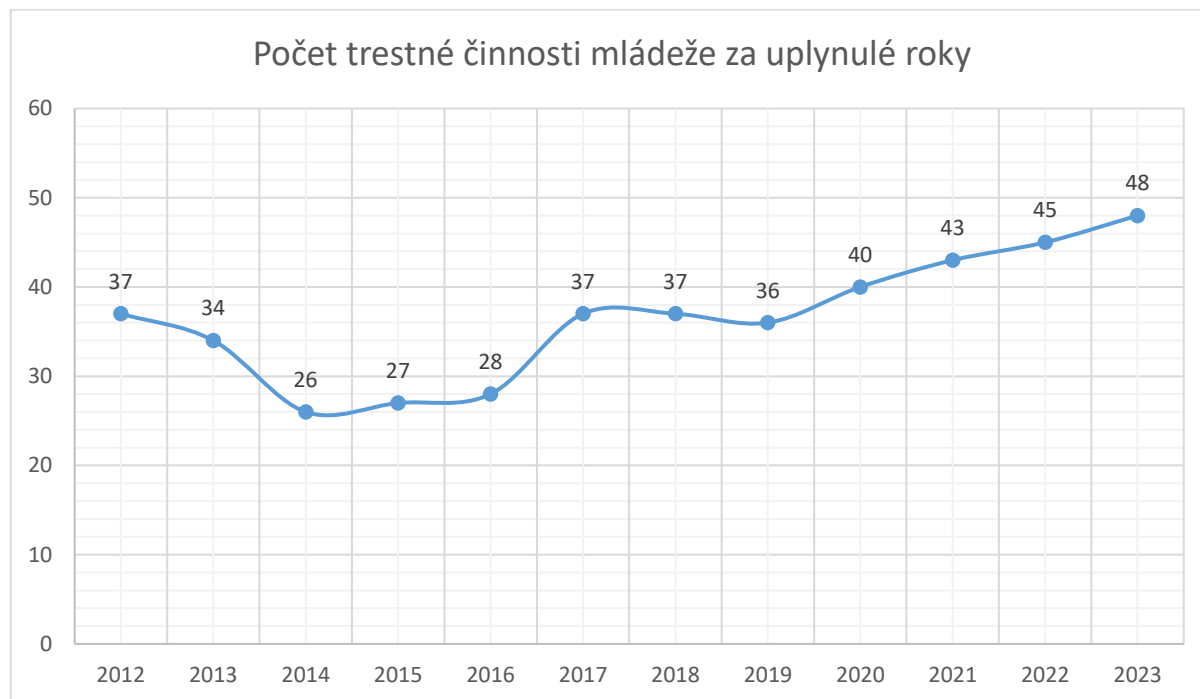
Mezi kriminogenní faktory v regionu patří zejména rostoucí nezaměstnanost, příliv migrantů, přítomnost mnoha cizinců pracujících na úrovni agentur a geografická poloha Hranic jako dopravního uzlu. Dále k nim patří existence několika ubytoven ve městě Hranice, kde žijí převážně lidé s problémovým chováním, kteří často páchají trestné činy.

V těchto lokalitách aktivně působí asistenti prevence kriminality spadající pod Městskou policii Hranice, kteří aktivně spolupracují i s Policií ČR (MĚSTO HRANICE, 2024).

Kriminogenním faktorem pro území Hranic je také to, že s dynamickým rozvojem moderních technologií se objevují nové formy společensky škodlivého chování, což vede k rostoucímu zájmu o kybernetickou kriminalitu. Termín kybernetická bezpečnost je odvozen z pojmu kybernetický prostor neboli virtuální sféra, jež není omezena geografickými hranicemi a není možné přesně určit její rozsah. Kybernetická kriminalita, dříve známá jako informační kriminalita, je definována Policií České republiky jako trestná činnost prováděná prostřednictvím informačních komunikačních technologií. Tato forma kriminality zahrnuje jednak útoky na samotné informační systémy a technologie, jednak spáchání trestných činů za výrazného využití informačních a komunikačních technologií jako hlavního nástroje. Stále vzrůstajícím problémem je kyberšikana, která velmi rychle proniká jak do prostředí českých škol a mezi dětské kolektivy, tak i do školního prostředí v Hranicích. (MĚSTO HRANICE, 2024).

Informace k posouzení současného stavu delikvence páchané mladistvými bylo získáno na základě rozhovorů s pověřenou pracovnící na oddělení obecné kriminality, která se zaměřuje na trestné činy páchané dětmi a mladistvými.

V Grafu 8 je zobrazen vývoj počtu trestné činnosti mládeže za uplynulé roky na území Hranic.

Graf 8 Počet trestných činů mládeže za období od 2012-2023 v ORP Hranice

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních dokumentů Policie ČR

Počet delikvence spáchané mládeží v ORP Hranice se od roku 2012 až 2023 pohybuje v průměru okolo 36 případů ročně. Trend v páčání trestné činnosti mladistvých je postupně každým rokem je víceméně stabilní až mírně stoupající. Největší výkyv a nárůst v počtu spáchané kriminality se odehrálo v období 2016. Překvapující je období roku 2020 a 2021, kdy by se počítalo s markantním nárůstem delikvence mladistvých vzhledem k pandemii Covid-19, kdy děti ani mladiství nedocházeli do školního prostředí a neměli, takový dozor, nicméně menší vzrůst byl, ale nijak markantní.

V Tabulce 8 jsou vypsané jednotlivé spáchané druhy delikvence mladistvých dle interních zdrojů Policie ČR.

Tabulka 9 Spáchané jednotlivé druhy delikvence mladistvých

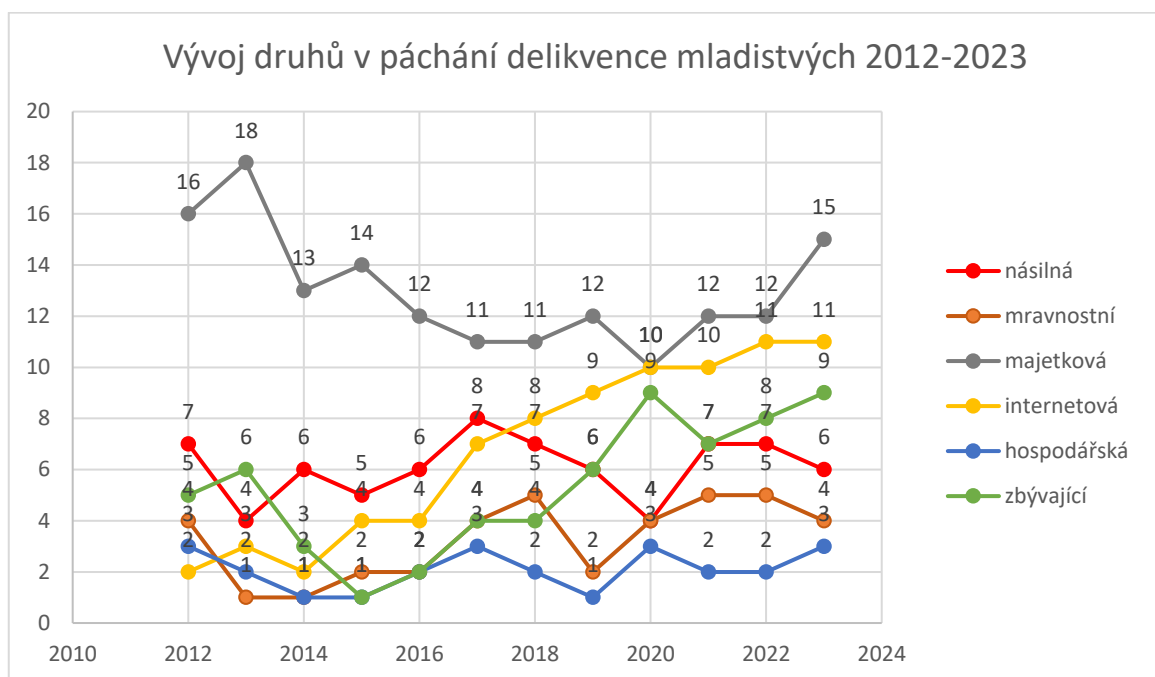
Rok	Spáchaná delikvence mladistvými – nárůst oproti předcházejícímu roku												Celkem
	Násilná		Mravnostní		Majetková		Internetová		Hospodářská		Zbývající		
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	
2012	7	18,92	4	10,81	16	43,24	2	5,41	3	8,11	5	13,51	37
2013	4	11,77	1	2,94	18	52,94	3	8,82	2	5,88	6	17,65	34
2014	6	23,08	1	3,85	13	50	2	7,69	1	3,85	3	11,54	26
2015	5	18,52	2	7,41	14	51,85	4	14,82	1	3,71	1	3,7	27
2016	6	21,43	2	7,14	12	42,86	4	14,29	2	7,14	2	7,14	28
2017	8	21,62	4	10,81	11	29,73	7	18,92	3	8,11	4	10,81	37
2018	7	18,92	5	13,51	11	29,73	8	21,62	2	5,41	4	10,81	37
2019	6	16,67	2	5,56	12	33,33	9	25	1	2,78	6	16,67	36
2020	4	10	4	10	10	25	10	25	3	7,5	9	22,5	40
2021	7	16,28	5	11,63	12	27,91	10	23,26	2	4,65	7	16,28	43
2022	7	15,56	5	11,11	12	26,67	11	24,44	2	4,44	8	17,78	45
2023	6	12,5	4	8,33	15	31,25	11	22,92	3	6,25	9	18,75	48

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních dokumentů Policie ČR

Analýzou získaných dat byl vytvořen diagram, na jehož základě lze pozorovat vývoj nejčastějších druhů kriminality spáchané mladistvými. Nejfrekventovanějším typem spáchané delikvence je kriminalita majetková, zahrnující zejména krádeže prosté, výtržnictví, vandalismus apod. Následně je vzrůstajícím trendem delikvence internetová kriminalita, která stoupá každým rokem. Trendem v současné době je rostoucí trestná činnost spojená s užíváním informačních a komunikačních technologií ve virtuálním prostoru. Po internetové kriminalitě se často páchá násilná, především se jednalo o trestné

činy loupeže, ublížení na zdraví. Dále má podíl zbývající kriminalita, kde je zahrnuta delikvence typu opilství, podávání alkoholu či jiných návykových látek osobám mladší osmnácti let či maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. V druhu delikvence mravnostní se jedná o pohlavní zneužití či znásilnění. V hospodářské kriminalitě se jednalo např. o nelegální obchod a výrobu s návykovými látkami či omamnými látkami.

Následně je výše uvedená tabulka zobrazena do Grafu 9, pro lepší přehlednost a viditelnost o nárůstu, poklesu či stabilitě delikvence mladistvých.

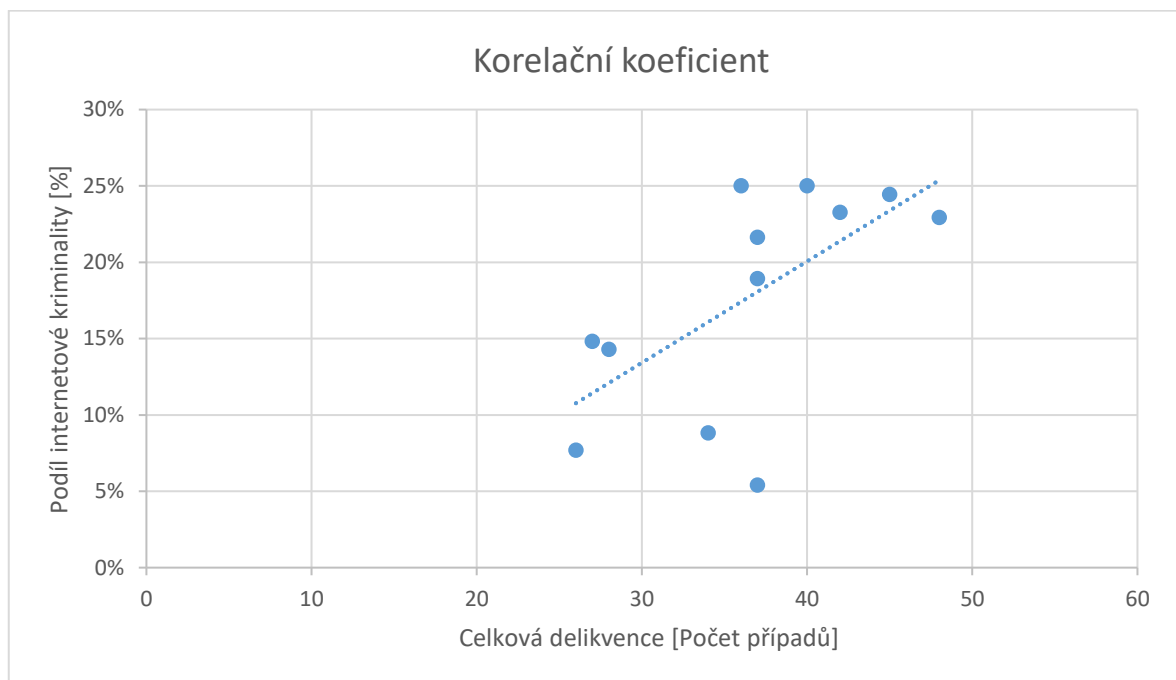

Graf 9 Vývoj trendu v páčání druhů trestných činů mladistvých za období 2012 až 2023

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních dokumentů Policie ČR

Z předešlých dvou analýz byla ze získaných dat provedena analýza prostřednictvím korelačního koeficientu, kde cílem je porovnat závislost mezi dvěma proměnnými. Porovnána byla závislost mezi celkovým počtem delikvence za jednotlivé uplynulé roky a následně zvolena druhá proměnná v rámci podílu internetové kriminality, jež na území ORP Hranice není až tak razantní, nicméně i tak je rostoucím trendem mezi mladistvými pachateli a je vytvořena i vzhledem k rostoucímu vývoji moderních technologií i do budoucnosti, kdy se předpokládá, že s vytvářením nových moderních technologií bude i nové zneužití mladou generaci. Korelační koeficient byl vypočítán přes Microsoft Excel,

kde do jednoho sloupce byly dány hodnoty celkové delikvence mladistvých na území obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) Hranice a v druhém sloupci byly dány data o podílu internetové kriminality z předchozích uplynulých let na území ORP Hranice. Korelační koeficient: dle výpočtů vyšla závislost mezi celkovým počtem delikvence a podílu internetové kriminality za uplynulé roky na 0,63. Dle korelačního koeficientu lze vyvodit, že trend internetové kriminality je stoupající. Na Grafu 10 je vyobrazena tato korelace.

Graf 10 Korelační koeficient

Zdroj: Vlastní zpracování z dat získaných z interních dokumentů PČR

Pro potvrzení, zda je mezi oběma proměnnými závislost, byly stanovené hypotézy. Nulová hypotéza byla, že se jedná o rovnoměrný stav, tedy že delikvence mládeže na území města Hranice se nemění. Alternativní hypotéza byla, že výběr proměnných na skutečnost, delikvence mládeže by se mohla výhledově zvednout. Po výpočtech p-hodnoty, která se rovná 0,58. Výsledná p-hodnota je vyšší, než běžné hladiny významnosti jako je 0,05; 0,1 a 0,5 a proto nelze shodu zamítnout. Výsledek potvrzuje možnost potenciálního růstu kybernetické kriminality mládeže na území města Hranice.

5.2 Role města Hranice v prevenci trestné činnosti mladistvých

Důležitou rolí pro prevenci kriminality plní Komise pro bezpečnost a prevenci kriminality Hranice na úrovni města je odpovědná za řízení a koordinaci opatření zaměřených na zlepšení bezpečnosti ve městě a snížení kriminality. Komise shromažďuje a analyzuje data o kriminalitě, bezpečnostních problémech a rizikových faktorech ve městě. Na základě analýzy situace vypracovává komise strategie, akční plány pro zlepšení bezpečnosti a prevenci kriminality ve městě. Komise spolupracuje s místními orgány, policií, občanskou společností a s dalšími relevantními subjekty při implementaci bezpečnostních opatření. Dále poskytuje podporu pro lokální bezpečnostní iniciativy a projekty, které mohou být financovány městem nebo prostřednictvím grantů a dotací. Komise pro bezpečnost a prevenci kriminality v Hranicích má předsedu komise a 10 členů komise. Tato komise plní roli iniciativního a poradního orgánu města Hranic. Její členové předkládají své návrhy a doporučení radě města, která je pak posuzuje a rozhoduje o nich. V případech, které spadají do výkonu přenesené působnosti, se svěřuje starostovi města Hranic (Komise zřízené Radou města Hranic 2022–2026, 2022).

Odbor sociálních věcí města se skládá ze dvou hlavních oddělení: Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) a Oddělení sociální práce (dále jen „OSP“). Oba tyto útvary se specializují na sociální oblast a vykonávají své činnosti v souladu s pravomocemi, které město získalo v rámci své samostatné a přenesené působnosti. OSPOD v Hranicích má ve svém týmu deset sociálních pracovníků a vedoucího oddělení, včetně kurátorky pro děti a mládež. Všechny pracovníce tohoto oddělení jsou držitelkami osvědčení o úspěšném absolvování zkoušky odborné způsobilosti (Odbor sociálních věcí, 2017).

V rámci samostatné působnosti plní tyto úkony:

- nabízí výchovné, poradenské a psychologické služby pro manžele, rodiče, děti a těhotné ženy při řešení jejich rodinných, osobních a sociálních problémů,
- poskytuje sociální péči rodinám, dětem a těhotným ženám v potřebě,
- spolupracuje s veřejnými institucemi, školami, zdravotnickými zařízeními, občanskými sdruženími, církvemi, charitami a dalšími státními či nestátními organizacemi,

- podporuje rodiče v plnění jejich rodičovských povinností a diskutuje s nimi o odstranění nedostatků ve výchově dítěte, stejně jako s dětmi samotnými, pokud se objevují problémy v jejich chování,
- monitoruje situace, kdy je dětem bráněno v přístupu k prostředí, která jsou pro jejich zdravý vývoj důležitá,
- má pravomoc rozhodovat o opatřeních výchovné povahy, pokud jednání s rodiči nepovede k nápravě,
- zvláštní pozornost věnuje dětem, které navazují styky s osobami nebo skupinami osob užívajícími alkohol, drogy, případně zapojenými do trestné činnosti, a sleduje projevy násilí a nesnášenlivosti,
- aktivně se zaměřuje na podporu dětí z rodin s nízkým sociálním statutem,
- poskytuje sociální služby jako romský terénní pracovník (Odbor sociálních věcí, 2017).

V rámci přenesené působnosti plní OSPOD tyto úkony:

Na území Hranic se při provádění sociálně-právní ochrany dětí setkává s trvalými výzvami spojenými s nezaměstnaností, nedostatečnou rodičovskou zodpovědností a zadlužeností. Stále je nutné řešit situace dětí a mladistvých s vážnými výchovnými problémy, kteří se dopouštějí trestné činnosti a užívají nebezpečné látky, jako je např. alkohol. Klienti, kteří potřebují péči OSPODU, tvoří rovněž děti rodičů, kteří nemají stálé zaměstnání, neumí spravovat své finanční prostředky a nejsou schopni zajistit dostatečnou péči o svou rodinu. Složitě jsou také situace spojené s matkami nezletilými, matkami s psychiatrickými problémy a závislostmi na návykových látkách, stejně jako s rodiči, kteří se neustále hádají s partnerem nebo neplní své rodičovské povinnosti. Stále častěji se stává, že samotní rodiče žádají o umístění svých dětí do ústavního zařízení kvůli obtížné sociální situaci, neschopnosti řádné výchovy nebo vážným protiprávním činům svých dětí (Odbor sociálních věcí, 2017).

Policisté z Obvodního oddělení Hranice PČR i strážníci Městské policie Hranice se aktivně pravidelně zapojují do přednášení na základních školách na území ORP Hranic. Samotné přednášky na základních školách jsou vedeny dvěma zkušenými strážníky či policisty, kteří se pravidelně účastní vzdělávacích seminářů každý rok. Tyto semináře jsou zaměřeny

na specifické metody práce v oblasti prevence kriminality s žáky základních škol. Obsah přednášek se soustředí na následující témata:

- představení práce městské policie a Policie ČR + ukázka některého technického vybavení a některých donucovacích prostředků,
- porovnání a vysvětlení rozdílů mezi různými policejními složkami,
- spolupráce s Policií ČR a dalšími složkami Integrovaného záchranného systému,
- povinnosti chodců a cyklistů v silničním provozu,
- důležitost dodržování předpisů pro bezpečnost a plynulost silničního provozu,
- postupy a chování v krizových a nebezpečných situacích,
- význam a funkce jednotlivých orgánů veřejného zájmu v rámci města,
- problematika kriminality mezi mladistvými, zahrnující šikanu, krádeže, zneužívání a užívání alkoholu a drog,
- využívání a fungování monitorovacího kamerového systému městské policie (MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024).

V Tabulce 10 jsou vypsány přestupky v dohledu nad dodržováním zákazu podávání alkoholických nápojů a tabáků osobám mladší osmnácti let. Na území města Hranice strážníci městské policie systematicky provádějí preventivní kontroly v restauracích, barech a nočních klubech s cílem zjistit dodržování zákazu podávání alkoholických nápojů či tabákových výrobků osobám mladší osmnácti let.

Tabulka 10 Přestupky v dohledu nad dodržováním zákazu podávání alkoholických nápojů a tabáků osobám mladším osmnácti let

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet preventivních kontrol	110	98	75	59	76	48	48	82
Počet přestupků	39	21	17	26	18	20	20	14

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů ze Zpráv o činnosti městské policie Hranice od roku 2015 do roku 2023

Počet přestupků v problematice dodržování zákazu podávání, prodávání či požití tabákového produktu nebo alkoholu osobě mladší osmnácti let je poměrně konstantní, avšak je vidět mírný výkyv v roce 2015, kdy počet přestupků vzrostl na 39, a v roce 2018 (MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024).

Městská policie Hranice pomocí Monitorovacího a kamerového systému zaznamenává přestupky proti veřejnému pořádku, majetku a občanskému soužití či porušení obecně závazných vyhlášek. Přesná evidence těchto přestupků prostřednictvím MKDS není vedena. V aktuální době má městský kamerový dohlížecí systém (dále jen „MKDS“) 17 stacionárních kamer a 3 mobilní kamery. Instalace MKDS v určitých lokalitách vedla k výraznému snížení pouliční kriminality, jako jsou kapesní krádeže, vloupání do prodejen, do automobilů, krádeže automobilů, ublížení na zdraví, rvačky a výtržnosti. Městská policie Hranice preventivně posílá hlídky do oblastí, kde může dojít k přestupkové či trestné činnosti, jako je podezřelý pohyb osob nebo přítomnost větších skupin podnapilých jedinců. MKDS je propojen s policejní služebnou, kde policisté mohou sledovat obrazy ze všech kamer. Záznamy z kamerového systému jsou využívány policisty z místního Oddělení obecní policie Hranice při vyšetřování trestných činů. Záznamy z MKDS jsou archivovány a mohou sloužit jako důkazní materiál v trestním řízení nebo řízeních o přestupcích (MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024).

Asistent prevence kriminality je zaměstnancem městské policie. Nejedná se o strážníka ani čekatele obecní policie, ale plní úkony, které zákon o obecní policii vyloženě nesvěřuje výhradně jenom strážníkům či čekatelům. V rámci své činnosti je asistent podřízen konkrétnímu mentorovi neboli strážníkovi, jenž komplexně zaručuje jeho činnost a koná v souladu s jeho standardy. Mezi činnosti asistenta prevence kriminality na poli prevence mladistvé kriminality má výchovně vzdělávací působení v rámci volnočasových aktivit a preventivní vliv na děti a mladistvé v oblasti protispolečenských jednání jako je např. kouření, záškoláctví, konzumace alkoholických nápojů a užívání omamných látek v rámci konkrétních preventivních činností (MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024).

V rámci své samostatné působnosti vykonává romský terénní pracovník činnosti podle své pracovní náplně, která přispívá k udržení klidu a pořádku ve městě. Specializuje se na monitorování a řešení problémů v lokalitách Tovární, Farní a Bělotínská ulice, kde žije významná část občanů romského původu. Během roku 2022 vykonal romský terénní pracovník celkem 98 průzkumů v romských domácnostech a poskytl poradenství v 368 případech. Hlavním zaměřením těchto konzultací byly otázky týkající se exekucí, důchodů

a sociálních dávek. Romský terénní pracovník také spolupřipřádá různé aktivity ve spolupráci s Domem dětí a mládeže Hranice, jako jsou sportovní a kulturní akce, a pravidelně pořídá kroužek pro romské děti, který se koná jednou týdně. (MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024)

Dům dětí a mládeže je organizace financovaná městem Hranice, která začala svou činnost v roce 1964 na adrese Teplická ulice v Hranicích. V roce 1991 byl Dům dětí a mládeže (dále jen „DDM“) přemístěn na současnou adresu na Galašovu ulici. Jeho hlavním posláním je poskytovat volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, stejně jako organizovat a provádět mimoškolní výchovu a výuku. DDM nabízí zájmové a neformální vzdělávání, které výrazně ovlivňuje využívání volného času jednotlivců, což je zejména pro děti a mládež důležité. Volný čas představuje významný aspekt z hlediska sociologie, ekonomie a pedagogiky, a jeho smysluplné využití přispívá k celkovému rozvoji osobnosti jedince, jeho zájmů a talentů. Často má také pozitivní vliv na budoucí kariéru jednotlivce a je účinným nástrojem prevence rizikového chování dětí a mladistvých. Pomáhá rozvíjet schopnosti, znalosti, dovednosti a talenty, a zároveň posiluje sociální vazby (Výroční zpráva za školní rok 2022–2023, 2021).

Během školního roku DDM Hranice nabízí téměř 70 různých kroužků, které pokrývají oblasti výtvarného umění, hudby, sportu, tance, přírodovědy a další. Kromě toho pořídá letní příměstské tábory a uskutečňuje odpolední, víkendové a prázdninové akce (Výroční zpráva za školní rok 2022–2023, 2021).

Činnosti DDM v Hranicích zahrnují:

- pravidelné aktivity ve zájmových kroužcích,
- příležitostné zájmové činnosti, letní aktivity během prázdnin,
- pořádání soutěží a přehlídek,
- podpora spontánních aktivit,
- možnost půjčení sportovního vybavení,
- nabídka krátkodobého pronájmu prostor,
- poskytování odborné pomoci školám i občanským sdružením (Výroční zpráva za školní rok 2022–2023, 2021).

Významným prvkem pro prevenci kriminality dětí a mladistvých na území města Hranic je vznik organizace ELIM Hranice, což je reakcí na potřebu poskytovat chybějící sociální služby pro obyvatele města Hranice a okolních oblastí. Hlavním záměrem společnosti a programu je rozšířit nabídku a zvýšit dostupnost sociálně-právních služeb pro sociálně znevýhodněné skupiny obyvatel, aby se tak zabránilo jejich sociálnímu vyloučení a potížím s uplatněním na trhu práce. Během roku 2017 již začaly diskuse o potřebě zřídit nízkoprahové zařízení pro občany, kteří tráví čas na veřejných prostranstvích, kde konzumují alkohol a projevují nevhodné chování. Díky úspěšné spolupráci s vedoucím odboru sociálních věcí města Hranic a místostarostou bylo dosaženo dohody, že město poskytne vhodné prostory a společnost ELIM bude provozovat denní centrum a noclehárny. Už na počátku se Denní centrum těšilo z velké návštěvnosti a prokázalo se, že je tato služba v Hranicích nezbytná (Výroční zpráva za rok 2020, © 2024).

Cílové skupiny programu zahrnují:

- osoby bez domova,
- dlouhodobě nezaměstnané jedince,
- mladé lidi z prostředí sociálního znevýhodnění,
- členy romské komunity,
- osoby propouštěné z výkonu trestu,
- jedince nacházející se v krizi (Výroční zpráva za rok 2020, © 2024).

Mezi hlavní poskytované služby patří:

- realizace sociálních služeb podle platné legislativy o sociálních službách,
- podpora osob bez domova a těm, kteří jsou ohroženi ztrátou bydlení,
- pomoc osobám v krizových situacích,
- realizace vlastních projektů zaměřených na sociální potřeby, zejména v oblasti bydlení,
- podpora při rozvíjení pracovních dovedností jako doplňková aktivita,
- pořádání a organizace klubů zájmů, jednorázových nebo pobytových akcí pro děti a mládež,

- uskutečňování společenských, kulturních a sportovních událostí pro veřejnost (Výroční zpráva za rok 2020, © 2024).

Od 1. července 2011 bylo spuštěno provozování azylového domu, tentokrát určeného pro osamělé matky a otce s dětmi. Provozovatelem tohoto azylového domu je společnost ELIM Hranice. Azylový dům disponuje kapacitou 10 pokojů, což odpovídá ubytování pro 10 rodičů s jejich dětmi. Pro uživatele azylového domu byl také vyčleněn jeden byt v rámci ELIM, aby mohli získat i možnost samostatného bydlení (Výroční zpráva za rok 2020, © 2024).

Policisté PČR i strážníci Městské policie Hranice úzce spolupracují s Probační a mediační službou ČR sídlící v okresním městě Přerov. Specialisté v této službě se zaměřují na práci s mládeží. Působí na realizaci nařízených trestních opatření a výchovných opatření, včetně dohledu probačního úředníka a plnění probačního programu, to zahrnuje rovněž vykonávání společensky prospěšných činností, což je nejčastější forma uložených výchovných povinností. (MĚSTO HRANICE, 2024).

Usnesením městského zastupitelstva Hranic byla schválena Koncepce podpory tělovýchovy a sportu města Hranic pro období od 1.1.2023 do 31.12.2023, v souladu s Programem rozvoje města Hranic. Tato koncepce vychází z významu, jenž město přisuzuje rozvoji tělovýchovy a sportu, což je primární prevence trestné činnosti, drogové závislosti a dalších negativních jevů. Zároveň se také podporuje prospěšné využití volného času a zlepšování fyzické kondice obyvatel. Dokument definuje postavení tělovýchovy a sportu jako veřejně prospěšné činnosti a stanovuje vize a cíle podpory této oblasti v Hranicích. Hlavním záměrem koncepce je posilování aktivity dětí a mládeže, s tradicí prvního zpracování v této oblasti sahají až do roku 1996. Na území města působí od devadesátých let rozmanité sportovní oddíly, tělovýchovné a volnočasové kroužky, nabízející možnosti sportovního využití nejen pro mládež, ale také pro dospělé. K dispozici jsou různé kvalitní sportoviště, umožňující širokou škálu sportovních aktivit (MĚSTO HRANICE, 2023).

Každoročně se na území města Hranice se koná v posledním týdnu školního roku v červnu program pro žáky a studenty s názvem „*Hranické hry bez hranic – Bezpečné město*“, který se pořádá na území hranických kasáren generála Zahálky. Program pro děti a mládež se koná ve spolupráci s Policií České republiky, Městskou policií Hranice, 71. mechanizovaným praporem Hranice, Vojenskou policií, Hasičským záchranným sborem a Záchranou zdravotnickou službou. Akce se průměrně každoročně zúčastní kolem 4 000 dětí ze základních a středních škol z Hranic, ale také ze sousedních obcí a obyvatel města Hranic.

Náplní této akce je představit složky Integrovaného záchranného systému společně a předvést ukázky ze zásahů jednotlivých složek pro zúčastněné (MĚSTO HRANICE, 2024).

6 POSOUZENÍ RIZIK INTERNETOVÉ KRIMINALITY MEZI MLADISTVÝMI

I když internetová kriminalita mladistvých není momentálně nejvýraznějším problémem pro ORP Hranice (v tuto chvíli pozici stále drží majetková delikvence), je důležité se tímto tématem zabývat vzhledem k budoucí generaci a neustále se rozvíjejícím moderním technologiím. Proto je v tuto chvíli prioritou posoudit tento druh kriminality a specificky se zaměřit na průzkum kyberšikany mezi mladistvými.

6.1 Aplikace metody Ishikawa diagram

V souvislosti problematiky internetové kriminality, především kyberšikany páchané mladistvými v Hranicích, byla zvolena analytická metoda Ishikawa diagram. Pomocí této metody bylo identifikováno 7 hlavních příčin k páchání kyberšikany mladistvých. Příčiny byly vybrány na základě odpovídajícímu problému. Hlavní příčiny byly následně zvoleny takto:

Technologické faktory a trendy v technologiích hrají klíčovou roli v kontextu řešení problému kyberšikany, protože se týká prostředí online komunikace a interakce. V této kategorii lze identifikovat následující další faktory:

- **nedostatečná ochrana osobních údajů online** – absence účinných mechanismů pro ochranu soukromí online uživatelů umožňuje pachatelům kyberšikany snadný přístup k osobním informacím obětí,
- **zastaralé bezpečnostní systémy na sociálních sítích** – zastaralé technologie a nedostatečné bezpečnostní opatření na sociálních sítích mohou vést k zneužití a zneužívání uživatelských účtů pro kyberšikanu,
- **rychlý technologický vývoj a nové formy kyberútoků** – rychlý technologický pokrok přináší nové možnosti kybernetických útoků a techniky, které mohou být zneužity pro kyberšikanu. Inovace v oblasti informačních technologií umožňují pachatelům vyvinout sofistikovanější metody kyberšikany, které mohou být obtížněji detekovatelné a omezitelné.
- **zneužití nových technologií pro kyberšikanu** – pachatelé mohou využívat nejnovější technologické nástroje, jako jsou anonymizační služby, šifrování a umělá inteligence, k manipulaci a šíření kyberšikany. Nové služby komunikace, jako jsou

instantní zprávy a sociální média, umožňují pachatelům rychle a efektivně šířit šikany a vystavit oběti veřejné kritice,

- **nárůst využívání mobilních zařízení a sociálních sítí mladistvými** – mladiství jsou často aktivní na sociálních sítích a používají mobilní zařízení jako primární prostředek komunikace a připojení k internetu. Mobilní zařízení umožňují pachatelům kyberšikany snadný a neustálý přístup k obětem, což zvyšuje riziko šíření šikany a obtížnost kontroly.
- **nedostatečná adaptace bezpečnostních opatření na nejnovější technologické trendy** – mnoho uživatelů, včetně mladistvých, nemá dostatečné povědomí o bezpečnostních rizicích online prostředí a neaplikuje dostatečná opatření k ochraně svých osobních údajů a bezpečnosti online komunikace. Organizace a instituce zpozdují aktualizaci svých bezpečnostních opatření a politik tak, aby odpovídaly nejnovějším technologickým trendům, což vytváří prostor pro kyberšikany a zneužívání nových technologií.

Sociální faktory jsou důležitým faktorem, zejména z důvodu, že sociální prostředí výrazně ovlivňuje mladistvého pachatele při páchání kyberšikany. V této kategorii lze identifikovat následující faktory:

- **šíření nenávisti online** – internet poskytuje platformu pro anonymní šíření nenávistných projevů, rasismu, xenofobie a dalších forem nenávistného chování. Sociální sítě, diskusní fóra a komunitní platformy mohou být zneužity k šíření nenávisti a zastrašování, což má negativní dopad na online bezpečnost a pohodu uživatelů, včetně mladistvých,
- **šíření agrese v médiích** – média, včetně televize, filmů, videoher a internetových videí, často obsahují agresivní scény a násilí, které mohou ovlivnit chování a vnímání mladistvých. Nevhodný obsah může mladé lidi desenzibilizovat vůči násilí a agresi a vést je k napodobování takového chování ve skutečném životě, včetně online prostředí,
- **rozšíření falešných zpráv a dezinformace online** – s rostoucí dostupností internetu a sociálních médií se stává stále běžnějším šíření falešných zpráv a dezinformace online. Tyto falešné zprávy mohou vést k šíření nenávisti, zastrašování a hanobení online. Kyberšikana může být spojena s úmyslným šířením dezinformací o oběti nebo s používáním falešných účtů k napadání ostatních. Tento trend představuje

výzvu pro online bezpečnost a může zvyšovat riziko kyberšikany zejména mezi mladými lidmi, kteří jsou často náchylní k vlivu sociálních médií,

- **nedostatečné povědomí o rizicích kybernetických útoků** – nedostatečné informování o problematice kyberšikany mezi mladistvými může vést k podceňování rizik a neefektivnímu zvládnání situací. Mladí lidé mohou být neznalí možností, jak reagovat na kyberšikanu, a nemusí si být vědomi závažnosti a dlouhodobých dopadů tohoto chování,
- **tlak vrstevníků** – vrstevníci mohou vyvíjet tlak na jednotlivce, aby se chovali a jednali v souladu s normami a očekáváními skupiny. Pokud skupina považuje kyberšikanu za normální nebo akceptovatelnou, může to zvýšit tlak na jednotlivce, aby se k těmto aktivitám připojili, aby si udrželi přízeň nebo příslušnost ve skupině. Vrstevníci mohou využívat své sociální postavení a moc k vydírání, manipulaci nebo zastrašování ostatních, včetně kyberšikany. Osoby s vyšším sociálním postavením nebo vlivem mohou využívat svou autoritu k ovlivňování ostatních, což může vést k nárůstu kyberšikany. Někdy mohou vrstevníci nebo skupiny ignorovat nebo bagatelizovat kyberšikanu, což může vést k normalizaci tohoto chování. Nedostatek empatické reakce nebo podpory může vytvořit prostředí, ve kterém se kyberšikana šíří bez následků pro pachatele. Vrstevníci mohou soutěžit o pozornost, popularitu nebo moc v online prostředí. To může vést k úmyslnému poškození pověsti nebo zdiskreditování jiných jedinců za účelem získání výhody v sociálním srovnání.

Psychologické faktory u mladistvého pachatele hrají klíčovou roli v problematice kyberšikany. Identifikace těchto psychologických faktorů je důležitá pro pochopení motivace a chování mladistvých pachatelů kyberšikany a umožňuje navrhování intervencí a prevence, jež cílí na posílení pozitivních copingových strategií a emoční inteligenci, které mohou snížit riziko zapojení se do kyberšikany. Psychologické faktory mohou být rozděleny do několika hlavních aspektů:

- **nedostatek empatie a porozumění důsledkům** – někteří mladiství pachatelé mohou mít omezenou schopnost vcítění se do pocitů a situace obětí kyberšikany. Nedostatek empatie a porozumění důsledkům svých činů může vést k opakovanému agresivnímu chování online.
- **nízká sebekontrola a impulzivita** – mladiství s nízkou úrovní sebekontroly a tendencí k impulzivnímu chování mohou být náchylnější k zapojení

se do kyberšikany. Nedostatek schopnosti ovládat své emoce a impulzy může vést k agresivním reakcím na provokace online,

- **nízké sebevědomí a nedostatek sebeúcty** – mladiství s nízkým sebevědomím nebo nedostatkem sebeúcty mohou hledat způsoby, jak získat pocit moci nebo kontroly nad jinými lidmi. Kyberšikana může být způsobem tím, jak se mladiství snaží posílit svou pozici ve virtuálním prostředí a kompenzovat nedostatky ve své sebeúctě,
- **psychologické problémy** – někteří mladiství pachatelé mohou trpět různými psychologickými problémy, jako jsou úzkosti, deprese nebo agrese. Tyto problémy mohou být spojeny s jejich chováním online a mohou hrát roli při zapojení do kyberšikany,
- **nedostatečné dovednosti řešení konfliktů** – mladiství, kteří mají omezení dovednosti v řešení konfliktů nebo nedostatečné porozumění způsobům, jak konstruktivně komunikovat a vyrovnávat se s konflikty, mohou snáze sahat po agresivních strategiích, včetně kyberšikany, jako prostředku vyřešení konfliktů online.

Vzdělávací faktory u mladistvého pachatele hrají důležitou roli v rámci kyberšikany, zejména ve zlepšení vzdělávacích faktorů, které mohou přispět k prevenci kyberšikany tím, že poskytnou mladistvým potřebné znalosti, dovednosti a povědomí o důsledcích svého online chování a pomůžou jim vybudovat pozitivní vztah k online prostředí. Vzdělávací faktory mohou být rozděleny do několika hlavních kategorií:

- **nedostatečné povědomí o důsledcích a rizicích kyberšikany** – někteří mladiství nemusí být dostatečně informováni o tom, jaké mohou být následky jejich online chování pro oběť. Nedostatečné povědomí o tom, jak kyberšikana může zasáhnout do života druhých a jak může negativně ovlivnit jejich duševní zdraví, může vést k nedbalosti a neuváženému chování online,
- **nedostatečné porozumění internetovým zákonům a etice** – mladiství mohou mít omezené porozumění internetovým právním, zákonům a etickým normám. Nedostatečné povědomí o tom, co je považováno za nepřijatelné chování online a jakým způsobem mohou být jejich činy trestány zákony, může vést k neuváženému jednání a zapojení se do kyberšikany,
- **nedostatečné digitální dovednosti a vzdělávání v oblasti online bezpečnosti** – mladiství mohou mít omezené znalosti a dovednosti týkající se online bezpečnosti,

včetně ochrany svých osobních údajů, rozpoznání online rizik a prevence kyberšikany. Nedostatečné vzdělání v této oblasti může zvýšit jejich zranitelnost v online prostředí a jejich schopnost zapojit se do nevhodného chování,

- **nedostatečná digitální gramotnost a kritické myšlení** – mladiství mohou mít omezenou schopnost rozlišovat mezi legitimními a nelegitimními informacemi online nebo mezi vhodným a nevhodným chováním. Nedostatečná schopnost kritického myšlení a hodnocení informací z internetu může vést k nesprávným rozhodnutím a účast na kyberšikaně,
- **nedostatečná podpora vzdělávání o kyberšikaně ve školním prostředí** – některé školy mohou mít omezené zdroje nebo strategie pro vzdělávání studentů o kyberšikaně a online bezpečnosti. Nedostatečná podpora vzdělávání o této problematice ve školním prostředí může znamenat, že mladiství nejsou dostatečně připraveni rozpoznat kyberšikanu a zabránit jí.

Rodinné faktory hrají klíčovou roli v chování mladistvých, včetně zapojení do kyberšikany. Zlepšení rodinných faktorů jako je posílení dozoru, podpora, komunikace a modelování správného chování ze strany rodičů, může pomoci snížit riziko, že se mladiství zapojí do kyberšikany, tedy budou lépe vybaveni k zvládnání online prostředí.

- **nedostatek dozoru a kontroly rodičů** – nedostatečný dohled a kontrola ze strany rodičů může vést k tomu, že mladiství mají volný přístup k internetu a sociálním médiím bez přiměřeného dohledu. To jim může umožnit zapojit se do kyberšikany bez toho, aby byli korigováni nebo nasměrováni ke správnému chování,
- **negativní rodinné vztahy a prostředí** – konflikty, nepřátelství a nedostatek podpory v rodině mohou vést k agresivnímu chování u mladistvých. Pokud se cítí opuštění nebo nedostatečně podporováni doma, mohou se snažit nalézt sílu a potěšení v šikaně druhých, včetně online,
- **modelování chování rodičů nebo sourozenců** – pokud jsou rodiče nebo sourozenci zapojeni do kyberšikany nebo projevují agresivní chování online, může to ovlivnit chování mladistvých a vést k tomu, že mladiství nebudou cítit dostatečnou podporu při řešení problémů online a mohou se uchýlit k agresivnímu chování,
- **nedostatek komunikace a podpory rodičů** – kvalitní komunikace a podpora ze strany rodičů jsou klíčové pro budování důvěry a emocionální stability u mladistvých. Nedostatek otevřené komunikace a podpory může vést k tomu,

že mladiství nebudou cítit dostatečnou podporu při řešení problémů online a mohou se uchýlit k agresivnímu chování,

- **nedostatek vzoru a vedení rodičů** – rodiče, kteří nedávají příklad respektu a etiky online prostředí, mohou vést k tomu, že mladiství nebudou mít jasnou představu o tom, co je správné a co je špatné chování online. Nedostatek pozitivního vzoru a vedení může vést k tomu, že mladiství budou více náchylní k účasti na kyberšikaně.

Školní faktory hrají významnou roli v chování mladistvých a jejich zapojení do kyberšikany. Zlepšení školních faktorů, včetně podpory pozitivní kultury ve škole, poskytnutí vzdělávání o kyberšikaně, monitorování online aktivit a poskytování podpory obětem kyberšikany, může vést k bezpečnějšímu a podpůrnějšímu školnímu prostředí, které může snížit riziko kyberšikany.

- **nepřátelské školní prostředí** – kultura a atmosféra ve škole mohou ovlivnit chování mladistvých. Pokud je ve škole tolerováno nebo dokonce podporováno negativní chování, jako je šikana nebo kyberšikana, může to zvýšit riziko, že se mladiství budou podílet na takových aktivitách. Konfliktní vztahy mezi studenty ve škole mohou zvyšovat riziko kyberšikany. Pokud existuje napětí, rivalita nebo špatné vztahy mezi studenty, může to vést k agresivnímu chování online jako prostředku k útokům na ostatní,
- **nedostatečné vzdělávání o kyberšikaně** – pokud školy neposkytují dostatečné vzdělání a prevenci týkající se kyberšikany a online chování, mladistvým mohou chybět znalosti o rizicích a důsledcích svého jednání online. Nedostatečné povědomí o kyberšikaně může vést k jejímu podcenění nebo nedorozumění,
- **nedostatečné zásahy ze strany školy** – pokud školy nedokážou účinně zasáhnout a řešit případy kyberšikany mezi svými studenty, může to vést k opakovanému nebo eskalujícímu chování. Nedostatečné zásahy mohou vytvářet dojem, že kyberšikana je přijatelná a nezávažná. Pokud školy nedokážou poskytnout dostatečnou podporu a zdroje pro studenty, kteří jsou oběťmi kyberšikany, nebo nedokážou vhodně reagovat na případy kyberšikany, může to vést k tomu, že mladiství se cítí opuštění a nechránění,
- **nedostatečné monitorování online aktivit ve škole** – pokud školy nedodrží dostatečné bezpečnostní opatření pro monitorování online aktivit svých studentů, může to vést k tomu, že kyberšikana probíhá bez povšimnutí. Nedostatečné

monitorování může také znamenat, že mladiství nemají pocit, že jsou za online chování odpovědní,

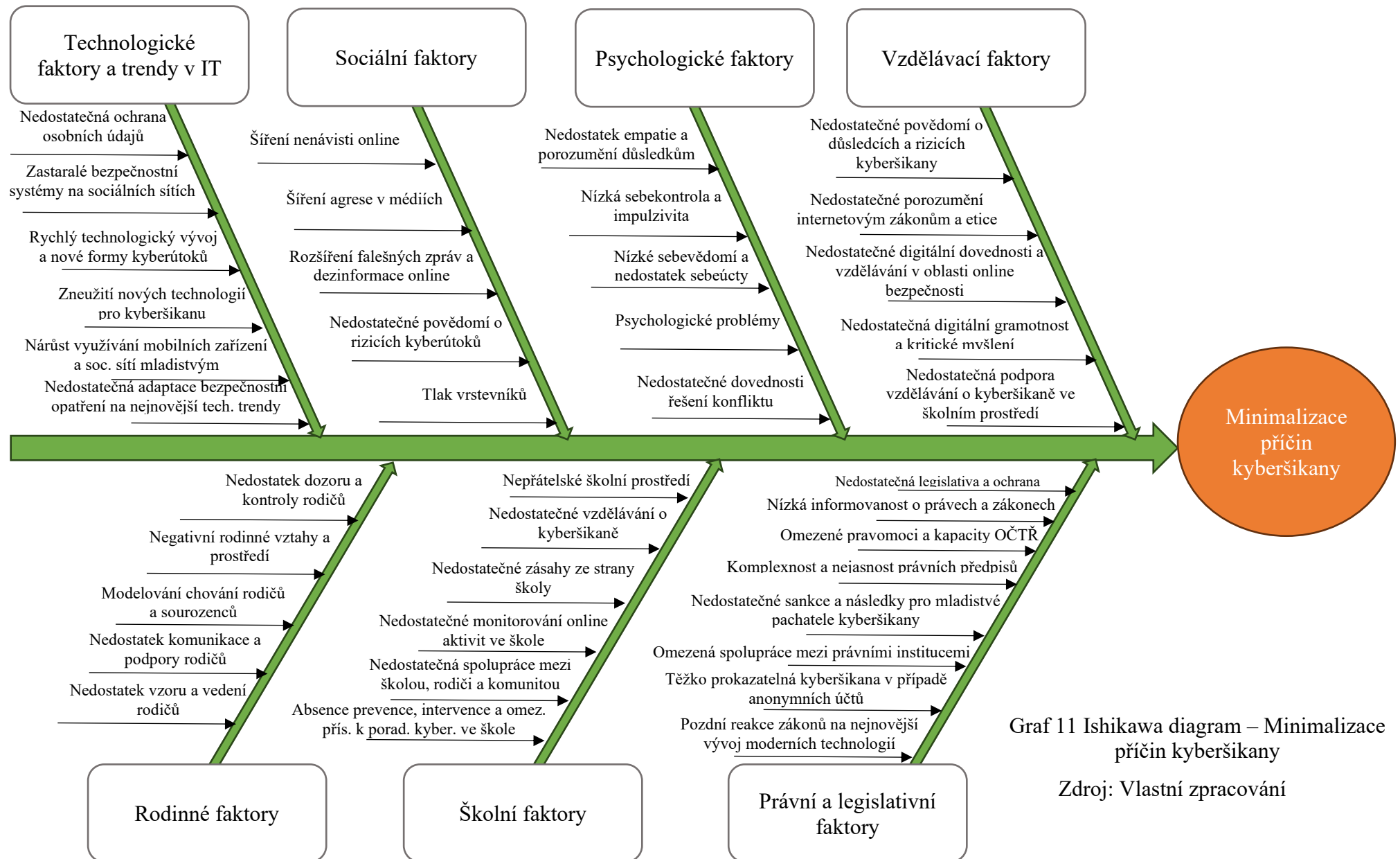
- **nedostatečná spolupráce mezi školou, rodiči a komunitou** – kvalitní prevence a zásahy vyžadují úzkou spolupráci mezi školami, rodiči a širší komunitou. Pokud není tato spolupráce dostatečná, může vést k nekoordinovanému přístupu k problematice kyberšikany a nedostatku zdrojů a podpory,
- **absence prevence, intervence a omezený přístup k poradenství kyberšikany ve škole** – pokud školy nevyvíjejí aktivity na prevenci kyberšikany nebo nejsou schopny poskytnout efektivní intervenci, může se zvyšovat počet případů kyberšikany. Pokud školy nemají k dispozici dostatečné zdroje nebo odborníky na její problematiku kyberšikany, může to vést k tomu, že oběti kyberšikany chybí důležitá podpora a poradenství. Omezený přístup k poradenství může bránit efektivnímu řešení případů kyberšikany a poskytování potřebné pomoci.

Právní a legislativní faktory jsou důležitým prostředkem zejména z důvodu, že zavedením a vynucováním právních opatření mohou být oběti kyberšikany lépe chráněny a může jim být poskytnuta potřebná právní pomoc. Právní předpisy mohou stanovit postupy pro identifikaci a potrestání pachatelů, což může snížit výskyt kyberšikany a zlepšit bezpečnost online prostředí. Právní opatření mohou zahrnovat prevenci a výchovné programy, které jsou zaměřeny na informování veřejnosti o riziku kyberšikany a poskytování prostředků k ochraně bezpečného chování na internetu. Zavedení efektivních právních opatření a jejich uplatňování může pomoci v boji proti kyberšikaně, rovněž může vytvořit bezpečnější online prostředí pro všechny uživatele. V rámci právních a legislativních faktorů lze identifikovat tyto následující faktory:

- **nedostatečná legislativa a ochrana** – pokud právní předpisy nedokáží efektivně vyřešit kyberšikanu či online agresivitu, může to vést k nedostatečné ochraně obětí a absence nástrojů pro stíhání pachatelů. Nedostatečná právní ochrana může znamenat, že kyberšikana se nemusí brát vážně a může zůstat bez trestu,
- **nízká informovanost o právech a zákonech** – nedostatečná informovanost obětí, pachatelů a veřejnosti o právech a zákonech týkajících se kyberšikany může vést k tomu, že se případy nehlásí, nebo že oběti nevědí, jak si pomoci. Edukace a osvěta jsou klíčové pro zlepšení povědomí o právech a zákonech v této oblasti,

- **omezené pravomoci a kapacity orgánů činných v trestním řízení** – pokud OČTŘ mají omezené pravomoci nebo kapacity pro vyšetřování a řešení kyberšikany, může to vést k nedostatečnému zásahu a nedostatečnému stíhání pachatelů. Nedostatečné zdroje a kapacity mohou bránit účinnému právnímu řešení případů kyberšikany,
- **komplexnost a nejasnost právních předpisů** – pokud jsou právní předpisy týkající se kyberšikany příliš složité nebo nejasné, může to vést k právním nejistotám a obtížnostem při uplatňování práva. Klarifikace a zjednodušení právních předpisů mohou usnadnit právní postihy pachatelů kyberšikany,
- **nedostatečné sankce a následky pro mladistvé pachatele kyberšikany** – pokud jsou sankce pro mladistvé pachatele kyberšikany mírné nebo nedostatečné, může to vést tomu, že pachatelé nebudou brát své činy vážně. Nedostatečné sankce mohou také snižovat odstrašující účinek, což může vést k opakovanému páčání těchto činů,
- **omezená spolupráce mezi právními institucemi** – nedostatečná spolupráce mezi různými právními institucemi, jako jsou policie, soudy a orgány pro ochranu mládeže, může bránit efektivnímu vyšetřování a stíhání případů kyberšikany. Nedostatečná koordinace mezi těmito institucemi může vést k tomu, že případy kyberšikany nejsou řádně vyšetřeny a potrestány,
- **těžko prokazatelná kyberšikana v případě anonymních účtů** – anonymní účty a pseudonymní profily na sociálních sítích mohou komplikovat vyšetřování a stíhání případů kyberšikany. Nedostatečná identifikace pachatelů může bránit v uplatňování právních opatření a poskytování náležité spravedlnosti obětem,
- **pozdní reakce zákonů na nejnovější vývoj moderních technologií** – rychlý vývoj technologií často předbíhá právní regulaci. Zákonodárné procesy jsou často pomalejší než tempo technologických inovací, což může vést k tomu, že právní předpisy nejsou dostatečně aktuální nebo efektivní v boji proti kyberšikaně. Nedostatečná aktualizace právních předpisů může vést k právním mezím při prosazování zákonů proti kyberšikaně.

Tyto klíčové faktory, které byly identifikovány jsou následně zobrazeny do Ishikawa digramu do Grafu 11.

Graf 11 Ishikawa diagram – Minimalizace příčin kyberšikany

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledkem Ishikawa diagramu jsou identifikované klíčové faktory a jejich související příčiny, vedoucí k minimalizaci příčin kyberšikany. Mezi hlavní příčiny pro minimalizaci příčin kyberšikany patří především technologické faktory a trendy v IT, psychologické, sociální, vzdělávací, rodinné, školní, právní a legislativní faktory. Tento Ishikawa diagram poskytuje komplexní pohled na klíčové faktory, které přispívají ke vzniku a šíření kyberšikany u mladistvých, a může sloužit tato analýza jako základ pro tvorbu preventivních strategií a opatření.

6.2 Aplikace metody Analytický hierarchický proces

Tady je aplikovaná AHP metoda, která poskytne strukturované řešení problému. Pro stanovení kriteriálních vah se berou faktory z přechodí Ishikawa diagramu, kde jsou stanovené a identifikované klíčové faktory, které ovlivňují a přispívají k minimalizaci příčin kyberšikany mezi mladistvými. V Tabulce 11 jsou uvedeny hodnotící kritéria pro zpracování a vypočítání vah Saatyho matice.

Tabulka 11 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice

Hodnotící kritéria	Kritéria klíčových faktorů pro redukci kyberšikany
k ₁	Rodinné faktory
k ₂	Sociální faktory
k ₃	Technologické faktory a trendy v IT
k ₄	Školní faktory
k ₅	Vzdělávací faktory
k ₆	Psychologické faktory
k ₇	Právní a legislativní faktory

Poznámka: Vlastní zpracování z předchozí analýzy Ishikawa diagram

Sestavení Saatyho matice pro minimalizaci hlavních příčin kyberšikany mezi mladistvými byly přidělené preference AHP dle hodnotící škály obsažené v Tabulce 1 v kapitole Cíl práce a použité metody na základě konzultace s odborníky na zkoumanou problematiku. Tady je stanovena Saatyho matice pro následné stanovení kriteriálních vah.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 3 & 5 & 5 & 7 & 9 \\ 1 & 1 & 3 & 5 & 5 & 7 & 9 \\ 3^{-1} & 3^{-1} & 1 & 3 & 3 & 5 & 7 \\ 5^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} & 1 & 3 & 3 & 5 \\ 5^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} & 3^{-1} & 1 & 3 & 3 \\ 7^{-1} & 7^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} & 3^{-1} & 1 & 5 \\ 9^{-1} & 9^{-1} & 7^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} & 5^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Na základě po sestavení Saatyho matice byly stanoveny váhy na podkladě výpočtů pomocí geometrického průměru pro hodnocení jednotlivých řádků z výše uvedené Saatyho matice a následně byl každý výsledek vydělen hodnotou, díky které byly vypočítané váhy jednotlivých kritérií. Výsledky jednotlivých vah kritérií byly normalizované tak, aby součet jednotlivých vah byly rovné. Stanovené váhy kritérií jsou zobrazeny v Tabulce 12.

Tabulka 12 Výsledky kriteriálních vah hlavních faktorů k redukci minimalizace příčin kyberšikany

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Rodinné faktory	0,366
Sociální faktory	0,366
Technologické faktory a trendy v IT	0,087
Školní faktory	0,084
Vzdělávací faktory	0,057
Psychologické faktory	0,032
Právní a legislativní faktory	0,007

Poznámka: Vlastní zpracování

Výsledkem Saatyho metody a jeho matice bylo zjištění, jakou váhu mají jednotlivé faktory, ovlivňující příčinu kyberšikany mezi mladistvými s pomocí hodnocení kritérií odborníků na zkoumanou problematiku. Závěrem této metody bylo zjištěno, že největší a zároveň rovnocennou váhu mají rodinné i sociální faktory na mladistvé pachatele, neboť mít dobrou výchovu je základ slušného chování k druhým lidem, ale i přesto stačí, aby se dítě či mladiství chytli party kamarádů s rizikovými chování, tak může dojít k páchání kyberšikany. Dále mají velký vliv technologické faktory a související aktuální trendy v moderních technologiích. Moderní technologie má mnoho benefitů, ale také zároveň

i spoustu možností, jak je zneužít a zejména mezi mladistvými, kteří jsou ještě nevyzrálí a snadno ovlivnitelní. Navazuje na to rizikový faktor v rámci školy, neboť mladiství stráví většinu času ve školním prostředí, kde jsou vystaveni nejen přímému vlivu učitelů a vrstevníků, ale také strukturám a politikám školního systému. Tato prostředí mohou ovlivňovat chování a postoje mladistvých ke kyberšikaně a stanovit pravidla pro prevenci a řešení takových situací. Důležitost tohoto faktoru vyplývá z jeho možnosti ovlivnit chování mladistvých ve velké skupině, což může mít dlouhodobé důsledky na celou společnost. Psychologické faktory mohou být důležité, protože ovlivňují individuální chování a reakce jednotlivců na situace kyberšikan, avšak ve srovnání se školními faktory mají tyto aspekty často menší váhu, a to z toho důvodu, že k těmto aspektům je lepší spíše individualita než v rámci preventivních opatření pro větší skupiny, kde se ovlivní více hlav. I když jsou právní a legislativní opatření důležitá pro vytvoření rámců a standardů pro boj proti kyberšikaně, jejich účinnost může být omezena. Například nedostatečná implementace zákonů nebo nedostatek prostředků pro výkon práva může vést k tomu, že právní opatření nebudou účinně uplatňována. V porovnání s psychologickými faktory mohou mít právní a legislativní aspekty mít menší dopad na chování mladistvých. To je způsobeno tím, že většina mladých se řídí více vlastními emocemi, hodnotami a interakcemi ve svém okolí než formálními právními předpisy. Z tohoto důvodu, ačkoli právní a legislativní opatření jsou důležitá, mohou mít menší vliv na snižování kyberšikan mezi mladistvými ve srovnání s psychologickými a školními faktory. Proto je důležité, aby strategie boje proti kyberšikaně zahrnovaly komplexní přístup, jenž bere v úvahu různé aspekty této problematiky.

Následně bude zde hodnocení jednotlivých aspektů příčin pro minimalizaci kyberšikan z jeho hlavních příčin ovlivňující k páchání mladistvých takové kybernetické kriminalitě převzaté z předešlé analýzy příčin a následků z Ishikawa diagramu. V Tabulce 13 bude nejprve provedené stanovení kritérií a kritéria rodinných faktorů pro redukci kyberšikan.

Tabulka 13 Kritéria pro sestavení Saatyho matice na redukci rodinných faktorů v páčání kyberšikany

Hodnotící	Kritéria rodinných faktorů na redukci kyberšikany
k ₁	Nedostatek dozoru a kontroly rodičů
k ₂	Negativní rodinné vztahy a prostředí
k ₃	Modelování chování rodičů a sourozenců
k ₄	Nedostatek komunikace a podpory rodičů
k ₅	Nedostatek vzoru a vedení rodičů

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Sestavení Saatyho matice po identifikaci rodinných faktorů ovlivňující kyberšikanu mezi mladistvými bylo provedeno na základě preferencí vyjádřených pomocí AHP škály, která je uvedena v Tabulce 1 v sekci zaměřené na cíle práce a použité metody. Tyto preference byly určeny po konzultaci s odborníky zabývajícími se zkoumanou problematikou. Tím byla vytvořena Saatyho matice, která slouží k následnému stanovení vah kritérií.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 7^{-1} & 7^{-1} & 9^{-1} & 7^{-1} \\ 7 & 1 & 1 & 3^{-1} & 1 \\ 7 & 1 & 1 & 9^{-1} & 5^{-1} \\ 9 & 3 & 9 & 1 & 3 \\ 7 & 1 & 5 & 3^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Po sestavení Saatyho matice byly váhy pro stanovení důležitosti jednotlivých aspektů rodinných faktorů byly stanoveny vypočítáním geometrického průměru pro hodnocení jednotlivých řádků této matice. Následně byl každý výsledek vyjádřený hodnotou, která byla použita k výpočtu vah jednotlivých aspektů rodinných faktorů. Tyto váhy byly normalizovány tak, aby součet vah kritérií byl roven jedné. Získané váhy kritérií jsou uvedeny v Tabulce 14.

Tabulka 14 Výsledky stanovených vah jednotlivých aspektů rodinných faktorů pro redukci kyberšikany mezi mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatek dozoru a kontroly rodičů	0,002
Negativní rodinné vztahy a prostředí	0,009
Modelování chování rodičů a sourozenců	0,005
Nedostatek komunikace a podpory rodičů	0,971
Nedostatek vzoru a vedení rodičů	0,013

Zdroj: Vlastní zpracování z informací Ishikawa diagramu

Dle výsledných výpočtů má největší váhu hodnotící kritérium nedostatek komunikace a podpory rodičů, nedostatek vzoru a vedení rodičů. Pak je důležitý aspekt, pokud se dítě či mladistvý nachází v negativních rodinných vztazích a prostředí, které přispívá k delikventnímu chování mladistvého.

V Tabulce 15 jsou stanovené kritéria a kritéria jednotlivých aspektů sociálních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými pachateli.

Tabulka 15 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice na redukci sociálních faktorů kyberšikany

Hodnotící kritéria	Kritéria sociálních faktorů
k ₁	Šíření nenávisti online
k ₂	Šíření agrese v médiích
k ₃	Rozšíření falešných zpráv a dezinformace online
k ₄	Nedostatečné povědomí o rizicích kyberútoku
k ₅	Tlak vrstevníků

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po identifikaci sociálních faktorů a jejich jednotlivých aspektů ovlivňujících kyberšikany mezi mladistvými bylo provedeno sestavení Saatyho matice. Preference vyjádřené pomocí AHP škály jsou uvedené v Tabulce 1 v sekci zaměřené na cíl práce a použité metody, které byly určeny po konzultaci s odborníky zabývajícími se zkoumanou problematikou. Tato matice slouží k následnému stanovení vah jednotlivých aspektů sociálních faktorů.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 7 & 5 & 1 \\ 1 & 1 & 3 & 5 & 1 \\ 7^{-1} & 3^{-1} & 1 & 3 & 5^{-1} \\ 5^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} & 1 & 7^{-1} \\ 1 & 1 & 5 & 7 & 1 \end{pmatrix}$$

Po vytvoření Saatyho matice byly váhy pro určení důležitosti jednotlivých aspektů sociálních faktorů stanoveny pomocí geometrického průměru, který sloužil k hodnocení jednotlivých řádků v této matici. Poté byla každá hodnota převedena na hodnotu, která byla použita k výpočtu vah jednotlivých aspektů sociálních faktorů. Tyto váhy byly následně normalizovány tak, aby součet vah kritérií byl roven jedné. Výsledné váhy kritérií jsou zobrazeny v Tabulce 16.

Tabulka 16 Výsledné váhy jednotlivých aspektů sociálních faktorů pro redukci kyberšikany mezi mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Šíření nenávisti online	0,310
Šíření agrese v médiích	0,262
Rozšíření falešných zpráv a dezinformace online	0,075
Nedostatečné povědomí o rizicích kyberšikany	0,044
Tlak vrstevníků	0,310

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Podle provedených výpočtů má nejvyšší důležitost kritérium šíření nenávisti online společně s tlakem od vrstevníků, poté lze vyčíst, že následuje důležitost kritéria šíření agrese v médiích. Pak rozšíření falešných zpráv a dezinformace online a důležitou, avšak méně podstatnou oproti ve srovnání s ostatními aspekty sociálních faktorů se jedná o nedostatečném povědomí o rizicích kyberšikany.

V Tabulce 17 jsou stanovené kritéria a kritéria jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendy v IT pro redukci kyberšikany mladistvými pachatelí.

Tabulka 17 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT pro redukci kyberšikany mladistvými

Hodnotící kritéria	Kritéria technologických faktorů a trendů v IT pro redukci kyberšikany
k ₁	Nedostatečná ochrana osobních údajů
k ₂	Zastaralé bezpečnostní systémy na sociálních sítích
k ₃	Rychlý technologický vývoj a nové formy kyberútoků
k ₄	Zneužití nových technologií pro kyberšikanu
k ₅	Nárůst využívání mobilních zařízení a sociálních sítích mladistvými
k ₆	Nedostatečná adaptace bezpečnostních opatření na nejnovější technologické trendy

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po rozpoznání technologických faktorů a jeho jednotlivých aspektů, které ovlivňují kyberšikanu mezi mladistvými, byla sestavena Saatyho matice. Preference, které byly vyjádřené prostřednictvím AHP škály, jsou zaznamenány v Tabulce 1 v části zaměřené na cíle práce a použité metody. Tyto preference byly sestaveny po konzultaci s odborníky na zkoumanou problematiku. Tato matice poslouží k následnému určení vah jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 5^{-1} & 7^{-1} & 3^{-1} & 3^{-1} \\ 3^{-1} & 1 & 7^{-1} & 5^{-1} & 7^{-1} & 3^{-1} \\ 5 & 7 & 1 & 3^{-1} & 3^{-1} & 3 \\ 7 & 5 & 3 & 1 & 5 & 3 \\ 3 & 7 & 3 & 5^{-1} & 1 & 7 \\ 3 & 3 & 3^{-1} & 3^{-1} & 7^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Po sestavení Saatyho matice byly stanoveny váhy pro určení důležitosti jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT prostřednictvím geometrického průměru, který slouží k ohodnocení jednotlivých řádků v této matici. Každá hodnota byla poté převedena na hodnotu, která byla použita k výpočtu vah jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT. Tyto váhy byly poté normalizovány tak, aby součtem vah kritérií odpovídali hodnotě jedna. Výsledné váhy kritérií jsou zaznamenány v Tabulce 18.

Tabulka 18 Výsledné váhy jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT pro redukci kyberšikany mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatečná ochrana osobních údajů online	0,001
Zastaralé bezpečnostní systémy na sociálních sítích	0,001
Rychlý technologický vývoj a nové formy kyberútoků	0,004
Zneužití nových technologií pro kyberšikanu	0,893
Nárůst využívání mobilních zařízení a sociálních sítích mladistvými	0,101
Nedostatečná adaptace bezpečnostních opatření na nejnovější technologické trendy	0,0002

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Na základě provedených výpočtů se ukázalo, že největší důležitostí těchto jednotlivých aspektů technologických faktorů je zneužití nových technologiím nárůst využívání mobilních zařízení a sociálních sítí mladistvými, pak rychlý technologický vývoj a nové formy kyberútoků, následuje na stejné pozici nedostatečná ochrana osobních údajů online a zastaralé bezpečnostní systémy na sociálních sítích, poslední vyšel aspekt nedostatečná adaptace bezpečnostních opatření na nejnovější technologické trendy.

V Tabulce 19 jsou sepsány hodnotící kritéria jednotlivých aspektů školních faktorů pro sestavení Saatyho matice.

Tabulka 19 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice jednotlivých aspektů školních faktorů kyberšikany mladistvými

Hodnotící kritéria	Kritéria školních faktorů
k ₁	Neprátelské školní prostředí
k ₂	Nedostatečné vzdělávání o kyberšikaně
k ₃	Nedostatečné zásahy ze strany školy
k ₄	Nedostatečné monitorování online aktivit ve škole
k ₅	Nedostatečná spolupráce mezi školou, rodiči a komunitou
k ₆	Absence prevence, intervence a omezený přístup k poradenství kyberšikany ve škole

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po identifikaci školních faktorů a jejich jednotlivých aspektů ovlivňujících kyberšikanu mezi mladistvými byla vytvořena Saatyho matice. Preference, které byly získány prostřednictvím

AHP škály, jsou v Tabulce 1 v sekci zaměřené na cíle práce a použité metody. Tyto preference byly stanoveny po konzultaci s odborníky na zkoumanou problematiku. Tato matice bude sloužit k následnému určení vah jednotlivých aspektů školních faktorů.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 5 & 7^{-1} & 5^{-1} & 9^{-1} & 7^{-1} \\ 5^{-1} & 1 & 3 & 3 & 7^{-1} & 1 \\ 7 & 3^{-1} & 1 & 5 & 3^{-1} & 3^{-1} \\ 5 & 3^{-1} & 5^{-1} & 1 & 7^{-1} & 5^{-1} \\ 9 & 7 & 3 & 7 & 1 & 3 \\ 7 & 1 & 3 & 5 & 3^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Po vytvoření Saatyho matice byly stanoveny váhy pro určení významu jednotlivých aspektů školních faktorů prostřednictvím geometrického průměru, který sloužil k hodnocení jednotlivých řádků v matici. Každá hodnota byla poté transformována na číselnou hodnotu, která byla využita k výpočtu vah jednotlivých aspektů školních faktorů. Tyto váhy byly dále upraveny tak, aby součet vah jednotlivých kritérií odpovídal hodnotě jedna. Výsledné váhy kritérií jsou zaznamenány v Tabulce 20.

Tabulka 20 Výsledné váhy jednotlivých aspektů školních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nepřátelské školní prostředí	0,051
Nedostatečné vzdělávání o kyberšikaně	0,190
Nedostatečné zásahy ze strany školy	0,229
Nedostatečné monitorování online aktivit ve škole	0,064
Nedostatečná spolupráce mezi školou, rodiči a komunitou	0,278
Absence prevence, intervence a omezený přístup k poradenství kyberšikany ve škole	0,188

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po provedených výpočtech se ukázalo, že největší důležitostí těchto školních faktorů je nedostatečná spolupráce mezi školou, rodiči a komunitou. Dále nedostatečné zásahy ze strany školy, nedostatečné vzdělávání a kyberšikaně či kyberútokech, následuje absence

prevence, intervence a omezený přístup k poradenství kyberšikany ve škole, pak nedostatečné monitorování online aktivit ve škole a pak je nepřátelské školní prostředí. V Tabulce 21 jsou vypsány hodnotící kritéria jednotlivých aspektů vzdělávacích faktorů pro sestavení Saatyho matice.

Tabulka 21 Hodnotící kritéria pro jednotlivé aspekty vzdělávacích faktorů na redukcí kyberšikany mladistvých

Hodnotící kritéria	Kritéria vzdělávacích faktorů
k ₁	Nedostatečné povědomí o důsledcích a rizicích kyberšikany
k ₂	Nedostatečné porozumění internetovým zákonům a etice
k ₃	Nedostatečné digitální dovednosti a vzdělávání v oblasti online bezpečnosti
k ₄	Nedostatečná digitální gramotnost a kritické myšlení
k ₅	Nedostatečná podpora vzdělávání o kyberšikaně ve školním prostředí

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po identifikaci vzdělávacích faktorů a jejich jednotlivých aspektů, které ovlivňují kyberšikanu mezi mladistvými, byla vytvořena Saatyho maticí. Preference, získané pomocí AHP stupnice, jsou shrnuty v Tabulce 1 v sekci věnované cílům a použitým metodám. Tyto preference byly stanoveny po konzultaci se specialisty zabývajícími se touto problematikou. Tato matice bude sloužit k dalšímu stanovení vah jednotlivých aspektů vzdělávacích faktorů.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 5 & 3 & 3^{-1} & 3^{-1} \\ 5^{-1} & 1 & 5^{-1} & 7^{-1} & 5^{-1} \\ 3^{-1} & 5 & 1 & 3^{-1} & 5 \\ 3 & 7 & 3 & 1 & 3 \\ 3 & 5 & 5 & 3^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Po vytvoření Saatyho matice byly určeny váhy pro posouzení významu jednotlivých aspektů vzdělávacích faktorů za použití geometrického průměru, který sloužil k ohodnocení

jednotlivých řádků v této matici. Každá hodnota byla následně převedena na numerickou hodnotu, která byla použita k výpočtu vah jednotlivých vzdělávacích faktorů. Tyto váhy byly dále upraveny tak, aby součet vah jednotlivých kritérií odpovídal hodnotě jedna. Výsledné váhy kritérií jsou zaznamenány v Tabulce 22.

Tabulka 22 Výsledné váhy jednotlivých aspektů vzdělávacích faktorů pro redukci kyberšikany

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatečné povědomí o důsledcích a rizicích kyberšikany	0,164
Nedostatečné porozumění internetovým zákonům a etice	0,038
Nedostatečné digitální dovednosti a vzdělávání v oblasti online bezpečnosti	0,095
Nedostatečná digitální gramotnost a kritické myšlení	0,422
Nedostatečná podpora vzdělávání o kyberšikaně ve školním prostředí	0,281

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po provedených výpočtech se ukázalo, že největší důraz v těchto různých aspektech vzdělávacích faktorů je nedostatečná digitální gramotnost a kritické myšlení, nedostatečná podpora vzdělávání o kyberšikaně ve školním prostředí, nedostatečné povědomí o důsledcích a rizicích kyberšikany. Následuje pak nedostatečné digitální dovednosti a vzdělávání v oblasti online bezpečnosti a jako poslední faktor, který je též důležitý, nicméně oproti porovnání s jinými aspekty vzdělávacích faktorů je na tento aspekt kladen menší důraz a tím je nedostatečné porozumění internetovým zákonům a online etice.

V Tabulce 23 jsou zaznamenány aspekty psychologických faktorů pro sestavení Saatyho matice.

Tabulka 23 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů psychologických faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými

Hodnotící kritéria	Kritéria psychologických faktorů
k ₁	Nedostatek empatie a porozumění důsledkům
k ₂	Nízká sebekontrola a impulzivita
k ₃	Nízké sebevědomí a nedostatek sebeúcty
k ₄	Psychologické problémy

Hodnotící kritéria	Kritéria psychologických faktorů
k ₅	Nedostatečné dovednosti řešení konfliktu

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po identifikaci psychologických faktorů a jejich různých hledisek, které ovlivňují kyberšikanu mezi mladistvými, byla sestavena Saatyho matice. Preference získané pomocí AHP škály, jsou přehledně zaznamenány v Tabulce 1 v kapitole věnované cílům a metodám použitý pro tuto práci. Tyto preference byly určeny po konzultaci se specializovanými odborníky na danou problematiku. Tato matice bude sloužit k dalšímu určení vah jednotlivých hledisek psychologických faktorů.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 7^{-1} & 5^{-1} & 5^{-1} & 3^{-1} \\ 7 & 1 & 5 & 3 & 5 \\ 5 & 5^{-1} & 1 & 5^{-1} & 3 \\ 5 & 3^{-1} & 5 & 1 & 7 \\ 3 & 5^{-1} & 3^{-1} & 7^{-1} & 1 \end{pmatrix}$$

Po vytvoření Saatyho matice byly stanoveny váhy pro hodnocení významnosti jednotlivých hledisek psychologických faktorů pomocí geometrického průměru, který sloužil k vyhodnocení jednotlivých řádků v této matici. Každá hodnota byla poté převedena na číselnou hodnotu, která byla použita k výpočtu vah jednotlivých hledisek psychologických faktorů. Tyto váhy byly následně upraveny tak, aby součet vah jednotlivých kritérií odpovídal hodnotě jedna. Výsledné váhy kritérií jsou zobrazeny v Tabulce 24.

Tabulka 24 Výsledné váhy jednotlivých hledisek psychologických faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatek empatie a porozumění důsledkům	0,008
Nízká sebekontrola a impulzivita	0,936
Nízké sebevědomí a nedostatek sebeúcty	0,032
Psychologické problémy	0,018

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatečné dovednosti řešení konfliktu	0,007

Zdroj: Vlastní zpracování

Po provedení analýzy se ukázalo, že největší důraz v těchto různých oblastech psychologických faktorů ovlivňující mládežnickou delikvenci ke kyberšikaně je kladen na nízkou sebekontrolu a impulzivitu, nízké sebevědomí a nedostatek sebeúcty. Dále psychologické problémy a na podobné váze je nedostatek empatie a porozumění důsledkům a nedostatečné dovednosti řešení konfliktu.

V Tabulce 25 jsou zaznamenány jednotlivá hlediska právních a legislativních faktorů pro stanovení Saatyho matice.

Tabulka 25 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými

Hodnotící kritéria	Kritéria právních a legislativních faktorů
k ₁	Nedostatečná legislativa a právní ochrana
k ₂	Nízká informovanost o právech a zákonech
k ₃	Omezené pravomoci a kapacity OČTŘ
k ₄	Komplexnost a nejasnost právních předpisů
k ₅	Nedostatečné sankce a následky pro mladistvé pachatele kyberšikany
k ₆	Omezená spolupráce mezi právními institucemi
k ₇	Těžko prokazatelná kyberšikana v případě anonymních účtů
k ₈	Pozdní reakce zákonů na nejnovější vývoj moderních technologií

Zdroj: Vlastní zpracování z informací z Ishikawa diagramu

Po analýze faktorů jednotlivých hledisek právních a legislativních faktorů, které mají vliv na kyberšikanu u mladistvých, byla vytvořena matice podle Saatyho. Preference, získané pomocí AHP škály, jsou shrnuty v Tabulce 1 v kapitole věnované cílům a použitým metodám k této práci. Tyto preference byly stanoveny na podkladě konzultací s odborníky specializujícími se na tuto problematiku. Tato matice bude použita k dalšímu určení vah jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů.

$$S = \begin{pmatrix} 1 & 5 & 1 & 3 & 5 & 1 & 5^{-1} & 3^{-1} \\ 5^{-1} & 1 & 3^{-1} & 3 & 5 & 3 & 7^{-1} & 5^{-1} \\ 1 & 3 & 1 & 3 & 1 & 5^{-1} & 5^{-1} & 7^{-1} \\ 3^{-1} & 3 & 3^{-1} & 1 & 5 & 5^{-1} & 3^{-1} & 3 \\ 5^{-1} & 5^1 & 1 & 5^{-1} & 1 & 5^{-1} & 7^{-1} & 5^{-1} \\ 1 & 3^{-1} & 5 & 5 & 5 & 1 & 1 & 3 \\ 5 & 7 & 5 & 3 & 7 & 1 & 1 & 3^{-1} \\ 3 & 5 & 7 & 3^{-1} & 5 & 3^{-1} & 3 & 1 \end{pmatrix}$$

Po sestavení Saatyho matice byly určeny relativní váhy pro posouzení důležitosti a významnosti jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů pomocí geometrického průměru, který sloužil k hodnocení jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů. Tyto váhy byly dále upraveny tak, aby součet vah jednotlivých kritérií odpovídal hodnotě jedna. Výsledné váhy kritérií jsou zobrazeny v Tabulce 26.

Tabulka 26 Výsledné stanovené váhy jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými

Názvy kritérií	Váhy kritérií
Nedostatečná legislativa a právní ochrana	0,069
Nízká informovanost o právech a zákonech	0,023
Omezené pravomoci a kapacity OČTŘ	0,048
Komplexnost a nejasnost právních předpisů	0,056
Nedostatečné sankce a následky pro mladistvé pachatele kyberšikany	0,00001
Omezená spolupráce mezi právními institucemi	0,144
Těžko prokazatelná kyberšikana v případě anonymních účtů	0,157
Pozdní reakce zákonů na nejnovější vývoj moderních technologií	0,503

Zdroj: Vlastní zpracování

Po provedení analýzy se ukázalo, že klíčový důraz v těchto různých oblastech právních na pozdní reakci zákonů na nejnovější vývoj moderních technologií a těžko prokazatelná kyberšikana v případě anonymních účtů. Pak je dále důležité hledisko, že právní instituce mají omezenou spolupráci. Následuje nedostatečná legislativa a právní ochrana vůči oběťm kyberšikany a komplexnost a nejasnost právních předpisů, i když je ČR právní stát,

tak je přemrštěná právními předpisy a pro osoby jako jsou děti i mladiství mohou mít velký problém se v nich vyznat. Navazuje na to hledisko omezené pravomoci a kapacity OČTŘ, neboť OČTŘ jsou pouze omezeny na to, co je dáno zákony, i kdyby chtěli nějak více zasáhnout, tak mohou jenom dle stanovených kompetencí a pravomoci OČTŘ. Pak je nízká informovanost o právech a zákonech a jako poslední dle vyhodnocení je aspekt nedostatečné sankce a následky pro mladistvé pachatele kyberšikany.

7 PRŮZKUM AKTUÁLNÍHO TRENDU DELIKVENCE V HRANICÍCH

K prověření současného stavu a dostupných preventivních opatření v oblasti kybernetické kriminality, konkrétně zaměřený na průzkum kyberšikany týkající se trendů v mládežnické delikvenci v oblasti ORP Hranice byl proveden vlastní průzkum prostřednictvím kvantitativní analýzy dotazníkové metody. Dotazníkové šetření je zaměřeno na aktuální vývojové problémy v oblasti kybernetické kriminality mezi dětmi a mladistvými, s cílem zjistit současný stav v ORP Hranice.

7.1 Metoda průzkumu a analýzy výzkumných dat

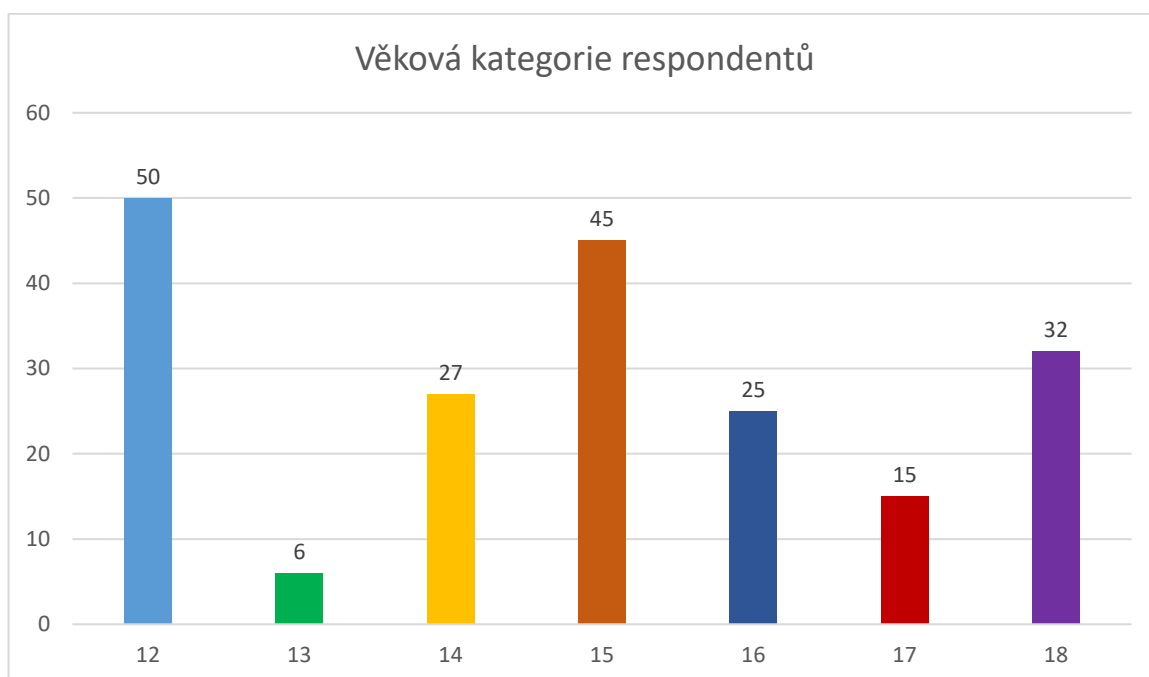
Průzkum v rámci problematiky internetové kriminality, zejména kyberšikany mezi mladými, se zaměřil na skupinu jedinců ve věku 12-18 let a byl proveden pomocí kvantitativní metody. Dotazník proběhl anonymně a zveřejněn byl prostřednictvím Survio v období od 1.3.2024 – do 1.4.2024. Otázky byly položeny formou uzavřených otázek, kde respondenti měli na výběr z jedné či více odpovědí, několik otázek bylo otevřeného typu. Dotazníkové šetření vyplnilo celkem 150 respondentů, zúčastnili se žáci základních škol (dále jen „ZŠ“) 6. až 9. třídy a studenti středních škol (dále jen „SŠ“) napříč od 1. až po 4. ročník v Hranicích. Hlavním účelem šetření bylo zjistit, zda tito mladí lidé zažili kyberšikanu prostřednictvím sociálních médií a jaké jsou jejich zkušenosti v této oblasti. Kromě toho byly stanoveny další specifické cíle:

- zjistit, zda mají povědomí o kyberšikaně i všech jejích formách a možných následcích spojených s internetovou kriminalitou,
- zjistit, kolik dětí či mladistvých bylo obětí či svědkem útoku kyberšikany na území města Hranic a zjistit, jak tuto situaci řešili,
- zjistit, jaké postupy by mladiství zvolili k řešení situace kyberšikany, pokud by se s ní setkali,
- určit, kolik času tráví děti a mladiství na sociálních sítích a jakým obsahem se na sociálních sítích nejvíce baví,
- určit, jak často se na sociálních sítích setkávají s obsahem zahrnujícím kyberšikanu nebo jakoukoliv jinou formu násilí na internetu.

Po sběru dat kyberšikany mezi dětmi a mladistvými byla vytvořena sumarizace zjištěných informací od respondentů. Tyto informace jsou poté analyzovány a výsledky byly okomentovány. Zde je shrnutí zjištěných výsledků:

Do dotazníkového šetření se zapojili převážně dívky v počtu 90, chlapců se zúčastnilo 60.

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na respondenty ve věku od 12 do 18 let. Rozložení věku respondentů je znázorněno na Grafu 12. Nejvíce vyplněných dotazníků přišlo od žáků 6. tříd ze ZŠ Šromotovo Hranice, ZŠ 1. Máje a studentů Střední odborné školy v Hranicích v těchto školách studují mí rodinní příslušníci.

Graf 12 Věková kategorie respondentů

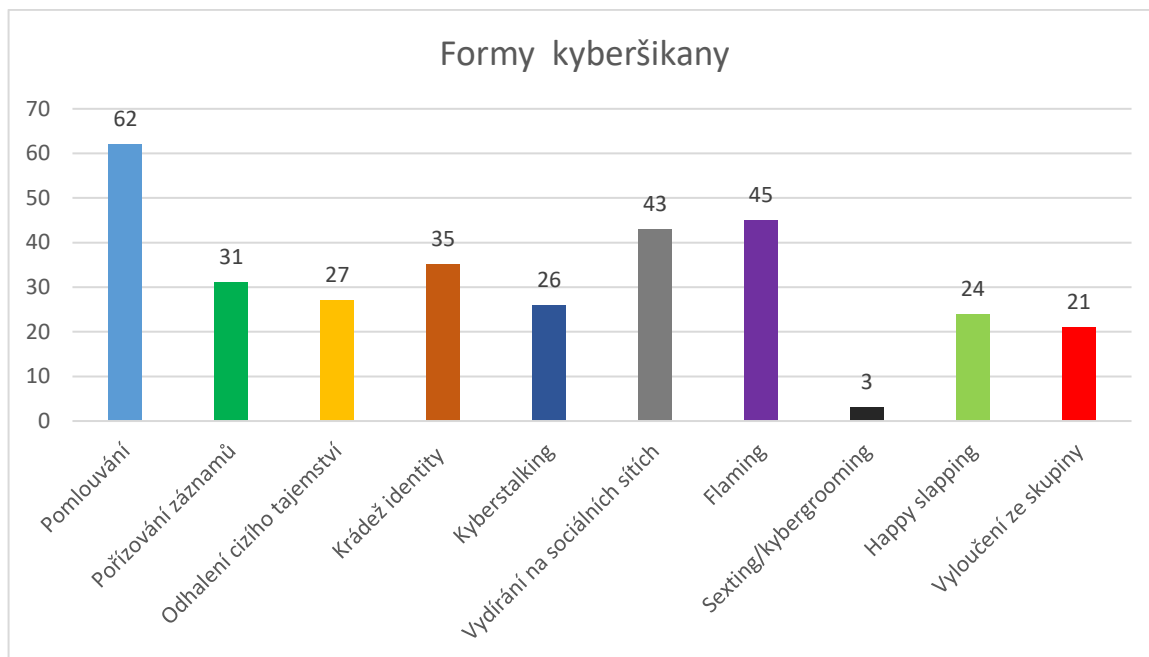
Poznámka: Vlastní zpracování

V rámci dotazníkového průzkumu bylo cíleno, zda respondenti rozumí pojmu kyberšikana a jestli znají její různé formy. Výsledky byly jasné, všichni účastníci potvrdili, že mají povědomí o této problematice. Co se týče znalosti forem kyberšikany, mezi nejčastěji uváděnými byly vyhrožování online, šikana na internetu, zastrašování prostřednictvím sociálních sítí, vydírání a šíření násilných videí online. Tyto odpovědi naznačují, že povědomí o kyberšikaně je významné, avšak stále je zapotřebí diskutovat o možnostech prevence a řešení této problematiky.

Průzkum se zaměřil i na to, zda respondenti rozumí důsledkům kyberšikany a jaké negativní dopady může mít tato forma zneužívání na internetu, zejména na mladé lidi. Z celkového počtu 130 respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku, uvedli, že jsou si vědomi možných následků, zatímco ve 20 případech si vědomi možných následků nebyli. Ti, kteří projeví povědomí o následcích, měli možnost sdělit, jaké problémy by mohly nastat. Nejčastěji se zmiňovaly takové důsledky jako je spáchání sebevraždy či myšlenky na sebevraždu, dále psychickou újmou formou depresí, úzkostí, panických záchvatů, sebepoškozování, špatné či zhoršení studijních výsledků. Tento průzkum poukazuje na vážnost problému kyberšikany a potřebu edukace a prevence. Znepokojivá je zejména frekvence uvedených negativních dopadů, což zdůrazňuje naléhavost přijímání opatření k ochraně mladých lidí online.

Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že 71 respondentů potvrdilo, že byli buď přímými svědky nebo oběťmi kyberšikany, zatímco 79 respondentů uvedlo, že se s ní nepotkali v žádné formě. Tento výsledek naznačuje, že kyberšikana je reálným problémem, který ovlivňuje značný počet lidí. Je důležité věnovat pozornost těmto zjištěním a aktivně pracovat na prevenci a ochraně proti této formě zneužívání internetu.

Dotazníkové šetření se soustředilo na identifikaci forem kyberšikany, se kterými se respondenti setkali. Graf 13 zobrazuje odpovědi respondentů vztahující se k jednotlivým formám kyberšikany. Nejčastěji uváděnou formou bylo pomlouvání, na které odpovědělo 62 respondentů, následně pořizování záznamů za účelem poškození oběti, na což odpovědělo 31 respondentů. Happy slapping zaznamenalo 24 respondentů, krádež identity a následné vystupování útočníka pod identitou oběti, včetně krádeže hesel, bylo zaznamenáno 35 respondenty. Další formy zahrnují flaming ve 45 případech, odhalení cizího tajemství ve 27 případech, vydírání pomocí informačních a komunikačních technologií ve 43 případech, kyberstalking ve 26 případech, sexting a kybergrooming ve 3 případech a vyloučení ze skupiny ve 21 případech. Tyto údaje jasně ukazují na různorodost forem kyberšikany a zdůrazňují potřebu osvěty a prevence v této oblasti. Je důležité, aby bylo bráno v úvahu vědomí široké škály možných projevů kyberšikany a pracovalo se na posílení ochrany a bezpečnosti online prostředí.

Graf 13 Formy kyberšikany, se kterými se respondenti setkali

Zdroj: Vlastní zpracování

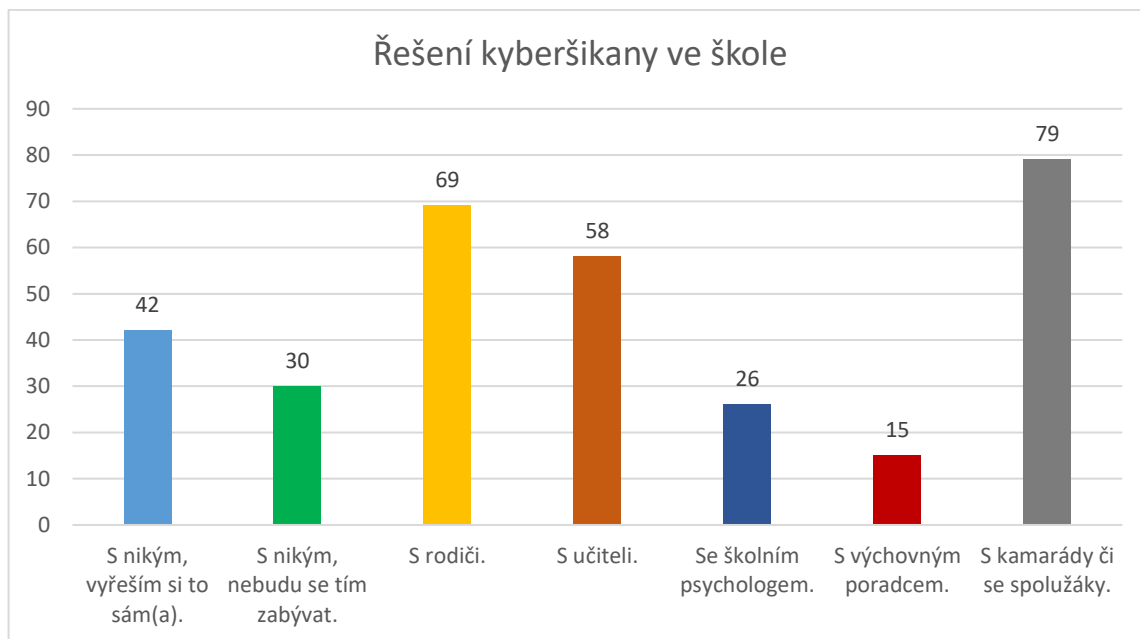
Dotazníkové šetření se také zaměřilo na to, zda respondenti pozorují ve svém okolí mezi kamarády nebo spolužáky nějaké známky kyberšikany. 58 respondentů odpovědělo na tuto otázku kladně, zatímco 92 respondentů odpovědělo záporně. Tento výsledek naznačuje, že povědomí o kyberšikaně mezi respondenty není univerzální, avšak určitý počet lidí vnímá přítomnost tohoto jevu ve svém okolí. Je důležité podporovat informovanost a prevenci kyberšikany, aby bylo možné účinněji chránit mladé lidi před touto formou obtěžování.

Následně bylo provedeno šetření s cílem zjistit, zda si děti a mladiství uvědomují spojitost mezi klasickou formou šikany a kyberšikanou. Na otázku, zda si respondenti myslí, že tyto dvě formy obtěžování jsou provázané, odpovědělo ano 77 respondentů, zatímco 28 respondentů odpovědělo ne. Dalších 45 respondentů uvedlo, že neví nebo nemají o této provázanosti ani tušení. Tento výsledek naznačuje, že část respondentů vnímá spojitost mezi klasickou šikanou a kyberšikanou, což může být důležité pro pochopení celkové dynamiky obtěžování a zlepšení prevence v této oblasti. Je klíčové pokračovat v osvětě a informovanosti, aby se děti a mladiství stali vědomi rizik spojených s těmito formami obtěžování a mohli se jim účinněji bránit.

Dotazník dále zkoumal názory respondentů na to, zda se považují děti a mladiství za více náchylní ke kyberšikaně než dospělí a proč. Na otázku, zda si myslí, že jsou děti a mladiství více náchylní ke kyberšikaně, odpovědělo ano 97 respondentů, zatímco 53 respondentů

odpovědělo ne. Na dotaz, proč si myslí, že tomu tak je, převažovaly odpovědi, které naznačovaly, že jsou snadněji ovlivnitelní a tráví na internetu a sociálních sítích více času než dospělí, či že nemají dostatek zkušeností. Tento výsledek poukazuje na vnímání respondentů ohledně zranitelnosti dětí a mladistvých vůči kyberšikaně. Je potřeba brát tyto informace v úvahu při vytváření opatření na ochranu mladých lidí před kyberšikanou a při posilování jejich digitální gramotnosti, schopnosti rozpoznávat a řešit rizika v kybernetickém prostředí.

Další otázka se týkala místa, kde by se oběti či svědci kyberšikanou obrátili pro pomoc. Odpovědi jsou zobrazeny v Grafu 14. Nejčastější odpovědi naznačovaly, že by se oběti a svědci obrátili pro pomoc ke svým kamarádům nebo spolužákům, což bylo uvedeno v 79 případech. Velmi častou odpovědí bylo také pomoc od rodičů, kterou uvedlo 69 respondentů. Následně bylo 58 případů, kdy respondenti uvedli, že by se obrátili na učitele. Další častou odpovědí bylo, že by si situaci vyřešili sami, což uvedlo 42 respondentů, 30 respondentů uvedlo, že se se situací nebudou vůbec zabývat. Poté odpovědělo 26 respondentů, že by situaci řešili se školním psychologem, a 15 respondentů uvedlo, že by se obrátili na výchovného poradce. Tento výsledek ilustruje, že mladí lidé mají různé způsoby, jak se vyrovnávat s kyberšikanou, a že zvažují různé zdroje podpory a pomocných prostředků. Klíčovým je, aby dostupné zdroje vytvořili prostředí, ve kterém se mladí lidé budou cítit podporováni a chráněni při řešení problémů kyberšikanou.

Graf 14 Řešení kyberšikany ve škole

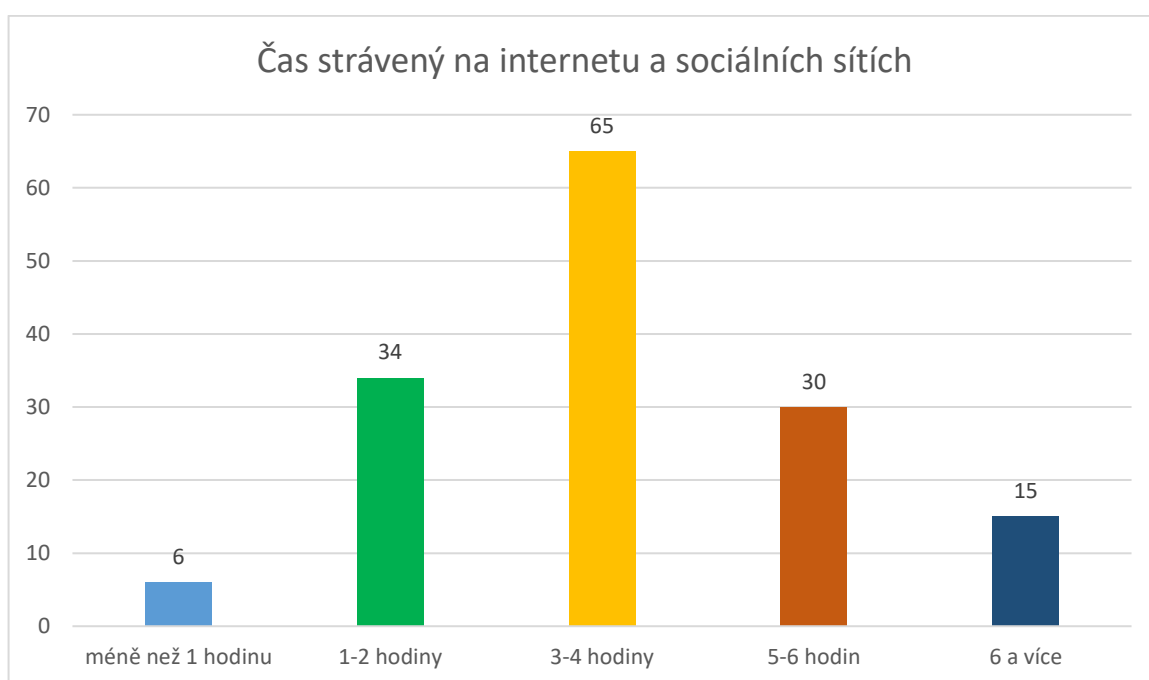
Zdroj: Vlastní zpracování

Dotazníkový průzkum se zaměřil na motivaci mladistvých pachatelů kyberšikany. Respondenti měli možnost vybrat motiv z možností: touha po pozornosti, dominance, pomsta či nuda. Mezi nejčastěji uváděné motivy patřila touha po pozornosti, kterou uvedlo 59 respondentů. Druhým nejčastějším motivem byla dominance, na kterou odpovědělo 28 respondentů. Následovala motivace pomstou, kterou uvedlo 43 respondentů, a na posledním místě byla odpověď nuda, na kterou reagovalo 20 respondentů. Tento výsledek poukazuje na různorodost motivací, které mohou vést k páčání kyberšikany. Je potřebné porozumět těmto motivacím, aby bylo možné lépe porozumět dynamice kyberšikany a vypracovat efektivnější strategie prevence a intervence.

Dotazníkové šetření zkoumalo, zda se v okolí respondentů vyskytlo nevhodné chování, zejména ve formě agresivity, manipulace apod., ze strany jejich kamarádů nebo spolužáků. 86 respondentů odpovědělo kladně, zatímco 64 respondentů odpovědělo, že se s takovým chováním nesešli. Tento výsledek naznačuje, že nevhodné chování ve vztazích mezi vrstevníky jsou poměrně běžné. Je klíčové, aby se s tímto jevem aktivně pracovalo a aby se posílila prevence a intervence proti agresivitě a manipulaci ve vztazích mezi mladými lidmi.

Do dotazníkového šetření bylo zahrnuto zjištění, kolik času tráví respondenti na internetu. Na výběr měli pět možností na odpověď. V Grafu 15 jsou zobrazeny odpovědi. Nejčastější

odpovědí bylo, že na internetu tráví 3-4 hodiny, což uvedlo 65 respondentů. Další častou odpovědí bylo, že tráví na internetu přibližně 1-2 hodiny, což uvedlo 34 respondentů. Nepatrný rozdíl byl v počtu respondentů, kteří tráví na sítích 5-6 hodin, to odpovědělo 30 respondentů. Dalších 15 respondentů uvedlo, že na sociálních sítích tráví 6 a více hodin. Nejméně respondentů a to 6 uvedlo, že na sítích tráví méně než 1 hodinu denně. Tento výsledek ukazuje, že většina respondentů tráví značný čas na internetu a sociálních sítích. Je důležité brát v úvahu tento faktor při analýze vztahu mezi časem stráveným online a riziky kyberšikany, a při vytváření strategií prevence a intervence.

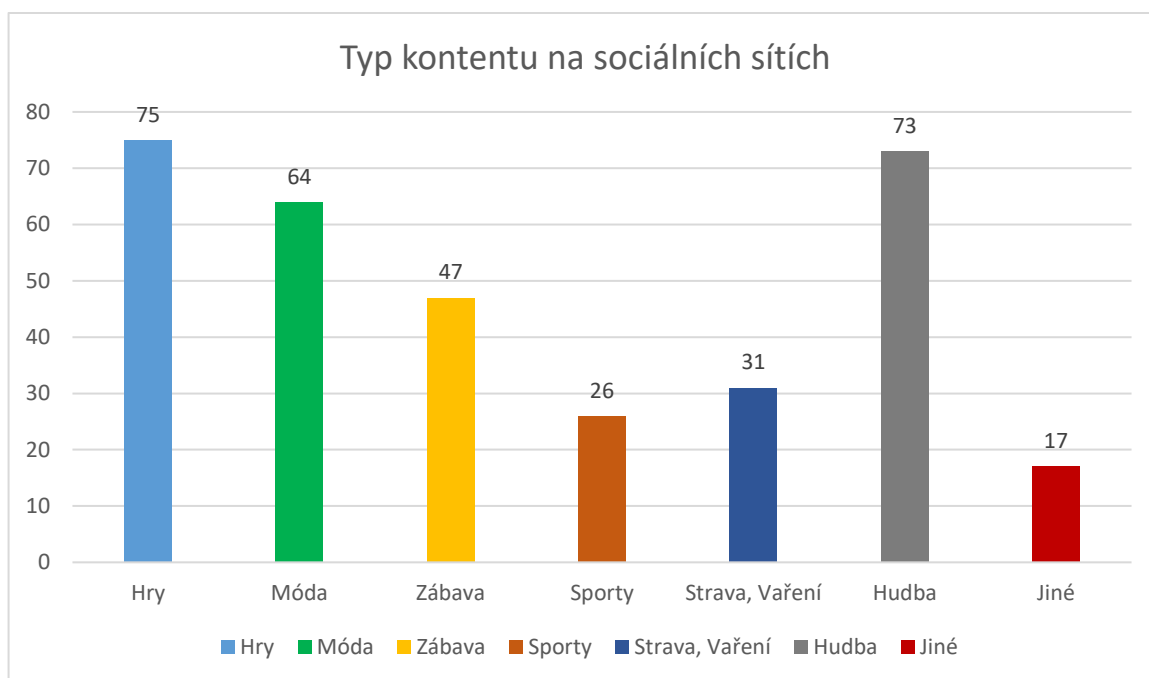

Graf 15 Čas strávený na internetu a sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Následná otázka v dotazníkovém průzkumu se týkala preferencí respondentů v oblasti sledování obsahu na internetu a sociálních sítích. V Grafu 18 jsou zaznamenány odpovědi. Nejčastěji uvedenou odpovědí bylo hraní her, které uvedlo 75 respondentů. Hudbu a jejich oblíbené interprety sleduje 73 respondentů. Dále 64 respondentů uvádí, že sledují obsah zabývající se módou a 47 respondentů se zabývá sledováním vtipných a zábavných obsahů online. Dalších 31 respondentů uvedlo zájem o obsah týkající se vaření a stravy, zatímco 29 respondentů sleduje sportovní obsah, konkrétně své oblíbené sportovce. Mezi další odpovědi patří sledování známých osobností, celebrit a zpráv, které uvedlo 17 respondentů.

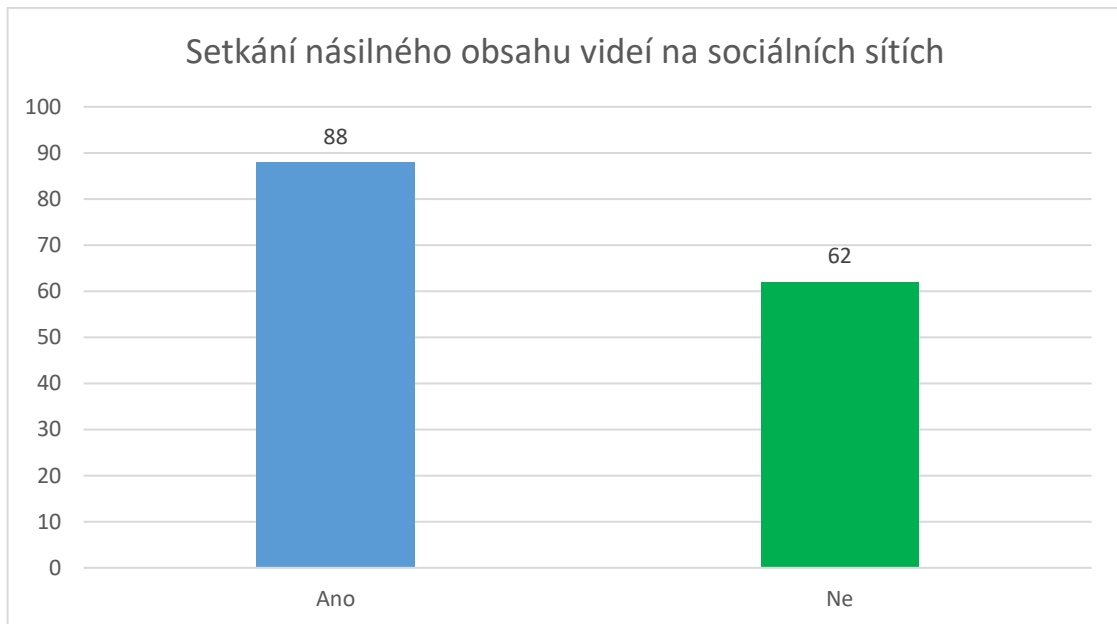
Tento výsledek odhaluje širokou škálu zájmů a preferencí respondentů v online prostředí. Pochopení tohoto rozmanitého chování je klíčové pro lepší porozumění jejich online aktivitám a také pro navrhování obsahu a aktivit, které mohou být relevantní a atraktivní pro danou cílovou skupinu.

Graf 16 Typ sledujícího obsahu respondentů na internetu a sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

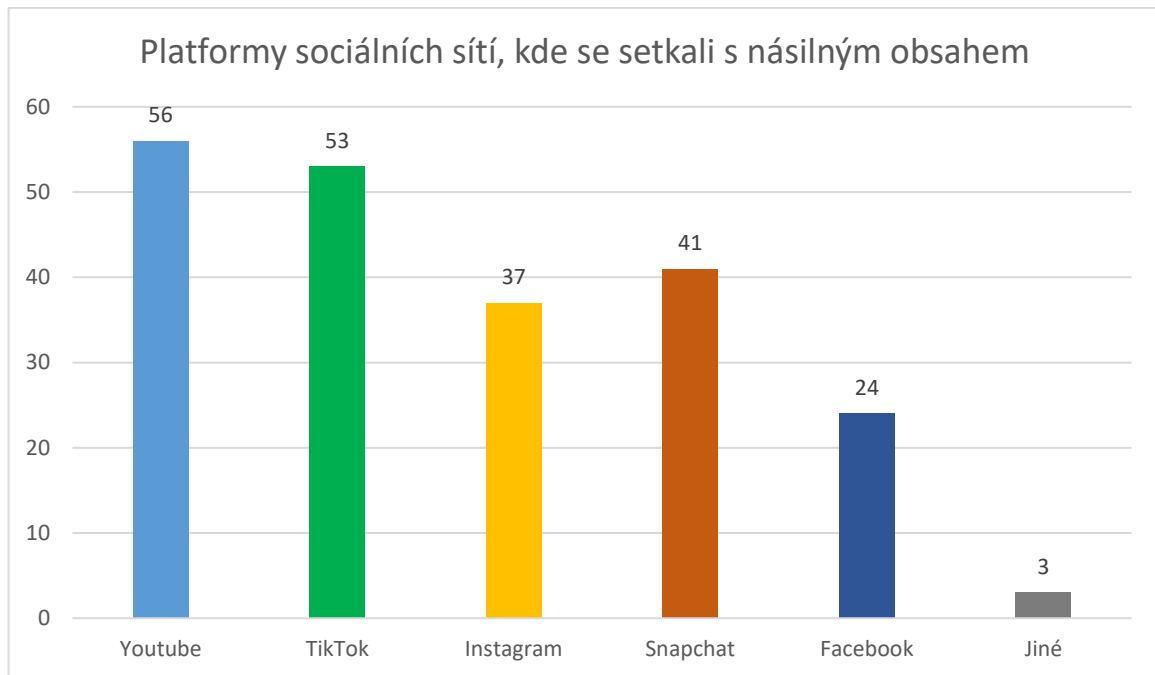
Další otázka v dotazníkovém šetření se zabývala tím, zda se respondenti při trávení času na internetu a sociálních sítích setkali s násilným obsahem ve videích. V Grafu 17 jsou zobrazeny odpovědi. Tato otázka byla zaměřena na to, zda se mladí lidé při svém online aktivitách setkali s násilným obsahem, což by mohlo být motivací pro mladistvé pachatele a mohlo by je to inspirovat k negativním činům. Dalších 88 respondentů odpovědělo, že se s násilným obsahem na internetu a sociálních sítích setkala, zatímco 62 respondentů uvedlo, že ne. Tento výsledek je důležitý, protože ukazuje na možnou expozici mladých lidí násilnému obsahu online, což může mít negativní dopad na jejich chování a myšlení. Prevence a intervence by měly být zaměřeny na minimalizaci této expozice a poskytnout podporu mladým lidem při zpracování této problematiky.

Graf 17 Setkání respondentů s násilným obsahem na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

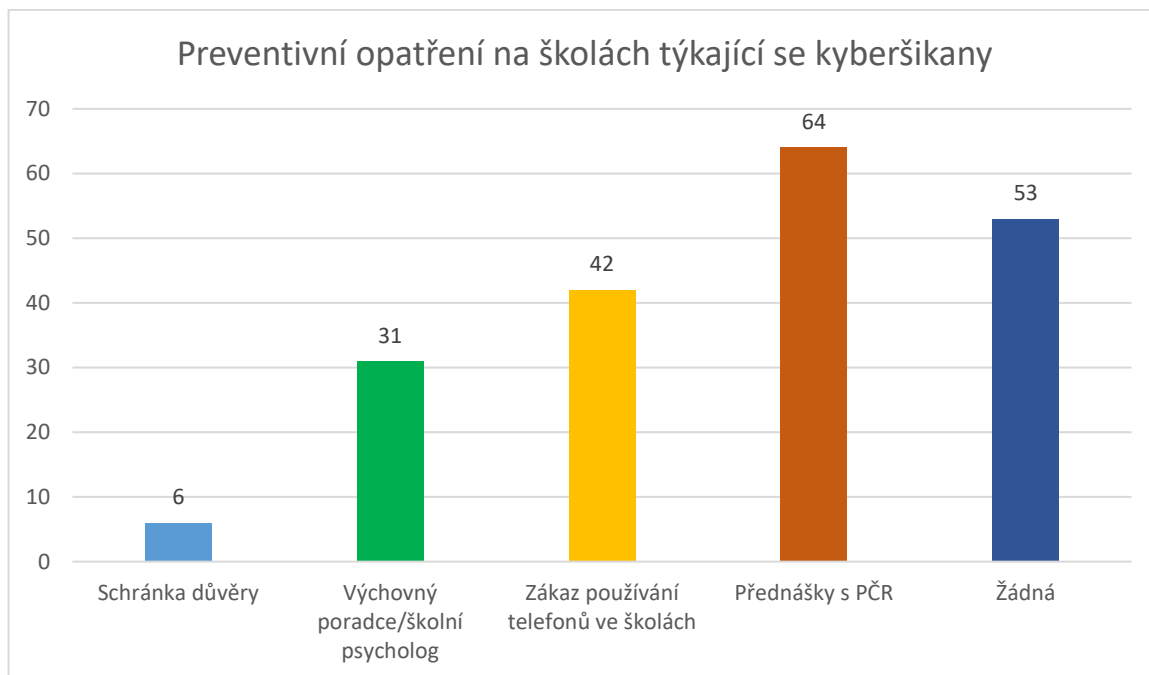
Následovala další otázka, na které sociální platformě se respondenti nejčastěji setkali s násilným obsahem. V Grafu 18 jsou zobrazeny nejčastější odpovědi respondentů. Respondenti měli možnost vybrat z několika možností. Nejčastěji uvedenou platformou byl Youtube, na který odpovědělo 56 respondentů. Druhou nejčastější odpovědí byla platforma TikTok, na kterou odpovědělo 53 respondentů. Poté následovala platforma Instagram, na kterou odpovědělo 37 respondentů. Dalších 41 respondentů uvedlo platformu Snapchat, 24 respondentů se setkala s násilným obsahem na Facebooku a 3 respondenti uváděli jinou platformu. Tento výsledek poskytuje cenné informace o tom, na kterých sociálních sítích je násilný obsah nejvíce přítomný, což může pomoci při tvorbě strategií pro boj proti šíření takového obsahu a ochranu mladých lidí před jeho negativními dopady.

Graf 18 Platformy sociálních sítí, kde se respondenti setkali s násilným obsahem videí

Zdroj: Vlastní zpracování

Závěrečná část šetření se zabývala zjištěním, jaké preventivní opatření jsou ve školách používány k prevenci kyberšikany. V Grafu 19 jsou zobrazeny nejčastější odpovědi respondentů. Mezi nejčastěji uváděná opatření patřila odpověď, že na školách jsou přednášky nebo besedy s Policií ČR o kyberšikaně, takto odpovědělo 64 respondentů. Dalších 53 respondentů uvedlo, že ve školách nejsou žádná preventivní opatření. Mezi další často uváděná opatření patřila omezení používání chytré elektroniky ve vyučování, což uvedlo 42 respondentů. Následně 31 respondentů uvedlo možnost svěřit se s problémy výchovnému poradci nebo školnímu psychologovi a 6 respondentů zmínilo možnost využití schránky důvěry. Tento výsledek ukazuje na různé přístupy škol k prevenci kyberšikany a poskytuje důležité informace pro zlepšení a posílení preventivních opatření. Je klíčové, aby byly ve školním prostředí implementovány účinné strategie prevence, které pomáhají ochránit studenty před negativními dopady kyberšikany.

Graf 19 Preventivní opatření na školách týkající se kyberšikany

Zdroj: Vlastní zpracování

Převážná většina respondentů zná pojem kyberšikana a je s tím srozuměna. Téměř polovina respondentů se osobně setkala nebo byli přímými svědky kyberšikany a druhá polovina uvedla, že se s kyberšikanou vůbec nesešla. Z dotazníku vyplývá, že nejčastějšími motivy ke kyberšikaně je touha po pozornosti. Z průzkumu dotazníkového šetření vyplynulo, že děti ve věku 12-15 let ještě netráví tolik času na internetu než studenti 16-18 let. Teorií by mohlo být, že rodiče dětí na základní škole více dohlíží na volný čas dětí a mají více zájmových kroužků než středoškoláci. Děti ve věku 12-15 více hrají počítačové hry a více poslouchají hudbu, kdežto studenti středních škol sledují více kontroverzní obsahy videí.

Větší polovina respondentů také uvedli, že se setkali s násilným obsahem videí. Z 80 % jsou to právě studenti středních škol. S násilným obsahem se třetina respondentů setkala na platformě Youtube, druhá třetina respondentů uvedla sociální platformu TikTok.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejčastějším preventivním opatřením ve školách v problematice kyberšikany jsou přednášky nebo besedy s Policií ČR, ale naopak jedna třetina respondentů uvedla, že nejsou žádná preventivní opatření proti kyberšikaně. Právě tato třetina respondentů jsou studenti ze středních škol, neboť besedy a přednášky jsou prováděny primárně na základních školách.

8 NÁVRH PREVENTIVNÍCH OPATŘENÍ NA REDUKCI KYBERŠIKANY MLADISTVÝMI

Ochrana dětí a dospívající před kyberšikanou vyžaduje společné úsilí jednotlivců, rodičů, škol a komunit, aby se vytvořilo prostředí bez kyberšikany. Pokud jde o jednotlivce, očekává se, že mladí lidé zlepší své schopnosti v oblasti digitálních dovedností, zejména při využívání platform sociálních médií a nástroj pro zasílání rychlých zpráv. Aby se snížil počet pachatelů kyberšikany, je nutné kultivovat schopnost emoční seberegulace prostřednictvím vhodného tréninku emočního zvládnání. Kromě toho od učitelů, poradců a rodičů vyžaduje, aby byli vyzbrojeni dostatečnými znalostmi emočního managementu. Tímto způsobem mohou být ostražiti vůči agresivním nebo rozzlobeným emocím vyjadřovaným mladými lidmi a pomoci jim zprostředkovat jakékoli negativní emoce a vyhnout se dalšímu antisociálnímu chování.

Pro rodiče jsou styly rodičovství zahrnující vysokou míru zapojení rodičů. Péče a podpory žádoucí pro snížení možnosti zapojení dětí do kyberšikany. Pokud se vyskytnou obtíže, může otevřená komunikace přispět k posílení pocitu bezpečí. V tomto smyslu by si rodiče měli být vědomi důležitosti svých dětí, aby byla zachována rovnováha mezi kontrolou a otevřeností, mohou dosáhnout dohody o používání počítačů a chytrých telefonů. Stejně tak je životně důležité vytvořit pozitivní komunikační kanál s dětmi.

Pro školy je třeba mít vyšší prioritu vytvořit bezpečné a pozitivní prostředí školy, poskytnout studentům příležitosti k učení a zajistit, aby se s každým studentem zacházelo stejně. Díky prostředí přátelskému k mladým lidem se studenti mohou více soustředit na své studijní výsledky a rozvíjet silný pocit sounáležitosti se školou. Kolektivistické kulturní hodnoty mohou zdůraznit vazby mezi vrstevníky a smyslu pro kolektivismus a snížit tak riziko kyberšikany, páčání a viktimizace. Kromě toho mohou školy spolupracovat s agenturami pro duševní zdraví a sousedními komunitami na rozvoji preventivních programů, jako jsou mimoškolní aktivity a školení. Konkrétně se očekává, že školní preventivní opatření proti kyberšikaně budou citlivá k charakteristikám mladých lidí různého věku a k průniku rasové a školní rozmanitosti. Školní politiky by měli být vytvořeny tak, aby jejich cílem bylo podporovat rozmanitost a ztělesňovat vzájemný respekt mezi studenty. Vzhledem k vysoké prevalenci kyberšikany a řadě závažných následků se doporučuje, aby prevence proti kyberšikaně začínala již od raného stádia vývoje dítěte, přibližně ve věku 10 let, ale nezapomenout ani na studenty středních škol. Školy mohou pořádat semináře s cílem posílit komunikaci mezi učiteli a studenty, aby lépe porozuměli potřebám studentů. Kromě

toho by školy měly povzbuzovat oběti kyberšikany, aby vyhledaly pomoc, a poskytovat studentům příležitosti k nahlášení chování kyberšikany, jako je vytváření anonymních online profilů apod.

Komplexní průzkum kyberšikany dětí a dospívajících poskytl pozitivní pochopené současné situace kyberšikany. Kyberšikana jako patologický společenský jev, který prudce vstoupá, zejména těch, které se týkají rizikových faktorů a ochranných faktorů kyberšikany. Výzkum účinné prevence je však nedostatečný a hodnocení politických nástrojů pro intervenci v oblasti kyberšikany je rodící se pro další výzkumnou oblast. Komplexní přehled uzavírá možné strategie prevence kyberšikany, včetně zvládnání osobních emocí, školení digitálních schopností, použitelnosti zásad a interpersonální dovednosti. Důležitá role v prevenci je role rodičovské kontroly v prevenci kyberšikany. Pokud jde o úlohu rodičovské kontroly, závisí na tom, zda děti věří, že jsou jejich rodiče schopni je adekvátně podpořit, spíše, než aby pouze zasahovali do jejich života, omezovali jejich chování na internetu a kontrolovali nebo odstraňovali jejich zařízení. Kyberšikana je obecně nejen na území města Hranice na vzestupu a účinnost intervencí k řešení tohoto problému stále vyžaduje další rozvoj a zkoumání. Kromě toho kyberšikana odráží také řadu dalších sociálních problémů, jako je soukromí a bezpečnost osob online, šíření agrese v médiích, šíření nenávisti online či skupinová trestná činnost páchající kyberšikanu.

Prevence kyberšikany na úrovni města Hranice je komplexní úkol, který vyžaduje koordinovaný přístup a spolupráci mezi městskými úřady, školami, rodinami a dalšími relevantními subjekty. Klíčovou součástí úspěšné strategie je vzdělávání a osvěta. Město Hranice, ale i jiná města by mělo investovat do vytvoření vzdělávacích programů zaměřených na studenty, rodiče a učitele. Tyto programy by měly poskytovat informace o kyberšikaně. Vysvětlovat její důsledky a pomáhat lidem rozpoznat a předcházet tomuto typu zneužívání online prostředí. Důležitou součástí strategie je také vytvoření bezpečného online prostředí. Město by mělo spolupracovat s poskytovateli internetových služeb a sociálních médií na implementaci bezpečnostních opatření a filtrů, které by mohly snížit riziko kyberšikany. Důraz by měl být kladen na podporu pozitivního online chování a respektu v online komunitách prostřednictvím vhodných kampaní a aktivit. Dalším klíčovým prvkem prevence je vytvoření bezpečných zón a útočišť pro oběti kyberšikany. Spolupráce s policií a právními orgány je také klíčová součástí strategie prevence. To zahrnuje poskytnutí policistům odpovídající nástroje a zdroje pro vyšetřování kyberšikany. Monitorování a vyhodnocování účinnosti preventivních opatření je rovněž významné. Nakonec je nezbytné podporovat duševní zdraví obyvatelstva, a to zejména

v poskytování psychologické podpory a poradenství pro oběti kyberšikany, stejně jako pro ty, které se dopouštějí kyberšikany. Důležité je také vytvářet programy, které by posilovali sebevědomí a odolnosti proti kyberšikaně. V kombinaci těchto strategií by se mohlo vytvořit bezpečnější online prostředí a snížit výskyt kyberšikany. Jedná se o dlouhodobý proces, který vyžaduje trvalou angažovanost a spolupráci všech zapojených stran.

Kyberšikana se nesmí zlehčovat, neboť se jedná o poměrně závažnou problematiku, která s sebou nese vážné následky na psychiku mladého člověka. Pro zlepšení této problematiky by se děti a mladiství měli naučit být obezřetní a nedůvěřiví, protože většina lidí ve virtuální komunikaci nemusí být tím, za koho se vydávají. Měli by se naučit respektovat ostatní a vyhýbat se zbytečným konfliktům jak v reálném, tak ve virtuálním světě. Neměli by poskytovat citlivé informace, jako jsou osobní údaje, fotografie, hesla od počítače či účtů. Uvědomit si, že umístěním osobních materiálů na internetu znamená ztrátu osobní kontroly. Být obezřetní v komunikaci s cizími osobami a dát si pozor na to, jaké informace neznámému sdělují. Zamykat si obrazovky, když odchází od svých zařízení a také nezapomínat se odhlašovat ze svých účtů, když odchází např. od školních zařízení. Tedy zajistit vzdělávání a osvětu pro bezpečnější virtuální svět.

9 NÁVRH PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „NEBUĎ TICHŮ!“

Dle předchozích průzkumů, díky kterým byla zjištěna nedostatečná osvěta a vzdělávání. Proto byl sestaven návrh preventivního programu „Nebud' tichŮ!“ je to projekt, který se věnuje problematice kyberšikany a bude určen pro rodiče a pedagogy základních a středních škol. Cílem preventivního programu je poskytnout rodičům a pedagogům užitečné informace a dovednosti, které jim pomohou chránit své děti či studenty před kyberšikanou a efektivně reagovat v případě, že se s ní setkají. Program je sérií workshopů, přednášek a diskusních setkání, zaměřených na kyberšikanu mezi mladistvými, poskytne informace o identifikaci příznaků kyberšikany a praktické tipy a strategie, jak pomoci dětem v případě, že se stanou oběťmi kyberšikany. Každý workshop bude pokrývat různá témata, jako je bezpečné chování na internetu, ochrana soukromí online, rozpoznání rizikových situací a možnosti reakce na ně. Rodiče a pedagogové budou také seznámeni s nástroji a zdroji, které jim pomohou monitorovat aktivity svých dětí a komunikovat s nimi o kybernetické bezpečnosti. Na workshopech se budou podíle odborníci v tomto oboru, kteří poskytnou rodičům podporu a poradenství v případě potřeby.

Cílem projektu je vytvořit bezpečnější online prostředí pro děti a cílit, tak na účinnou spolupráci mezi rodiči, pedagogy a OČTŘ, což jsou klíčové prvky pro úspěšné vyřešení problematiky mladistvé delikvence v kybernetickém prostoru. Pořadatelem těchto workshopů je Město Hranice prostřednictvím Komise pro bezpečnost a prevenci kriminality. Mezi slabá místa tohoto preventivního programu patří především nízká účast z důvodu, že příslušné téma nemusí být vnímání jako důležité. Odhadnutá doba realizace je stanovena na rok, spolu s předpokládanými náklady, které jsou pro tuto chvíli odhadnuty na 85 000 Kč.

Projekt by se uskutečnil na jaře každou sobotu od 1.3.2025 do 15. 4. 2025 v prostoru zámeckého klubu na Pernštejnském náměstí v Hranicích, jenž podle uspořádání a rozložení sálu má kapacitu 85 až 150 míst k sezení, je uzpůsobený pro přednášky a programy pro školy či jiné kulturní nebo vzdělávací využití. Tento prostor je ve správě Městských kulturních zařízení Hranice. Tedy projekt pro účastníky by mohl být zcela zdarma.

9.1 Organizační plán programu „Nebud' ticho!“

Preventivní program bude pořádán Městským úřadem Hranice. Na jeho pořádání se budou podílet především členové Komise pro bezpečnost a prevenci kriminality v Hranicích, kteří naplánují samotný průběh akce, domluví sponzory a postarají se o vybavení. Zajistí také, aby preventivní program proběhl bez problémů.

Pro samotný preventivní program je nezbytná propagace, jež bude zařízena PR města Hranice. Návrh na propagační plakát je vytvořen v Příloze 1.

Hlavním cílem je zvýšení povědomí rodičů a pedagogického sboru o kyberšikaně, poskytnutí praktických nástrojů pro řešení kyberšikany a podpoření komunikace mezi rodiči, školou a dětmi ohledně online bezpečnosti.

Obsah preventivního programu by mohl být následující:

1. Představení problematiky kyberšikany:
 - Definice kyberšikany a různých dalších forem, které mohou existovat online.
 - Statistiky a příklady ukázkových situací.
2. Identifikace rizikových situací:
 - Rozpoznání příznaků kyberšikany u dětí.
 - Identifikace online prostředí, kde může docházet ke kyberšikaně (sociální sítě, online hry, chatovací aplikace).
3. Bezpečné chování online:
 - Zásady bezpečného používání internetu a sociálních médií.
 - Strategie pro ochranu a soukromí online.
4. Prevence kyberšikany:
 - Komunikace s dětmi a mládeží o jejich online aktivitách a zkušenostech.
 - Budování důvěry a otevřeného dialogu s dětmi ohledně jejich problémů nebo obav spojených s online chováním.
 - Vedení dětí k informovanosti o kyberšikaně a hledání pomoci, pokud se stanou oběťmi.

5. Právní aspekty:

- Informace o právech a povinnostech rodičů a pedagogů v případě kyberšikany.
- Přehled právních nástrojů a možností pro řešení případů kyberšikany.

6. Podpora rodičů:

- Psychologická podpora pro rodiče a pedagogy, kteří se potýkají s kyberšikanou svých dětí či svých studentů.
- Návod na zvládání stresu a obav spojených s kyberšikanou.

7. Konkrétní příklady a diskuse:

- Představení reálných příběhů a situací kyberšikany a diskuse o možných strategiích řešení.
- Otevřená diskuse mezi účastníky o jejich zkušenostech, obavách a otázkách ohledně kyberšikany.
- Poskytnutí prostoru pro další dotazy a konzultace.

Tento obsah programu by měl poskytnout rodičům a pedagogickému sboru komplexní informace a nástroje pro prevenci a řešení kyberšikany u jejich dětí. Je důležité, aby program nejen informoval, ale také podporoval rodiče v jejich roli jako ochránců a průvodců svých dětí a studentů v digitálním prostředí.

9.2 Identifikace rizik preventivního programu „Nebud' ticho!“

V níže uvedené tabulce 27 jsou identifikované hrozby, scénář, který by mohl nastat a navržené řešení.

Tabulka 27 Identifikace rizik preventivního programu „Nebud' ticho!“

p. č.	Hrozba	Scénář	Řešení
1.	Riziko nízké účasti či žádná účast.	Rodiče nebudou považovat téma za důležité.	Propagace programu s důrazem na důležitost bezpečného chování v online prostředí pro jejich děti.
2.	Technické problémy.	Může dojít k technickým problémům vybavení, jako je problém s připojením na internet či nefunkční projektor.	Záložní plán pro případ technických potíží a předem zajištěná technická podpora.
3.	Nedostatečná interakce.	Účastníci by se mohli cítit pasivní nebo nezapojení.	Zahrnutí interaktivních aktivit a příkladů, které rozproudí diskusi a umocní aktivní účast.
4.	Nedostatečná efektivita informací.	Účastníci by nemuseli získat dostatečné praktické znalosti k řešení konkrétních situací.	Poskytnutí konkrétních příkladů a praktických tipů pro prevenci a řešení kyberšikany.
5.	Nedostatečná podpora po programu.	Účastníci by mohli potřebovat další podporu nebo konzultace po skončení programu.	Poskytnutí kontaktních informací, odborníků a zdrojů, kde mohou získat další informace a podporu.

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi rizika, která by mohla potkat k preventivnímu programu by byla hrozba rizika nízké či žádné účasti, technické problémy, nedostatečná interakce, nedostatečná efektivita informací a nedostatečná podpora po programu.

9.3 Finanční plán programu „Nebud' ticho!“

Na celkový rozpočet preventivního programu, který zahrnuje jak přímé, tak i nepřímé náklady, byla vyčleněna částka ve výši 85 000 Kč. Tyto finanční prostředky budou čerpány z dotací a příspěvků na prevenci kriminality, poskytnutých městem. Rozpočet je zobrazen v tabulce 28.

Tabulka 28 Rozpočet preventivního programu „Nebud' ticho!“

Kategorie	Prvek	Hodnota
Přímé náklady		65 000 Kč
Osobní náklady	Odborní lektori	40 000 Kč
	Odměna zaměstnancům PČR, MÚ a MP	15 000 Kč
Materiál	Propagační materiál	5 000 Kč
Pronájem prostoru	Sál v zámeckém klubu	2 000 Kč
	Technické vybavení	1 000 Kč
Cestovní náklady	Pohonné hmoty	2 000 Kč
Nepřímé náklady		12 000 Kč
Rezerva		8 000 Kč
Celkem náklady		85 000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Návrh rozpočtu preventivního programu by mohl být následující: odborným lektorům jako je psycholog či kybernetický specialista a zaměstnancům ve spolupráci Obvodního oddělení Policie ČR, Městského úřadu Hranic a strážníkům Městské policie Hranice by v součtu mohla být vyplacena odměna ve výši 55 000 Kč. Materiál, a to zejména propagační materiál od výroby, grafické zpracování, tisk až po polepení a rozvěšení či propagační materiál na webové stránky, sociální média a dalších komunikační kanály v Hranicích, bude v hodnotě 5 000 Kč. Pronájem sálu v zámeckém klubu financuje Město Hranice jakožto pořadatel, nicméně náklady na provoz v rámci nákladů na elektřinu, vodu, topení, údržbu prostoru by vyšly na 2 000 Kč. Technické vybavení, internetové služby, projektor, zvukové systémy a počítačová technika činí na 1 000 Kč. Cestovní náklady

převážně na příspěvky na pohonné hmoty na rozvoz propagačního materiálu činí na 2 000 Kč. Nepřímé náklady, např. administrativa, by mohly představovat 26,7 % z celkového součtu přímých nákladů, což by činilo 12 000 Kč. V případě, že by došlo k nečekaným zvratům a výdajům, byla by stanovena rezerva v hodnotě na 8 000 Kč.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit účinná preventivní opatření na snížení mládežnické delikvence v Hranicích. Jedním z dílčích cílů bylo vymežit přehled faktorů ovlivňující trestnou činnost mladistvých. Problém kriminality mladistvých je komplexní, který je spojen s mnoha faktory, zahrnující jak vnitřní aspekty, tak i vnější okolnosti, které ovlivňují sklon k delikvenci mladistvých. Dospívání je klíčovým obdobím, během kterého se formuje chování mladých lidí, a často dochází k prvním trestným činům již v raném věku. Výzkumy naznačují, že socioekonomické, rodinné a individuální faktory mají zásadní vliv na delikventní chování mládeže. Média, zejména internet, počítačové hry, filmy a sociální sítě, také sehrávají významnou roli, jelikož mohou posilovat agresivní chování a normalizovat násilí. V nedávné době dochází k nárůstu kybernetické kriminality, která zahrnuje různé formy online chování, jako je kyberšikana a sexuální zneužívání dětí na internetu. Pandemie COVID-19 zvýšila riziko kybernetických hrozeb mezi mladými lidmi.

Dalším dílčím cílem bylo zpracovat současné preventivní možnosti mladistvých v ČR a v zahraničí. Prevence kriminality mládeže je multifaktoriální, která zahrnuje různé přístupy a opatření z oblasti sociální politiky, trestní politiky, programů prevence až po legislativní kroky. Sociální prevence hraje klíčovou roli, zaměřuje se na výchovu v rodině a ve školách, snaží se odstranit sociálně-patologické jevy a snížit motivaci k páchání trestné činnosti. V ČR hraje v tomto směru významnou roli Republikový výbor pro prevenci kriminality, který určuje směry prevence na úrovni státu a koordinuje akce v této oblasti. Soudnictví pro mládež prošlo různými fázemi, přičemž se kladl důraz na rehabilitaci a ochranu mladistvých. Mezinárodní hodnocení však ukazuje nerovnoměrný pokrok v oblasti spravedlnosti pro mládež a obavy z nadměrného využívání vyšetřovací vazby. Účinná prevence kriminality mládeže může zahrnovat různé strategie a programy, jako jsou rodinné terapie a mentoringové programy. Inspirativní je např. reforma trestního systému mládeže v Norsku, která klade důraz na odpovědnost pachatelů a podporu dětí, s cílem snížit trestnost a posílit rehabilitaci. V USA se osvědčuje systém sledování rizikového chování mládeže, který identifikuje klíčové výzvy a zdůrazňuje naléhavou potřebu intervence.

Dílčím cílem diplomové práce bylo také provést analýzu současného stavu kriminality mezi mládeží v Hranicích v průběhu uplynulých let. Tato analýza porovnávala získaná data s údaji z okresu Přerov a dále se práce konkrétně zaměřila na město Hranice, aby se zjistila tendence kriminality mezi mládeží a zjistil se, jaký aktuální trend je nejaktuálnější či nejzásadnější.

Základní informace o spáchané kriminalitě a pachatelích byly získány z policejních statistik a ročních hodnoceníh mládežnické delikvence. Ze statistik bylo zjištěno, že majetková delikvence mezi mladistvými je stále nejčastější, nicméně práce se zabývala na problematiku kybernetické kriminality. Není aktuálně nejrizikovější, avšak i tak je rostoucím trendem mezi mládeží vzhledem k rychlému nárůstu a vývoji moderních technologií i pro budoucnost, kde se předpokládá, že vytvářením nových technologií bude i prostor k novému zneužití mladou generací. Po analýze delikvence byl proveden vlastní průzkum pomocí korelačního koeficientu, který pomohl identifikovat vztahy mezi vybranými proměnnými. Vybrané proměnné byla celková delikvence spáchaná v Hranicích za uplynulých 12 let a podíl internetové delikvence mládeže v Hranicích za uplynulých 12 let, na základě výpočtů byl potvrzen tento rostoucí trend výpočtem p-hodnoty. Následně pro detailnější průzkum aktuálního rostoucího trendu kybernetické kriminality mladistvých v Hranicích byla stanovena za největší podíl tohoto trendu kyberšikana, a byla tak provedena analýza příčin a následků prostřednictvím Ishikawa diagramu, kterým byl stanoven problém minimalizace příčin kyberšikany, identifikoval hlavní příčiny a jejich související hlediska. Na tuto analýzu navazovala metoda AHP, která byla použita k vícekritériálnímu rozhodování a stanovení priorit v navrhovaných preventivních opatřeních. Saatyho metoda a jeho matice analyzovaly faktory ovlivňující kyberšikanu u mladistvých. Na základě odborné expertízy se zjistilo, že rodinné a sociální faktory mají největší váhu. I přestože kvalitní výchova může představovat dobrou obranu vůči protispolečenskému chování, skupiny vrstevníků s rizikovým chováním mohou velmi ovlivnit k jejímu páchání. Technologické trendy také hrají významnou roli, protože moderní technologie mohou být velmi snadno zneužity, zejména u mládeže, kteří jsou náchylnější k manipulaci. Vliv školního prostředí je rovněž významný, neboť mladiství tráví většinu času ve škole, kde jsou vystaveni různým vlivům. Tato prostředí mohou ovlivnit jejich postoje ke kyberšikaně a stanovit pravidla pro prevenci a řešení takových situací. Psychologické faktory hrají také roli, ale v porovnání s faktory školními mají menší váhu, protože se spíše soustředí na individuální chování. Právní a legislativní opatření jsou taktéž významná, ale jejich účinnost může být omezena nedostatečnou implementací zákonů. Vzhledem k tomu, že mladí lidé se řídí spíše vlastními emocemi a hodnotami, tak je podstatné zahrnout komplexní přístup zohledňující různé aspekty této problematiky. Na to byl sestaven doplňkový průzkum prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníkový průzkum byl zaměřen pro cílovou skupinu respondentů od 12 do 18 let na základní a střední školy v Hranicích. Vyplněných dotazníků přišlo od 150 respondentů. Nejvíce vyplněných

dotazníků přišlo od žáků ZŠ Šromotovo, ZŠ 1. Máje a studentů Střední odborné školy v Hranicích.

Posledním dílčím cílem bylo navrhnout preventivní opatření na zkoumanou problematiku. Ochrana dětí před kyberšikanou vyžaduje spolupráci jednotlivců, rodin, škol a komunit, aby se vytvořilo prostředí bez kyberšikany. Mladí lidé by měli zdokonalit digitální dovednosti a naučit se emoční seberegulaci, zatímco rodiče, učitelé a poradci by měli mít dostatečné znalosti k řešení emocí mladých lidí. Pro rodiče je důležité zapojení do řešení této problematiky a komunikace s dětmi, zatímco pro školy je prioritou vytvoření bezpečného prostředí, prevence kyberšikany prostřednictvím vzdělávacích programů a spolupráce s dalšími institucemi. Celkově je důležité podporovat duševní zdraví a posilovat sebevědomí u dětí a mladistvých, aby se snížil výskyt kyberšikany a vytvořilo se bezpečnější online prostředí.

Na závěr diplomové práce byl navržen preventivní program s názvem „Nebud' ticho!“, který je cílen na vzdělávání a osvětu kyberšikany pro rodiče a učitelé základních i středních škol, aby se mluvilo o těchto problémech dětí a mladistvých. Tento návrh preventivního programu bude předložen Městskému úřadu v Hranicích a na nich bude záviset rozhodnutí, zda se bude realizovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Common Juvenile Crimes, © 2021. Online. WeedenLaw. Available at: <https://www.weedenlaw.com/how-to-prevent-juvenile-delinquency-tips-for-parents/#:~:text=How%20to%20Prevent%20Juvenile%20Delinquency%201%201.%20Communication,5.%20Be%20a%20Parent%2C%20Not%20a%20Friend%20.> [cit. 2024-03-18].

CUTÁK, Luděk, 2021. *Policie a moje dítě: Práva a povinnosti dětí a zákonných zástupců při jednání s Policií ČR*. Bystřice pod Hostýnem: Luděk Cuták. ("Policie a moje dítě: práva a povinnosti dětí a zákonných zástupců při ...") ISBN 978-80-11-00338-8.

CUTÁK, Luděk, 2022. *Policie ve škole: Jak správně postupovat a spolupracovat s Policií ČR při šetření protiprávní činnosti mládeže*. 2. vydání. Bystřice pod Hostýnem: Luděk Cuták. ISBN 978-80-908451-0-7.

ČESKO, 2000. *Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)*. In: Sbíрка zákonů České republiky. Ročník 2000, částka 74, číslo 257.

ČESKO, 2003. *Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. In: Sbíрка zákonů České republiky. Ročník 2003, částka 79, číslo 218.

ČESKO, 2009. *Zákon č. 40/2009 Sb., o Trestní zákoník*. In: Sbíрка zákonů České republiky. Ročník 2009, částka 11, číslo 40.

ČESKO, 2021. *Zákon č. 363/2021 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. In: Sbíрка zákonů České republiky. Ročník 2021, částka 161, číslo 363.

GOLDSON, Barry and RANDAZZO, Silvia, 2021. *Incarceration and Generation*. Online. Palgrave Macmillan, Cham. ISBN 978-3-030-82265-1. Available at: https://www.researchgate.net/publication/355176576_Global_Child_and_Youth_Imprisonment_Histories_Human_Rights_Standards_Distributions_Impacts_Outcomes_and_Replacements. [cit. 2024-03-15].

DIANIŠKA, Gustáv; STRÉMY, Tomáš and VRÁBLOVÁ, Miroslava, 2022. *Kriminológia*. 4. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-891-4.

Fishbone Diagram Tutorial, © 2024. Online. Lucidchart. Available at: <https://www.lucidchart.com/pages/fishbone/fishbone-diagram-tutorial> [cit. 2024-04-08].

FIRSTOVÁ, Jana, 2014. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-521-0.

GOLDSMITH, Andrew and WALL, David S., 2019. *The seductions of cybercrime: Adolescence and the thrills of digital transgression*. Online. *European Journal of Criminology*. Roč. 19, č. 1, s. 117. Available at: <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1477370819887305>. [cit. 2024-04-11].

GUPTA, Madhu Kumari; MOHAPATRA, Subrajeet and MAHANTA, Prakash Kumar, 2022. *Juvenile's Delinquent Behavior, Risk Factors, and Quantitative Assessment Approach: A Systematic Review*. Online. *Indian Journal of Community Medicine*. Roč. 2022, č. 47(4) Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9891039/> [cit. 2024-02-11].

GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana a kolektiv, 2019. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-554-5.

HUIJSMANS, Twan; NIVETTE, Amy E.; EISNER, Manuel and RIBEAUD, Denis, 2019. *Social influences, peer delinquency, and low self-control: An examination of time-varying and reciprocal effects on delinquency over adolescence*. Online. *European Journal of Criminology*. Roč. 2019, č. 18(2), s. 212. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1477370819838720> [cit. 2024-02-18].

HRONOVÁ, Zuzana, © 1999–2024. *Šikanu na českých školách zažil každý čtvrtý žák*. Online. AKTUÁLNĚ.CZ. Chytré Česko. Available at: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/sikanu-na-ceskych-skolach-zazil-kazdy-ctvrty-zak/r~bc1397c60a0811eb9d74ac1f6b220ee8/> [cit. 2024-02-19].

HUTYROVÁ, Miluše, 2019. *Děti a problémy v chování*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1523-3.

- JELÍNEK, Jiří a kolektiv, 2021. *Kriminologie*. Praha: Leges, s. r. o. ISBN 978-80-7502-499-2.
- KENNEDY, Tom D.; DETULLIO, David and MILLEN, Danielle H., 2020. *Juvenile Delinquency: Theory, Trends, Risk Factors and Interventions*. Berlin: Springer. ISBN 978-3-030-38249-0.
- Komise zřízené Radou města Hranic 2022 - 2026*, 2022. Online. Město Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/clanky/komise-zrizene-radou-mesta-hranic-2022-2026>. [cit. 2024-04-11].
- KOPECKÝ, Kamil, 2016. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikového chování*. Online, Habilitační práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>. [cit. 2024-04-15].
- LEONARDBSEN, Dag and ANDREWS, Therese, 2022. *Youth Justice Reforms in Norway: Professional Support for the Panopticon Society?* Online. Youth Justice. Roč. 22, č. 1, s. 16. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1473225421995265>. [cit. 2024-03-08].
- MACELA, Miroslav; HOVORKA, Daniel; KŘÍSTEK, Adam; TRUBAČOVÁ, Klára and ZÁRASOVÁ, Zuzana, 2019. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-481-4.
- MALLET, Christopher A. and Miyuki Fukushima TEDOR, 2018. *Juvenile Delinquency: Pathways and Prevention*. Los Angeles: SAGE Publications, Inc. ISBN 978-1506361024.
- MATĚJČEK, Zdeněk, 2017. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-797-7.
- MARTÍNEK, Zdeněk, 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-2475309-6.
- MĚSTO HRANICE, 2023. *Koncepce podpory tělovýchovy a sportu na období 2023-2026*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/koncepce-podpory-telovychovy-a-sportu-2023-2026-1>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTO HRANICE, 2024. *Plán prevence kriminality na období 2024–2028*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/plan-prevence-kriminality-na-obdobi-2024-2028-1>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2016. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2015*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2015>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2017. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2016*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/20-zprava-o-cinnosti-mp-hranice-2016>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2018. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2017*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2017>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2019. *Zpráva o činnosti městské policie Hranice za rok 2018*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/24-priloha-zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-1>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2020. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2019*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2019>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2022. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2021*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2021>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2023. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2022*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2022>. [cit. 2024-03-15].

MĚSTSKÁ POLICIE HRANICE, 2024. *Zpráva o činnosti Městské policie Hranice za rok 2023*. Hranice. Available at: <https://www.mesto-hranice.cz/prilohy/zprava-o-cinnosti-mestske-policie-hranice-za-rok-2023-1>. [cit. 2024-03-15].

Ministerstvo vnitra, 2016. *Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých*

ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“. Online. Ministerstvo vnitra. Available

at: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&act=8&ved=2ahUKEwio0Z-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&act=8&ved=2ahUKEwio0Z-4hraDAxVj_bslHcrNA00QFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2F1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx&usg=AOvVaw1_EfmWh4SbsoMfFyuytz6q&opi=89978449)

[4hraDAxVj_bslHcrNA00QFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2F1-informace-pro-rvppk-2020-final-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&act=8&ved=2ahUKEwio0Z-4hraDAxVj_bslHcrNA00QFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2F1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx&usg=AOvVaw1_EfmWh4SbsoMfFyuytz6q&opi=89978449)

[pdf.aspx&usg=AOvVaw1_EfmWh4SbsoMfFyuytz6q&opi=89978449](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&act=8&ved=2ahUKEwio0Z-4hraDAxVj_bslHcrNA00QFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2F1-informace-pro-rvppk-2020-final-pdf.aspx&usg=AOvVaw1_EfmWh4SbsoMfFyuytz6q&opi=89978449). [cit. 2024-02-01].

MOLINEDO-QUÍLEZ, MP, 2020. *Psychosocial Risk Factors in Young Offenders*. Online. *Revista Española de Sanidad Penitenciaria*. Roč. 2020, č. 22(3). Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7754538/>. [cit. 2024-02-01].

ODBOR PREVENCE KRIMINALITY, 2022. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027*. Online. Ministerstvo vnitra. Available at: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2022-az-2027.aspx>. [cit. 2024-02-01].

Odbor sociálních věcí, 2017. Online. Město Hranice. Dostupné z: <https://www.mesto-hranice.cz/clanky/odbor-socialnich-veci>. [cit. 2024-04-18].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Statistické srovnání činnosti ÚO Přerov dle TSK*. Interní dokumenty Policie České republiky. Přerov: Elektronická databáze PČR, říjen 2023. [cit. 2024-04-18].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Statistické srovnání činnosti ORP Hranice*. Interní dokumenty Policie České republiky. Hranice: Elektronická databáze PČR, únor 2024. [cit. 2024-04-18].

POLIŠENSKÁ, Veronika A., 2019. *Forezní psychologie: teorie a praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., Edice EUpres. ISBN 978-80-7408-187-3.

PULGRETOVÁ, Tereza, 2019. *Ústavní péče v ČR*. Online. Mylaw. Available at: <https://mylaw.cz/clanek/ustavni-pecce-v-cr-700>. [cit. 2024-02-01].

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, © 2024. *Mladiství a děti*. Online. Probační a mediační služba. Available at: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/mladistvi-a-deti/>. [cit. 2024-02-01].

REETA, Dr. V., 2021. *Effect of Peer Influence on Juvenile Delinquency*. Online. *Research Journal of Humanities and Social Sciences*. Roč. 2020, č. 11(2), s. 152. Available at: https://www.researchgate.net/publication/357112166_Effect_of_Peer_Influence_on_Juvenile_Delinquency [cit. 2024-02-01].

REICHEL, Philip and ALBANESE, Jay, 2016. *Comparing and Delivering Juvenile Justice Across the World*. Online. 1. Springer International Publishing Switzerland. Available at: https://doi.org/10.1007/978-3-319-28424-8_30 [cit. 2024-02-11].

REPUBLIKOVÝ VÝBOR PRO PREVENCI KRIMINALITY, © 2024. *Prevence kriminality*. Online. Available at: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx> [cit. 2024-02-01].

SAATY, Thomas L, 2004. *Decision making – the Analytic Hierarchy and Network Processes (AHP/ANP)*. *Journal of Systems Science and Systems Engineering*. 2004, 13(1). ISSN 1861-9576. doi:10.1007/s11518-006-0151-5.

SCHEINOST, Martin; DIBLÍKOVÁ, Simona; GROHMANNOVÁ, Kateřina; HULMÁKOVÁ, Jana; PALOUŠOVÁ, Viktorie et al., 2023. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022*. Online. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Available at: https://www.iksp.cz/storage/169/479_Analyza-trendu-kriminality-v-Ceske-republice-v-roce-2022.pdf [cit. 2024-02-20].

SMAHEL, David; MACHACKOVA, Hana; MASCHERONI, Giovanna; DEDKOVA, Lenka; STAKSRUD, Elisabeth et al., 2020. *EU Kids Online 2020 Survey results from 19 countries*. London: The London School of Economics and Political Science, London. EU Kids Online. Available at: http://eprints.lse.ac.uk/103294/1/EU_Kids_Online_2020_March2020.pdf [cit. 2024-02-20].

SEEMILLER, Corey and GRACE, Meghan, 2016. *Generation Z Goes to College*. Jossey-Bass. ISBN 978-1-119-14345-1.

Statistické přehledy za rok 2011, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2011.aspx> [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2012, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2013, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2014, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2014.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2015, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2016, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2017, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2018, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2019, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy za rok 2020, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy kriminality za rok 2021, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>. [cit. 2023-12-28].

Statistické přehledy kriminality za rok 2022, © 2023. *Policie České republiky*. Online. Available at: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx> [cit. 2023-12-28].

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv, 2023. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-893-1.

The Analytic Hierarchy Process (AHP), 2024. Online. MindTools. Available at: <https://www.mindtools.com/a7y139c/the-analytic-hierarchy-process-ahp> [cit. 2024-04-08].

Three-Fold Increase of Abuse Imagery Of 7-10-Year-Olds as IWF Detects More Child Sexual Abuse Material Online Than Ever Before, 2022. Online. Internet Watch Foundation. Available at: <https://www.iwf.org.uk/news-media/news/three-fold-increase-of-abuse-imagery-of-7-10-year-olds-as-iwf-detects-more-child-sexual-abuse-material-online-than-ever-before/> [cit. 2024-02-23].

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-120-1.

VÁLKOVÁ H., Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kolektiv, 2019. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck v Praze. ISBN 978-80-7400-732-3.

Výroční zpráva za rok 2020, © 2024. Online. In: ELIM HRANICE O.P.S. - KŘESŤANSKÁ SPOLEČNOST PRO EVANGELIZACI A DIAKONII. ELIM Křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii Hranice. Dostupné z: https://elim-hranice.org/wp-content/uploads/vyrocní_zpravy/Výroční-zpráva-2020-OPS.pdf [cit. 2024-04-18].

Výroční zpráva za školní rok 2022-2023, 2021. Online. In: Dům dětí a mládeže Hranice. Dostupné z: <file:///C:/Users/Peta/Downloads/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20za%20%C5%A1koln%C3%AD%20rok%202022-2023.pdf> [cit. 2024-04-18].

WISSINK, Inge B.; STANDAERT, Joyce C. A.; STAMS, Geert Jan J. M.; ASSCHER, Jessica J. and ASSINK, Mark, 2023. *Risk factors for juvenile cybercrime: A metaanalytic review*. Online. *Aggression and Violent Behavior*. Roč. 2023, č. 70, s. 15. Available

at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S135917892300023X>. [cit. 2024-04-18].

YOUTH.GOV, © 2024. *Prevention and Early Intervention*. Online. Youth.gov. Available at: <https://youth.gov/youth-topics/juvenile-justice/prevention-and-early-intervention>. [cit. 2024-02-20].

Youth Risk Behavior Survey: Data Summary & Trends Report, 2022. Online. Centers for Disease Control and Prevention. Available at: https://www.cdc.gov/healthyyouth/data/yrbs/pdf/YRBS_Data-Summary-Trends_Report2023_508.pdf. [cit. 2024-03-20].

ZATLOUKAL, Tomáš a kolektiv autorů, 2023. *Kvalita vzdělávání v České republice ve školním roce 2022/2023: Výroční zpráva České školní inspekce*. Online. 1. Praha: Česká školní inspekce. ISBN: 978-80-88492-50-4. Available at: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Elektronicke-publikace/2023/Vyrocní_zprava_CSI_2022_2023/html5/index.html?pn=75. [cit. 2024-02-22].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AHP Analytický hierarchický proces

DDM Dům dětí a mládeže

IT Informační technologie

MKDS Městský kamerový dohlížecí systém

OČTŘ Orgány činné v trestním řízení

ORP Obec s rozšířenou působností

OSN Organizace spojených národů

OSP Oddělení sociální práce

OSPOD Oddělení sociálně-právní ochrany dětí

PČR Policie České republiky

YRBSS Systém sledování rizikového chování mládeže v USA

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Párová srovnávací škála pro preference AHP	12
Tabulka 2 Nejčastější typy rizikového chování v mateřských školách ČR	35
Tabulka 3 Nejčastější typy rizikových faktorů na základních školách v ČR	36
Tabulka 4 Nejčastější typy projevů rizikového chování u studentů středních škol v ČR ...	37
Tabulka 5 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a rodinného stavu	64
Tabulka 6 Struktura obyvatelstva v Hranicích podle úrovně vzdělanosti	65
Tabulka 7 Struktura v Hranicích podle národnosti	66
Tabulka 8 Vývoj nezaměstnanosti v Olomouckém kraji a jeho okrscích od roku 2015 do roku 2022	67
Tabulka 9 Spáchané jednotlivé druhy delikvence mladistvých	71
Tabulka 10 Přestupky v dohledu nad dodržováním zákazu podávání alkoholických nápojů a tabáků osobám mladším osmnácti let	76
Tabulka 11 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice	91
Tabulka 12 Výsledky kriteriálních vah hlavních faktorů k redukci minimalizace příčin kyberšikany	92
Tabulka 13 Kritéria pro sestavení Saatyho matice na redukci rodinných faktorů v páčání kyberšikany	94
Tabulka 14 Výsledky stanovených vah jednotlivých aspektů rodinných faktorů pro redukci kyberšikany mezi mladistvými	95
Tabulka 15 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice na redukci sociálních faktorů kyberšikany	95
Tabulka 16 Výsledné váhy jednotlivých aspektů sociálních faktorů pro redukci kyberšikany mezi mladistvými	96
Tabulka 17 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT pro redukci kyberšikany mladistvými	97
Tabulka 18 Výsledné váhy jednotlivých aspektů technologických faktorů a trendů v IT pro redukci kyberšikany mladistvými	98
Tabulka 19 Hodnotící kritéria pro sestavení Saatyho matice jednotlivých aspektů školních faktorů kyberšikany mladistvými	98
Tabulka 20 Výsledné váhy jednotlivých aspektů školních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými	99
Tabulka 21 Hodnotící kritéria pro jednotlivé aspekty vzdělávacích faktorů na redukci kyberšikany mladistvých	100
Tabulka 22 Výsledné váhy jednotlivých aspektů vzdělávacích faktorů pro redukci kyberšikany	101
Tabulka 23 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů psychologických faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými	101

Tabulka 24 Výsledné váhy jednotlivých hledisek psychologických faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými.....	102
Tabulka 25 Hodnotící kritéria jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými.....	103
Tabulka 26 Výsledné stanovené váhy jednotlivých aspektů právních a legislativních faktorů pro redukci kyberšikany mladistvými.....	104
Tabulka 27 Identifikace rizik preventivního programu „Nebud’ ticho!“	123
Tabulka 28 Rozpočet preventivního programu „Nebud’ ticho!“	124

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj kriminality mladistvých od roku 2011 do roku 2022	21
Graf 2 Druhy kriminality spáchané dětmi mladšími patnácti let a mladistvými za rok 2022	22
Graf 3 Nejčastější spáchané trestné činy mladistvými za rok 2022	23
Graf 4 Vývoj politiky trestání mladistvých ve věku 15–17 let.....	50
Graf 5 Struktura ukládání soudy sankce mladistvým za rok 2022	51
Graf 6 Výchovná opatření uložená soudem pro mladistvé za období 2012-2022.....	52
Graf 7 Vývoj trestné činnosti mladistvých v okrese Přerov od roku 2011 do roku 2022 ...	68
Graf 8 Počet trestných činů mládeže za období od 2012-2023 v ORP Hranice.....	70
Graf 9 Vývoj trendu v páčání druhů trestných činů mladistvých za období 2012 až 2023	72
Graf 10 Korelační koeficient	73
Graf 11 Ishikawa diagram – Minimalizace příčin kyberšikany.....	90
Graf 12 Věková kategorie respondentů	107
Graf 13 Formy kyberšikany, se kterými se respondenti setkali.....	109
Graf 14 Řešení kyberšikany ve škole	111
Graf 15 Čas strávený na internetu a sociálních sítích.....	112
Graf 16 Typ sledujícího obsahu respondentů na internetu a sociálních sítích.....	113
Graf 17 Setkání respondentů s násilným obsahem na sociálních sítích	114
Graf 18 Platformy sociálních sítí, kde se respondenti setkali s násilným obsahem videí .	115
Graf 19 Preventivní opatření na školách týkající se kyberšikany.....	116

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Návrh plakátu na preventivní program „Nebud' ticho!“

Příloha P II: Návrh brožury pro účastníky programu

PŘÍLOHA P I: NÁVRH PLAKÁTU PRO PREVENTIVNÍ PROGRAM „NEBUĎ TICHŮ!“

NEBUĎ TICHŮ!

Město Hranice pořádá workshopy o kyberšikaně mladistvých

13. - 15.4.2025
KAŽDOU SOBOTU

- 1. Představení problematiky kyberšikan:**
 - Definice kyberšikan a různých dalších forem, které mohou existovat.
 - Statistiky a příklady ukázkových situací.
- 2. Identifikace rizikových situací**
 - Rozpoznání příznaků kyberšikan u dětí a mládeže.
 - Identifikace kybernetického prostředí, kde může docházet ke kyberšikaně.
- 3. Bezpečné chování online:**
 - Zásady bezpečného používání internetu a sociálních médií.
 - Strategie pro ochranu a soukromí online.
- 4. Prevence kyberšikan:**
 - Komunikace s dětmi a mládeží o jejich online aktivitách a zkušenostech.
 - Budování důvěry a otevřeného dialogu s dětmi ohledně jejich problémů nebo obav spojených s online chováním.
 - Vedení dětí k informovanosti o kyberšikaně a hledat pomoc, pokud se stanou oběťmi.
- 5. Právní aspekty:**
 - Informace o právech a povinnostech rodičů a pedagogů.
 - Přehled právních nástrojů a možností pro úspěšné řešení.
- 6. Podpora rodičů**
 - Psychologická podpora pro rodiče a pedagogy, kteří se potýkají s kyberšikanou svých dětí či svých studentů.
 - Návod na zvládání stresu a obav spojených s kyberšikanou.
- 7. Konkrétní příklady:**
 - Představení reálných příběhů a situací kyberšikan a diskuse o možných strategiích řešení.
 - Otevřená diskuse mezi účastníky o jejich zkušenostech, obavách a otázkách ohledně kyberšikan.
 - Poskytnutí prostoru pro další dotazy a konzultace.

ZDARMA

ZÁMECKÝ KLUB HRANICE, PERNŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ 1
Pro další informace navštivte webové stránky města Hranice.

PŘÍLOHA P II: NÁVRH BROŽURY PRO ÚČASTNÍKY PROGRAMU

FORMY KYBERŠIKANY

POŘIZOVÁNÍ ZÁZNAMŮ
- pořizován záznamů s cílem poškodit oběť.

HAPPY SLAPPING
- točené plánované fyzické násilí, které je sdíleno na internetu.

KRÁDEŽE IDENTITY
- krádež hesel nebo osobních údajů, poté pachatelé vystupují pod cizí identitou.

ODHALENÍ CIZÍHO TAJEMSTVÍ
- záměrné odhalování citlivých údajů.

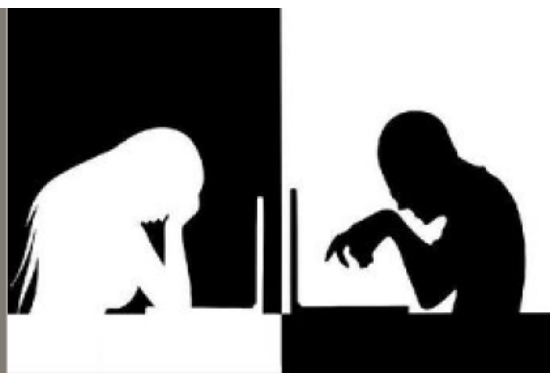
FLAMING
- vyhrocené hádky a konflikty na internetu.

VYDIRÁNÍ A NEBEZPEČNÉ VYHROŽOVÁNÍ
- zneužití citlivých informací nebo fotografií

KYBERSTALKING
- neustálé sledování online aktivit a soukromých informací oběti s cílem vyvolat strach.

SEXTING
- posílání sexuálně explicitních zpráv, fotografií nebo videí mezi mládeží.

KYBERGROOMING
- tato forma je nejnebezpečnější, která spočívá v získávání důvěry a vztahu na internetu s cílem je zmanipulovat a zneužít, často za účelem pohlavního zneužití.

JAK SE CHRÁNIT PŘED KYBERŠIKANOU?

Respektujte ostatní a vyhýbejte se zbytečným konfliktům jak v reálném, tak virtuálním světě.

Neposkytujte citlivé informace, jako jsou osobní údaje, fotografie, hesla k účtům.

Uvědomte si, že umístěním osobních materiálů na internetu znamená ztrátu osobní kontroly.

Budte obezřetní a nedůvěřiví, protože většina lidí ve virtuální komunikaci nemusí být tím, za koho se vydávají.

Budte obezřetní v komunikaci s cizími osobami.

Zamykejte si obrazovky, když odcházíte od svých zařízení.

Nezapomínejte se odhlásit ze svých účtů, když odcházíte od školních zařízení.

KDO PORADÍ?

Policie ČR

<http://aplikace.policie.cz/hotline/>

☎ 158

Linka bezpečí

www.linkabezpeci.cz

☎ 116 111

Město Hranice ve spolupráci s
Policíí ČR

KYBERŠIKANA

Kyberšikana je forma agresivního chování, která využívá informační a komunikační technologie. Její útoky musí být opakované, dlouhodobé a vnímané jako ubližující.

